

Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol Cyngor Sir Ddinbych 2021/22 i 2029/30 (fersiwn ddiweddaraf blwyddyn 3)

Disgrifiad:	Mae'r ddogfen hon yn rhoi gwybodaeth i chi am nodau Digarbon Net ac Ecolegol Gadarnhaol y Cyngor a'r tasgau y byddwn yn ceisio eu cyflawni er mwyn gwireddu'r nodau a osodwyd ar gyfer 2030.
Crëwyd gan:	Liz Wilcox-Jones (LWJ)
Dyddiad creu:	Ionawr 2024
Yn cael ei gynnal gan:	Liz Wilcox-Jones (LWJ)

Fersiwn

Fersiwn	Dyddiad addasu	Addaswyd gan	Addasiadau a wnaed	Statws
Fersiwn Terfynol, Chwefror 2021	Amh.	Amh.	Amh.	Terfynol ac wedi'i gyhoeddi
Fersiwn Terfynol wedi'i ddiwygio, Awst 2021	2 Awst 2021	HVE	<p>Tudalen 5: diweddariad i dargedau Llywodraeth Cymru ar gyfer Cymru (Di-garbon Net erbyn 2050)</p> <p>Tudalen 6: uwch Unigolyn â Chyfrifoldeb am y Rhaglen wedi newid o Judith Greenhalgh i Alan Smith</p> <p>Tudalen 12: nid yw gwastraff a gesglir oddi ar ymyl y palmant gan y Cyngor bellach wedi'i gynnwys yn y cwmpas di-garbon net yn unol ag arweiniad terfynol Llywodraeth Cymru ar y Drefn Adrodd ar Nwyon Tŷ Gwydr ar gyfer y Sector Cyhoeddus</p> <p>Tudalen 13: ffigyrau carbon wedi'u diweddarau yn dilyn cywiriad i'r cwmpas</p> <p>Tudalen 14 & 15: tabl data 1 a siart 1 wedi eu diweddarau ar ôl cywiriad i'r cwmpas.</p> <p>Tudalen 17: tabl data 3 wedi'i ddiweddarau ar ôl cywiriad i'r cwmpas.</p> <p>Tudalen 21: siart 3 wedi'i ddiweddarau ar ôl cywiriad i'r cwmpas.</p>	Terfynol ac wedi'i gyhoeddi

Fersiwn	Dyddiad addasu	Addaswyd gan	Addasiadau a wnaed	Statws
Fersiwn Terfynol 2, Ionawr 2022	Ionawr 2022	HVE	<p>Tudalen 16 & 20: tabl data 3 a siart 3 wedi'u diweddarau ar ôl dysgu o berfformiad 2020/21 yn ystod Pandemig Covid.</p> <p>Tudalen 18 & 20: tabl data 4 a siart 4 wedi'u diweddarau ar ôl dysgu o berfformiad 2020/21 yn ystod Pandemig Covid.</p> <p>Tudalen 46: geiriad a wnaed yn gliriach ar gyfanswm y costau amcangyfrifedig hyd at 2030.</p>	Terfynol ac wedi'i gyhoeddi
Fersiwn Terfynol 3, Ebrill 2023	12 Ebrill 2023	HVE	Tudalen 7: Aelod Arweiniol a Swyddog Arweiniol wedi'u diweddarau	Terfynol ac wedi'i gyhoeddi
Adolygiad 3 Blynedd Drafft, Mawrth 2024	21 Mawrth 2024	LWJ	Fersiwn Ddiweddaraf - Blwyddyn 3 Drafft	Drafft

Beth yw'r ddogfen hon?

Ym mis Gorffennaf 2019 datganodd Cyngor Sir Ddinbych [Argyfwng Newid Hinsawdd ac Ecolegol](#).

Mewn ymateb, ac erbyn 31^{ain} Mawrth 2030, nod y Cyngor yw dod yn:

- Gyngor di-garbon net
- Gyngor ecolegol-gadarnhaol

Mae'r ddogfen hon yn cynnwys rhagor o fanylion am y ddwy nod hyn, a tharged y Cyngor i sicrhau gostyngiad o 35% mewn allyriadau carbon o'r gadwyn gyflenwi erbyn 2030 a'r tasgau y byddwn yn ceisio eu cwblhau i gyflawni'r nodau hyn erbyn 2030. Cyhoeddwyd y ddogfen hon yn gyntaf yn 2021 ac mae wedi cael ei hadolygu a'i hadnewyddu am y tro cyntaf 3 blynedd yn ddiweddarach i greu'r fersiwn hon. Mae'r ddogfen yn egluro'r cynnydd a wnaed tuag at gyflawni'r nodau hyn ers 2021 ac yn cynnwys adrannau newydd gan gynnwys gwybodaeth sirol ac addasu i hinsawdd sy'n newid.

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg hefyd, a gall fod ar gael mewn fformatau eraill os gofynnir amdanynt.

I gael gwybod mwy am unrhyw beth yn y llyfryn hwn, cysylltwch â'r Tîm Newid Hinsawdd:

E-bost: newidhinsawdd@sirddinbych.gov.uk

Ffôn: 01824 706000 (dydd Llun i ddydd Gwener, 8:30am-5pm).

Ysgrifennwch atom: Y Tîm Newid Hinsawdd, Cyngor Sir Ddinbych, Blwch Post 62, Rhuthun, LL15 9AZ.

Cynnwys

Fersiwn	2
Beth yw'r ddogfen hon?	4
Croeso i Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol Cyngor Sir Ddinbych (Fersiwn Ddiweddaraf Blwyddyn 3)	7
Newid yn yr hinsawdd a dirywiad natur	9
Sut mae'r Strategaeth hon wedi cael ei datblygu	12
Strategaethau eraill y Cyngor	14
Cyngor Di-garbon Net erbyn 2030	15
Beth yw ein nod?	15
Di-garbon Net	15
Cadwyn Gyflenwi	16
Beth yw ein man cychwyn?	16
Di-garbon Net	16
Y Gadwyn Gyflenwi	20
Ble rydym eisiau ei gyrraedd?	21
Cerdyn post 1: Lleihau allyriadau carbon	25
Cerdyn post 2: Cynyddu amsugno carbon	30
Cadwyn Gyflenwi	32
Cerdyn post 3: Gostwng allyriadau carbon y gadwyn gyflenwi	35
Pa newidiadau a chamau fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?	36
Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor	36
Lleihau Allyriadau Carbon a Chynyddu Amsugniad Carbon ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio Ein Dylanwad	45
Tabl 6: Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr ar draws Ardaloedd Sir Ddinbych ers 2019/20	46
Pa newidiadau a chamau mae'r Cyngor yn eu cymryd i ddefnyddio ein dylanwad i leihau allyriadau carbon a chynyddu amsugniad carbon yn Sir Ddinbych?	48
Cynyddu ein Gwytnwch i Effeithiau Newid Hinsawdd	53
Pa newidiadau a chamau mae'r Cyngor yn eu rhoi ar waith i wella gwydnwch yn erbyn risgiau i'r hinsawdd?	55
Cyngor sy'n Ecolegol Gadarnhaol erbyn 2030	57
Beth yw ein nod?	57
Beth yw ein man cychwyn?	57
Tabl 6: Gwahanol fathau o gynefinoedd	58
Siart 10: Faint o dir mae Cyngor Sir Ddinbych yn berchen arno ac yn ei weithredu ym mhob math o gynefin gyda gwahanol sgoriau cyfoeth rhywogaethau amrywiol yn 2019/20 o'i gymharu â 2022/23	62
Tabl 8: Newid canran yn y cynefinoedd gyda'r cyfoeth uchaf ac isaf o rywogaethau	64

Pa newidiadau a chamau fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?	68
Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor	68
Cefnogi Adferiad Natur ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio ein Dylanwad	71
Llun 1 - Dosbarthiad glaswelltiroedd a choridorau wedi'u cysylltu ar gyfer natur yn Sir Ddinbych cyn 2018	73
Llun 2 - Dosbarthiad glaswelltiroedd a choridorau wedi'u cysylltu ar gyfer natur yn Sir Ddinbych yn 2023	74
Pa newidiadau a chamau mae'r Cyngor yn eu cwblhau i ddefnyddio ein dylanwad i gefnogi adferiad natur ar draws Sir Ddinbych?	74
Sut bydd cynnydd yn cael ei fonitro	80
Sut byddwn yn rhannu'r hyn rydym yn ei ddysgu	82
Atodiadau Technegol	84
Atodiad 1 - Rhagor o wybodaeth ar feysydd lle mae'r targed wedi profi i fod yn heriol iawn	84
Atodiad 2 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at gyflawni'r Nod Sero Carbon Net	87
Atodiad 3 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at leihau allyriadau carbon a chynyddu lefelau amsugno carbon ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio ein Dylanwad	89
Atodiad 4 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at gyflawni'r Nod Ecolegol Gadarnhaol	90
Atodiad 5 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at gefnogi adferiad natur ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio Ein Dylanwad	91
Atodiad 6- Cynnydd Newid Hinsawdd ac Ecolegol Sir Ddinbych	92

Croeso i Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol Cyngor Sir Ddinbych (Fersiwn Ddiweddaraf Blwyddyn 3)

Climate and ecological change is the globally defining challenge of our time. It impacts all living things that call our planet home including you and me. This document outlines our net carbon zero and ecologically positive goals for the Council along with the changes and actions we have identified so far that we will endeavour to deliver between now and 2030. Yn hwn, y cyntaf o ddau adolygiad ac adnewyddiad o fewn cyfnod y strategaeth (2021-2030), rydym hefyd yn cydnabod yr angen i, a rôl y Cyngor yn, cefnogi a dylanwadu dull ehangach i ostwng carbon, storio (neu amsugno) carbon, ac adfer natur ar draws y sir, ac am y tro cyntaf, mae'n cynnwys ffyrdd i fynd i'r afael â'r risg hinsawdd drwy addasu.

Ers i Gyngor Sir Ddinbych ddatgan ei argyfwng newid hinsawdd ac ecolegol yn 2019, a mabwysiadu'r strategaeth hon yn 2021, rydym wedi bod yn gweithio i gyflawni ein nodau 2030 a chyfrannu at fynd i'r afael â'r argyfwng hinsawdd ac ecolegol yr ydym ni gyd yn ei hwynebu. Rydym yn falch i fod yn un o'r Cynghorau cyntaf yng Nghymru i nodi mynd i'r afael â'r newid hinsawdd ac ecolegol fel egwyddor arweiniol yn ein proses wneud penderfyniadau, gan newid ein Cyfansoddiad yn ffurfiol fis Hydref 2020 - y gyfres o reolau ac egwyddorion mae'r Cyngor yn eu dilyn wrth gyflawni eu gwaith. Rydym hefyd yn awyddus i ddatblygu ein hanes blaenorol cryf o ostwng carbon a gwella bioamrywiaeth dan ein [blaenoriaeth Cynllun Corfforaethol Amgylcheddol](#) blaenorol a'n thema Cynllun Corfforaethol (2022-27) ddiweddaraf '[Sir Ddinbych Mwy Gwyrdd](#)'. Drwy weithio i gyflawni nodau 2030 o fewn y strategaeth hon, gobeithiwn gyfrannu at ostwng allyriadau carbon i sero net yng Nghymru erbyn 2050 a darparu ein dyletswydd statudol fel awdurdod lleol i gynnal a gwella bioamrywiaeth a hyrwyddo cadernid ecosystemau fel yr amlinellir yn [Neddf yr Amgylchedd \(Cymru\) 2016](#). Drwy weithio i gyflawni'r nodau hyn, gobeithiwn gyfrannu at y targed o gyflawni sero carbon net yn y Sector Cyhoeddus yng Nghymru erbyn 2030 fel yr amlinellir yng nghynllun cyflawni [Ffyniant i Bawb: Cymru Carbon Isel](#).

Mae cynnydd da wedi'i wneud mewn nifer o feysydd allweddol megis gwastraff, goleuadau stryd a theithio busnes, ynghyd â dechrau cyflwyno isadeiledd Cerbydau trydan - gan gynnwys agor y ganolfan wefru fwyaf yng Nghymru ym maes parcio Gorllewin Stryd Cinmel, a ariannir gan Lywodraeth Cymru. Rydym hefyd wedi llwyddo i adfer natur yn y sir drwy'r prosiect Dolydd Blodau Gwylt, lle caiff glaswelltir y Cyngor ei reoli i gefnogi bioamrywiaeth, a'r prosiect Diogelu Môr-wenoliaid Bach yng Ngronant, sydd bellach yn un

o'r rhai pwysicaf ym Mhrydain. Rydym ar y trywydd iawn, ond ni allwn sefyll yn llonydd ac mae'r cyfyngiadau ariannol difrifol yr ydym ni, ynghyd â chynghorau lleol eraill, yn eu hwynebu yn cael effaith ar ein gallu i gyflawni ein huchelgeisiau i fynd i'r afael â'r hinsawdd ac adfer natur. Mae bellach wedi dod i'r amlwg, er ein bod yn gwneud cynnydd cadarnhaol ar y rhaglen hon, nad yw'r newidiadau'n cael eu gwneud yn ddigon cyflym ar hyn o bryd i fodloni ein targedau 2030 gyda rhai ardaloedd, gan gynnwys defnydd tir ac adeiladau yn arbennig, yn cael trafferth bodloni'r targedau. Bydd y pwysau ariannol y mae bob awdurdod lleol yn eu hwynebu ar hyn o bryd a dros y blynyddoedd i ddod yn cael effaith bellach ar gyflymder y datblygiadau. Fodd bynnag, cydnabyddir hefyd bod buddion ychwanegol ynghlwm â llawer o'r gwaith a gwblheir ar y rhaglen hon. Mae camau gweithredu i ostwng carbon, sydd hefyd yn aml yn lleihau costau i'r Cyngor, ac yn cynyddu bioamrywiaeth er budd natur hefyd yn creu gofod ar gyfer iechyd a lles, addysg a hamdden i'n cymunedau. Mae nifer o resymau dros weithio i liniaru'n erbyn a mynd i'r afael â'r argyfyngau hyn gan barhau i anelu'n uchel ac ymdrechu i gyflawni ein huchelgeisiau.

Ni fydd cyflawni'r nodau ar gyfer 2030 yn hawdd, ond byddwn yn cynnal ein huchelgais ac ni fyddwn yn addasu'r targedau, er gwaethaf yr her, wrth i ni symud ymlaen i 3 blynedd nesaf y strategaeth. Rydym yn parhau i ymrwymo i wneud gymaint â phosibl, cyn gynted â phosibl, gan ddefnyddio'r adnoddau sydd ar gael i ni, er mwyn i ni fedru cyfrannu at fynd i'r afael â'r newid hinsawdd a helpu i adfer natur er mwyn cefnogi lles a diogelwch ein cymunedau, staff a'n partneriaid nawr ac am genedlaethau i ddod.

[Ionawr 2024]

Y Cynghorydd Barry Mellor (Lead Member for Environment and Transport)

Gary Williams (Cyfarwyddwr Corfforaethol: Llywodraethu a Busnes)

Newid yn yr hinsawdd a dirywiad natur

Fel mae faint o garbon deuocsid (CO₂e¹) mae cymdeithas wedi'i ollwng i atmosffer y ddaear wedi cynyddu mae tymheredd wedi cynyddu'n fyd-eang hefyd. Heb leihau allyriadau CO₂e bydd y ddaear yn cynhesu mwy a mwy. Mae'r cynnydd hwn mewn tymheredd byd-eang yn achosi i'n hinsawdd a'n planed newid.

Mae'r newidiadau i'n hinsawdd yn cynnwys: hafau poethach a sychach, gaeafau cynhesach a gwlypach, cyfnodau o dywydd eithafol a lefelau'r môr yn codi. Mae hyn yn achosi, mwy o sychder a thanau gwyllt, stormydd cryfach, mwy o gyfnodau o dywydd poeth, llifogydd, difrod i gwrel, llai o eira a rhew, rhew parhaol yn toddi, newidiadau i gylch bywyd planhigion a newidiadau i gylch bywyd ac ymfudo anifeiliaid.

Ar yr un pryd, mae natur yn dirywio ac mae cred bod dirywiad o 69% yn niferoedd bywyd gwyllt y byd ers 1970². Mae gweithgarwch pobl yn lleihau ansawdd a faint o gynefin sydd ar gael i fywyd gwyllt ac mae cynefinoedd yn mynd yn fwyfwy tameidiog sy'n effeithio ar allu rhywogaethau i ymfudo ac aros yn y cynefin maent ei angen i fyw, cwblhau eu cylchoedd bywyd ac effeithio ar eu goroesiad. Wrth i dymheredd barhau i gynyddu, a maint a chysylltedd cynefinoedd barhau i ddirywio, bydd newid hinsawdd yn arwain fwyfwy at gollu rhywogaethau.

Mae'r hinsawdd yn newid ym mhob man ar ein planed, gan gynnwys yma yng Ngogledd Cymru. Dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r rhanbarth wedi gweld mwy o lifogydd a hynny'n amlach, gwres llethol a stormydd cryfach a mwy cyson. Mae nifer y rhywogaethau Cymreig sydd wedi cael eu monitro wedi gostwng 20% ers 1994. Mae 18% o'r rhywogaethau sy'n bresennol yng Nghymru mewn perygl o ddiflannu, mae hynny'n un ym mhob rhywogaeth, gan gynnwys llygoden bengron y dŵr a madfall y twyni³. Mae Cymru hefyd yn y 10% isaf o wledydd o ran bioamrywiaeth, sy'n dangos pa mor ddinistriol mae colli bioamrywiaeth wedi bod dros y degawdau diwethaf i'n cenedl. Mae niferoedd pathewod ar draws Prydain, er enghraifft, wedi gostwng 51% ers 2000⁴ ac ym mhob un

¹ Mae CO₂e yn dalfyriad o "carbon dioxide equivalent" sy'n cael ei ddefnyddio i ddisgrifio gwahanol nwyon tŷ gwydr mewn uned gyffredin – carbon.

² Yn ôl adroddiad [Living Planet World Wildlife Fund \(WWF\), 2022](#)

³ Yn ôl [Adroddiad Sefyllfa Byd Natur \(Cymru\), 2023](#)

⁴ Yn ôl [Adroddiad Cyflwr Pathewod Prydain, 2019](#)

o'u hen gadarnleoedd ar hyd Sir Ddinbych. Ers y 1970au, mae'r dosbarthiad o 42% o rywogaethau o blanhigion sy'n blodeuo yng Nghymru hefyd wedi gostwng. Mae'r tueddiadau hyn wedi arwain nifer o arbenigwyr i rybuddio am y perygl o'r ecosystemau yr ydym yn dibynnu arnynt yn dymchwel.

Mewn ymateb i'r argyfwng natur hwn, mae gan Gymru bellach gyfres newydd o dargedau bioamrywiaeth dan Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig. Mae'r adroddiad ar Gyflwr Natur³ yn mynd i'r afael â'r angen i ymateb i'r argyfwng hwn ac yn amlinellu'r meysydd allweddol posibl i ganolbwyntio arnynt. Er enghraifft, yr angen i wella cynefinoedd gwarchoddedig Cymru, gydag ond 35% wedi'u nodi fel rhai mewn cyflwr ffafriol. Yn 2023, cofnodwyd sawl record o ran tymheredd a glaw yn ogystal â sawl storm a enwyd yn y DU, ac mae'r data diweddar gan y Swyddfa Dywydd yn dangos pa mor gyflym mae ein hinsawdd yn parhau i newid. Cadarnhawyd mai 2023 oedd y flwyddyn gynhesaf erioed ac mae'r tymheredd byd-eang wedi cynyddu 1.2°C yn uwch na'r lefelau cyn-ddiwydiannol. Ym mis Hydref 2018, cyhoeddodd [Panel Rhynglywodraethol ar y Newid yn yr Hinsawdd](#) (IPCC) Adroddiad Arbennig ar effaith cynnydd o 1.5 °C mewn tymheredd byd-eang. Fe wnaeth yr IPCC ddarganfod y byddai byd sydd 1.5°C yn gynhesach yn gweld llawer llai o effeithiau ar y byd naturiol a chymdeithas oherwydd yr hinsawdd na chynnydd o 2°C. Roedd yr IPCC yn amcangyfrif y byddai allyriadau carbon y byd angen lleihau i net sero erbyn 2050 fan bellaf i sicrhau bod y cynnydd yn nhymeredd y byd yn aros o dan 1.5°C ac y byddai angen cwblhau'r rhan fwyaf o'r camau i gyflawni'r targed hwn erbyn 2030. Fodd bynnag, mae lefelau nwyon tŷ gwydr yn parhau i gynyddu'n gyflym ac mae'r IPCC wedi datgan yn ddiweddar ei bod yn "debygol" y bydd y byd yn cynhesu yn uwch na 1.5C.

Mae gwaith yn mynd rhagddo i fynd i'r afael â'r newid hinsawdd a'r dirywiad mewn natur ar draws y byd. Un enghraifft o brosiect llwyddiannus o ran rhywogaethau, sydd wedi'i gynnwys yn yr adroddiad ar Gyflwr Natur 2023, yw diogelu môr-wenoliaid bach yn Sir Ddinbych, ac mae'r brif nythfa fagu Gymreig yng Ngronant bellach yn un o'r rhai pwysicaf ym Mhrydain. Mae arweinwyr o bron i 200 o wledydd wedi cytuno i gymryd camau pellach i gadw draw o danwyddau ffosil yn COP28 a chynyddu ynni adnewyddadwy erbyn 2030.

Fodd bynnag, mae amser yn brin ac mae hynny'n dod yn fwy amlwg. Mae sefydliadau, gan gynnwys Cyngor Sir Ddinbych, a dros 300 o awdurdodau lleol eraill yn y DU, yn parhau i ymrwymo i fynd i'r afael â'r newid hinsawdd a'r argyfwng natur ac yn deall bod

angen gweithredu ar unwaith. Mae Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU hefyd wedi datgan argyfwng hinsawdd, a chafwyd datganiad o argyfwng natur gan Lywodraeth Cymru yn 2021 hefyd. Mae Llywodraeth Cymru wedi creu [Trywydd ar gyfer Datgarboneiddio ar draws Sector Cyhoeddus Cymru](#) a'r [Cynllun Gweithredu Adfer Natur](#) i arwain y sector cyhoeddus i gyflawni cynnydd clir erbyn 2030.

Sut mae'r Strategaeth hon wedi cael ei datblygu

Fe wnaeth Cyngor Sir Ddinbych ddatgan Argyfwng Hinsawdd ac Ecolegol ym mis Gorffennaf 2019 gan ymrwymo'r Cyngor i fod yn ddi-garbon net erbyn 2030 a gwella bioamrywiaeth.

Cynhaliodd Cyngor Sir Ddinbych gyfnod ymgysylltu ym mis Ionawr a Chwefror 2020 yn gofyn am adborth y cyhoedd ar fwriad y Cyngor o fod yn ddi-garbon net ac yn ecolegol gadarnhaol, ac am unrhyw syniadau i'r Cyngor allu cyflawni'r nodau hyn erbyn 2030. Gan adeiladu ar syniadau'r cyhoedd, gweithiodd Cyngor Sir Ddinbych gyda Chynghorwyr a Swyddogion ar draws y Cyngor yn ystod 2020 i ddatblygu Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol y Cyngor (2021/22 – 2029/30). Roedd hyn yn cynnwys cyfrifo ôl-troed carbon y Cyngor a bioamrywiaeth tir y Cyngor, gan ystyried ein llwybr tuag at 2030 drwy gynllunio senarios a chynnal gweithdai gyda'r holl feysydd gwasanaeth sy'n rhan o'r Cyngor i nodi a datblygu ymhellach unrhyw newidiadau y gallem eu cyflwyno a pha brosiectau y gallem eu cynnal er mwyn helpu'r Cyngor i gyflawni ei dargedau.

Ym mis Tachwedd 2020, gofynnem i staff y Cyngor a'r cyhoedd am eu hadborth ar y ddogfen ddrafft. Mae'r adborth hwn wedi helpu i siapio Strategaeth ar Newid Hinsawdd a Newid Ecolegol derfynol y Cyngor (2021/22 – 2029/30) a gyflwynwyd i Aelodau Etholedig Sir Ddinbych ym mis Chwefror 2021 i'w mabwysiadu. Ers hynny, mae'r Cyngor wedi bod yn gweithio i gyflawni'r newidiadau a'r prosiectau a nodir yn y strategaeth i helpu'r Cyngor i gyflawni ei nodau ar gyfer 2030. Bydd y strategaeth yn cael ei hadolygu a'i hadnewyddu'n ffurfiol bob 3 blynedd tan 2030 (2023/24 a 2026/27).

Y Fersiwn Ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth yw canlyniad y cyntaf o'r ddau adolygiad ac adnewyddiad ffurfiol. Defnyddiwyd yr un dull a ddefnyddiwyd yn 2020 fel y disgrifir uchod, gan gynnal arolwg cyhoeddus ar-lein yng Ngwanwyn 2023 a digwyddiad ymgynghorol ym mis Tachwedd 2023 yn darparu gwybodaeth i fwydo i'r adolygiad a'r adnewyddiad. Cynhaliwyd gweithdai gyda phob maes gwasanaeth yn y Cyngor i nodi unrhyw newidiadau pellach y gellid eu gwneud a phrosiectau y gallwn eu darparu i helpu'r Cyngor i gyflawni ei nodau. Pan ddatganodd y Cyngor argyfwng hinsawdd ac ecolegol yn 2019, roedd ein strategaeth ddilynol yn canolbwyntio ar leihau carbon, storio carbon ac adfer natur. Ers hynny, mae'r adborth yr ydym wedi'i dderbyn gan y cyhoedd a

thystiolaeth am ein dylanwad fel Cyngor, wedi amlygu'r angen i ni ehangu cwrpas y strategaeth ac edrych yn ehangach. Yn y Fersiwn Ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym yn cydnabod y pwysigrwydd i ni ystyried mynd i'r afael â'r argyfwng ar draws y sir a chydabod bod angen i'r Cyngor ymateb mewn modd strategol, sefydliadol a gweithredol, ond hefyd ar lefel gymunedol ar draws Sir Ddinbych.

Mae grŵp tasg a gorffen y Gweithgor Argyfwng Newid Hinsawdd a Newid Ecolegol, a sefydlwyd fel rhan o'r datganiad argyfwng, wedi arwain y gwaith hwn. Roedd y grŵp hwn yn cynnwys dau gynrychiolydd o bob un o bleidiau gwleidyddol y Cyngor gan gynnwys aelodau arweiniol y Cabinet sy'n gyfrifol am y newid hinsawdd a'r newid ecolegol.

Mae ein cyfrifiadau ar gyfer y waelodlin a'r uchelgeisiau Di-garbon Net wedi dilyn y fethodoleg ar gyfer cyfrifo allyriadau carbon ac amsugniad carbon yng Nghyfundrefn Adrodd Nwyon Tŷ Gwydr Llywodraeth Cymru ar gyfer Sector Cyhoeddus Cymru.

Mae ein cyfrifiadau ar gyfer gwaelodlin ac uchelgeisiau Cadarnhaol Ecolegol wedi cael eu harwain gan fethodoleg sefydledig ar gyfer mesur gwerth bioamrywiaeth NERC- Canolfan Ecoleg a Hydroleg y DU. Gan fod bioamrywiaeth yn eang, cymhleth ac yn gydgysylltiedig, dim ond awgrym yw unrhyw fesur o werth bioamrywiaeth.

Ym mis Mawrth 2024, gofynnodd y Cyngor i'r staff a'r cyhoedd am eu hadborth ar y Fersiwn Ddiweddaraf ddrafft hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth. Mae'r adborth hwn wedi helpu i siapio'r Fersiwn Ddiweddaraf ym Mlwyddyn 3 o'r Strategaeth ar Newid Hinsawdd a Newid Ecolegol derfynol y Cyngor (2021/22 – 2029/30) a gyflwynwyd i Aelodau Etholedig Sir Ddinbych ym mis Gorffennaf 2024 i'w mabwysiadu.

Strategaethau eraill y Cyngor

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau a meysydd gwaith eraill sy'n cefnogi'r Cyngor i fynd i'r afael â newid hinsawdd a newid ecolegol. Mae'r rhain yn cynnwys:

- [Strategaeth Gostwng Carbon Gwasanaeth Gofal Cymdeithasol a Digartrefedd 2023](#)
- Cynllun Rheoli Ansawdd Aer
- Strategaeth Clefyd Coed Ynn (yn cael ei ddatblygu gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Conwy ar hyn o bryd)
- Cynllun Cyflawni Dyletswydd Bioamrywiaeth
- [Y Cynllun Corfforaethol](#)
- Cynllun Rheoli AHNE Bryniau Clwyd a Dyffryn Dyfrdwy
- Strategaeth Rhandiroedd y Sir (yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd)
- Cynllun Rheoli Asedau Tai Cymdeithasol Cyngor Sir Ddinbych
- [Cynllun Teithio Llesol Cyngor Sir Ddinbych](#)
- Cynllun Ynni Ardal Leol Sir Ddinbych (yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd)
- [Cynllun Rheoli Asedau](#) Ystâd Annomestig Cyngor Sir Ddinbych
- Polisi Rheoli Datblygu a Chynllunio
- [Y Strategaeth Ddigidol](#)
- [Strategaeth Economaidd \(yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd\)](#)
- Polisi newid cerbydau am rai trydan
- Strategaeth Fflyd
- Y Strategaeth Tai a Digartrefedd
- [Cynllun Datblygu Lleol](#)
- [Strategaeth Leol Rheoli Perygl Llifogydd](#)
- Strategaeth Gaffael a Chomisiynu 2023 - 2027
- Rhaglen Cymunedau Dysgu Cynaliadwy
- Strategaeth Goed a Choetir (yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd)

Cyngor Di-garbon Net erbyn 2030

Beth yw ein nod?

Di-garbon Net

Ein nod yw bod cyfanswm y carbon sy'n cael ei allyrru gan y Cyngor yn cyfateb i gyfanswm y carbon sy'n cael ei amsugno gan diroedd⁵ y mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu erbyn 31 Mawrth 2030. Dyma ein huchelgais di-garbon.

Bydd y ffynonellau canlynol o allyriadau'n cyfrif tuag at ein nod di-garbon a chyfeirir atynt ar y cyd fel Ôl-troed Di-garbon Net Cyngor Sir Ddinbych:

Adeiladau	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r trydan, nwy, LPG, olew, biomas a dŵr rydym yn eu defnyddio yn yr adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor ⁶ .
Gwastraff	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r gwastraff a gynhyrchir gan y Cyngor.
Fflyd	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r petrol a'r diesel rydym yn eu defnyddio i yrru'r cerbydau sy'n eiddo i'r Cyngor.
Staff yn cymudo	Byddwn yn lleihau allyriadau a gynhyrchir gan staff a chynghorwyr wrth iddynt deithio o'u cartref i'r gwaith.
Goleuadau stryd	Byddwn yn lleihau allyriadau o'r trydan a ddefnyddir gan bolion lampau ac arwyddion traffig sy'n eiddo i'r Cyngor.
Teithio Busnes	Byddwn yn lleihau allyriadau a gynhyrchir wrth i'n staff a chynghorwyr deithio wrth wneud eu gwaith.

⁵ Heb gynnwys tiroedd y mae'r Cyngor yn berchen arnynt ond mae'n eu rhentu i eraill.

⁶ Mae adeiladau sy'n eiddo i'r Cyngor yn cyfeirio at adeiladau fel swyddfeydd, depos, ysgolion a chanolfannau hamdden sy'n eiddo i'r Cyngor. Fodd bynnag, nid yw hyn yn cynnwys Tai Cyngor.

Bydd y ffynonellau amsugno carbon canlynol yn cyfrif tuag at ein nod di-garbon:

Glaswelltiroedd Byddwn yn cynnal y glaswelltiroedd y mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu.

Coedwigoedd / Coetiroedd Byddwn yn cynyddu cyfanswm y coedwigoedd a'r coetiroedd mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu.

Cadwyn Gyflenwi

Yn ogystal â hyn, ein nod yw gostwng canran y carbon sy'n cael ei allyrru gan gadwyn gyflenwi'r Cyngor 35%⁷ erbyn 31 Mawrth 2030.

Cadwyn Gyflenwi Byddwn yn lleihau allyriadau o'r holl nwyddau a gwasanaethau mae'r Cyngor yn eu prynu gan eraill.

Beth yw ein man cychwyn?

Di-garbon Net

Cyfanswm yr allyriadau carbon o ôl-troed Sero Carbon Net Cyngor Sir Ddinbych ar y waelodlin yn 2019/20 oedd 16,448 tCO₂e.⁸

Cyfanswm y carbon a amsugnir gan dir y mae Cyngor Sir Ddinbych yn berchen arno ac yn ei weithredu ar ein gwaelodlin yn 2019/20 oedd 2,418 tCO₂e.

Felly, safle Sero Carbon Net y Cyngor yn 2019/20 oedd +14,030⁹ tCO₂e.

⁷ O'i gymharu â gwaelodlin 2019/20

⁸ Mae tCO₂e yn fyr am 'tunnell o garbon deuocsid cyfatebol' a ddefnyddir i ddisgrifio nwyon tŷ gwydr gwahanol mewn uned gyffredin - carbon.

⁹ Cyfrifir hyn drwy dynnu'r carbon a amsugnir o'r carbon a allbynnir, h.y. tynnu 2,418 o 16,448.

Y nod yw gostwng y ffigur 14,030 tCO₂e i sero erbyn 31 Mawrth 2030. The Net Carbon Zero Council goal is to get that 14,030 tCO₂e figure to zero by 31st March 2030.

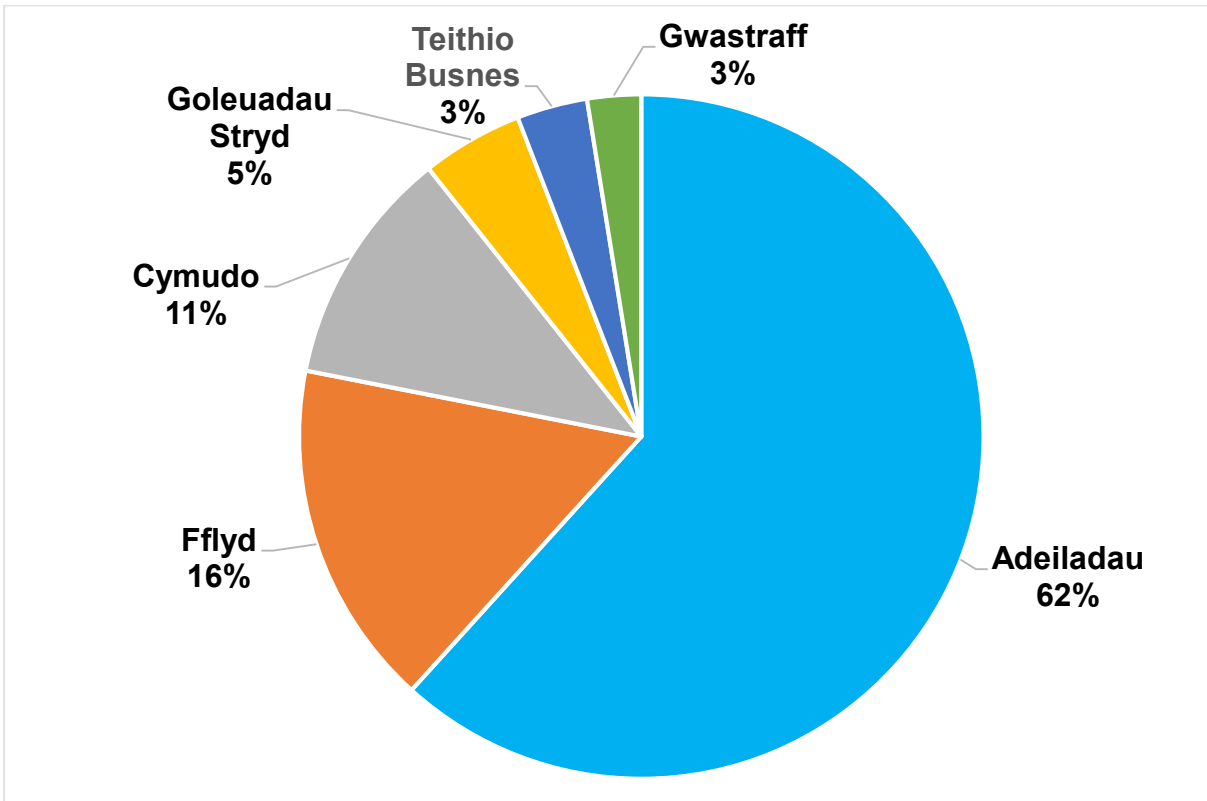
Ar adeg yr adolygiad 3 blynedd hwn, mae'r ffigur net yn 11,932 tCO₂e. Mae'r ffigur hwn yn seiliedig ar ffigurau adrodd diweddaraf y Cyngor, yn 2022/23, ar ôl cyflawni 1,358 tCO₂e o ostyngiad mewn allyriadau carbon a chynnydd o 740 tCO₂e mewn amsugniadau carbon drwy ein gweithredoedd hyd yma, ers gwaelodlin 2019/20.

Mae'r tablau a'r graffiau isod yn disgrifio ffynonellau allyrru ac amsugno carbon y Cyngor yn 2019/20 o'i gymharu â 2022/23.

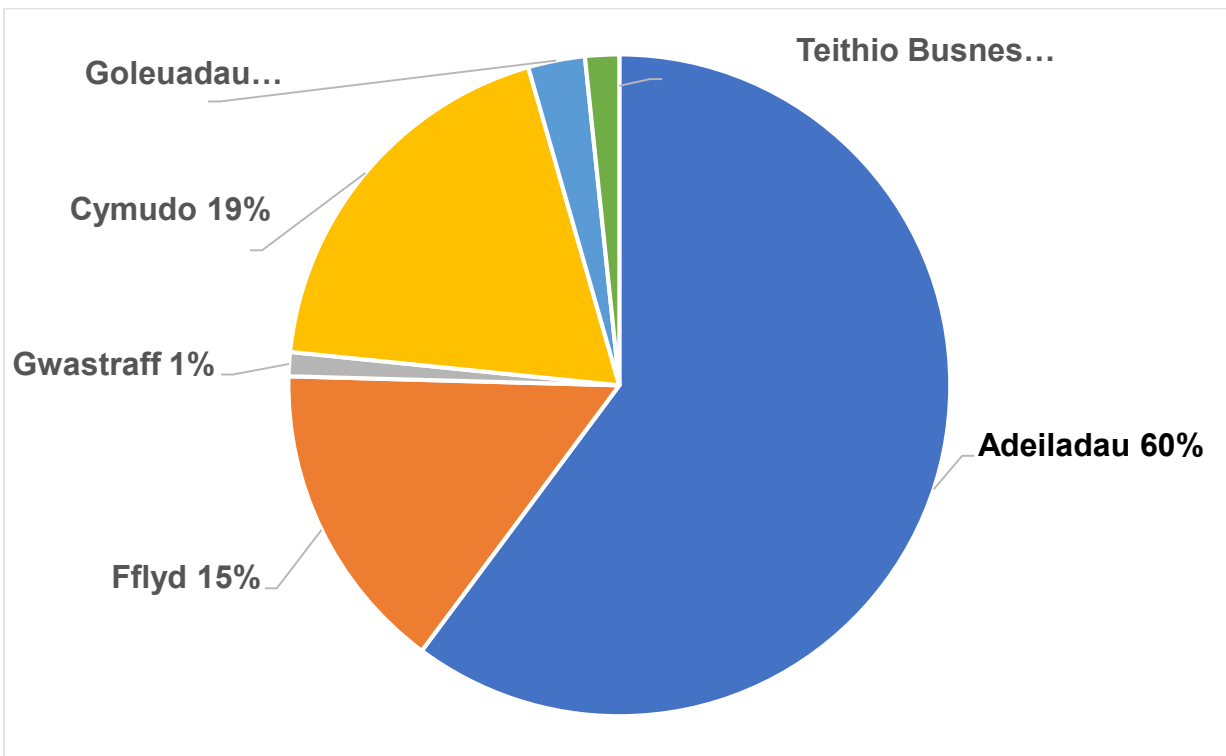
Tabl 1: Allyriadau carbon fesul ffynhonnell

Ffynhonnell allyriadau carbon	Swm y carbon sy'n cael ei allyrru yn 2019/20 yn tCO₂e	% o'r cyfanswm yn 2019/20	Swm y carbon sy'n cael ei allyrru yn 2022/23 mewn tCO₂e	% o'r cyfanswm yn 2022/23
Adeiladau	10,151	62	9,082	60
Fflyd	2,693	16	2,302	15
Staff yn Cymudo	1,848	11	2,860	19
Goleuadau Stryd	788	5	419	3
Teithio Busnes	550	3	251	2
Gwastraff	418	3	177	1
Cyfanswm	16,448	100	15,091	100

Siart 1: Ôl Troed Sero Carbon Net Cyngor Sir Ddinbych 2019/20

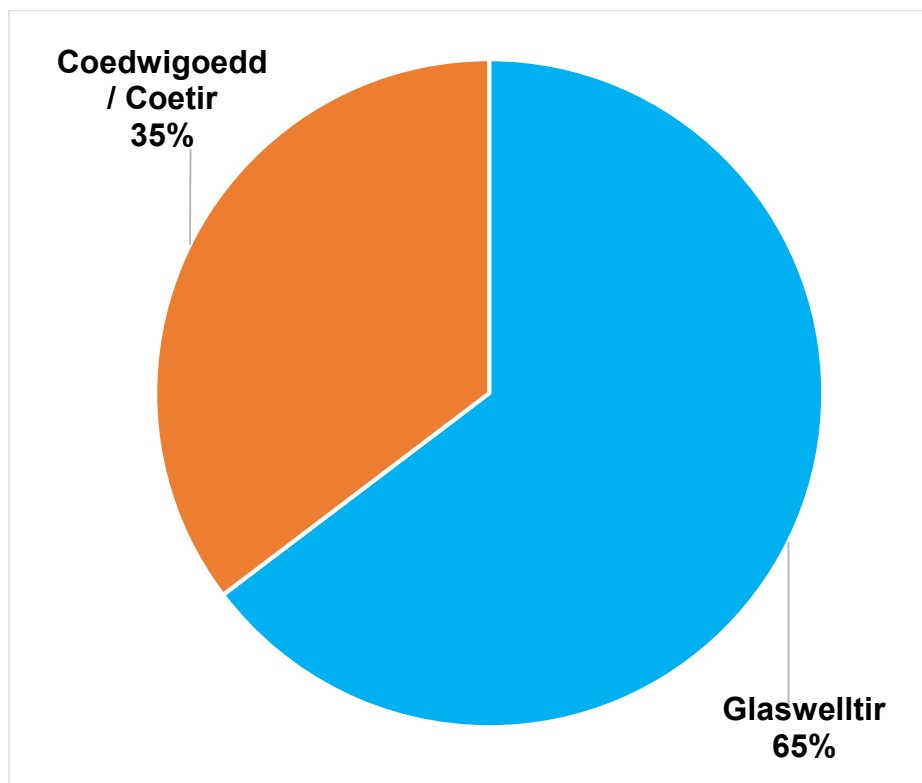
Siart 2: Troed Sero Carbon Net Cyngor Sir Ddinbych 2022/23

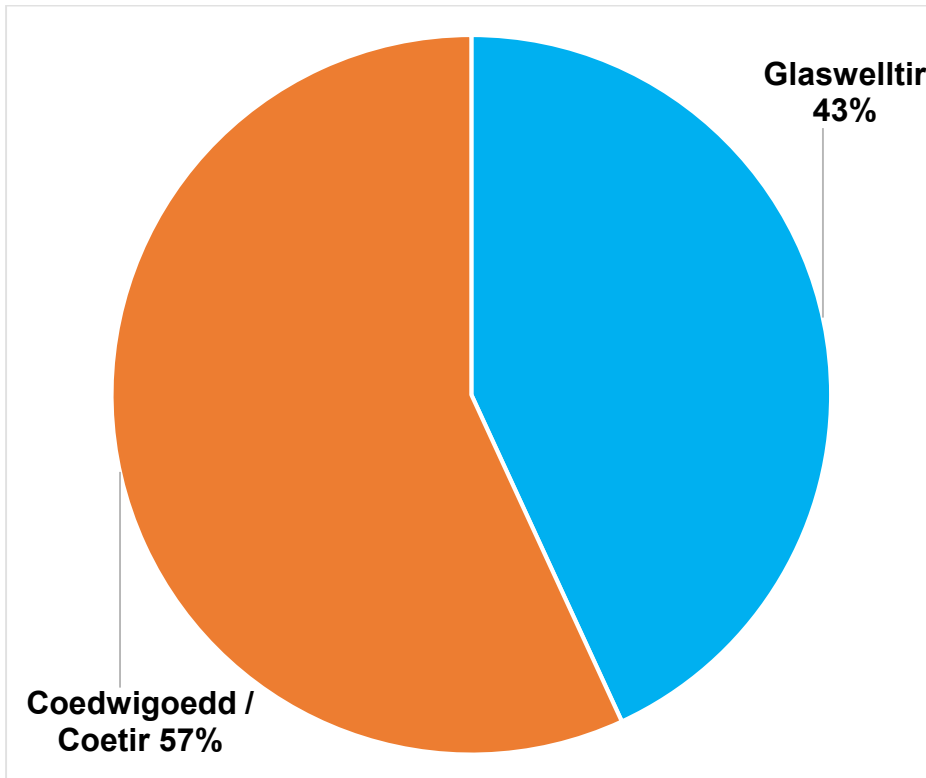
Tabl 2: Amsugno carbon fesul ffynhonnell

Ffynhonnell amsugno carbon	Faint o garbon a amsugnwyd yn 2019/20 yn tCO2e	% o'r cyfanswm	Faint o garbon a amsugnwyd yn 2022/23 yn tCO2e	% o'r cyfanswm yn 2022/23
Glaswelltiroedd	1,564	65	1,306	43
Coedwigoedd / Coetiroedd	854	35	1,722	57
Cyfanswm	2,418	100	3,028	100

Siart 3: Amsugniad Carbon Cyngor Sir Ddinbych 2019/20

Siart 4: Amsugniad Carbon Cyngor Sir Ddinbych 2022/23

Y Gadwyn Gyflenwi

Yn ogystal â hynny, amcangyfrifir bod y Cyngor wedi allyrru 25,125¹⁰ tonnell o CO2e o'i gadwyn gyflenwi yn 2019/20.

Yn 2022/23 amcangyfrifir bod y Cyngor wedi allyrru 36,912 tonnell o CO2e o'i gadwyn gyflenwi.

¹⁰ Mae'r fethodoleg ar gyfer cyfrifo allyriadau ein cadwyn gyflenwi'n fwy cynhwysol o ran ein gwariant o'i gymharu â'r dull a ddefnyddiwyd yn 2020/21 yng nghyhoeddiad cyntaf y strategaeth. Fodd bynnag, mae problemau ynghlwm â chywirdeb y fethodoleg hon.

Ble rydym eisiau ei gyrraedd?

Di-garbon Net

Er mwyn cyrraedd ein nod Di-garbon Net, mae angen i'r Cyngor leihau cyfanswm y carbon mae'n ei allyrru a chynyddu cyfanswm y carbon mae'n ei amsugno. Mae'r tabl isod yn disgrifio faint sydd angen i ni anelu at leihau ein hallyriadau carbon o bob ffynhonnell erbyn 31 Mawrth 2030. Mae hefyd yn dangos y cynnydd a wnaed fesul ffynhonnell allyrru hyd yma, o'i gymharu â'r data gwaelodlin a gasglwyd yn 2019/20.

Mae'r graffiau isod yn dangos y newid ym mhob ffynhonnell allyriadau carbon ac ym mhob ffynhonnell amsugno carbon gan gymharu'r cyfansymiau yn 2019/20 gyda'r cyfansymiau yn 2029/30 os bydd y Cyngor yn llwyddo i gyflawni ei dargedau, ynghyd â'r cynnydd hyd yma yn 2022/23. Hefyd, y cynnydd hyd yma yn erbyn ein targedau blynyddol a 2030.

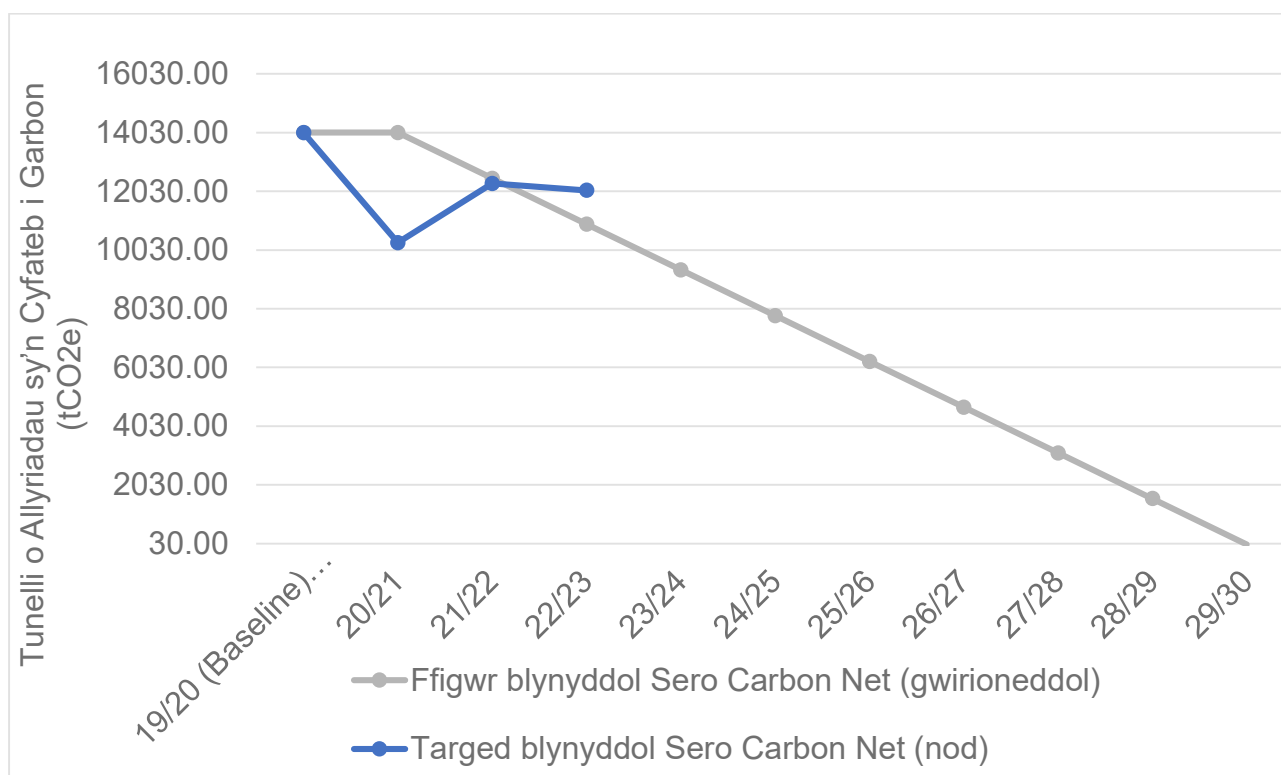
Mae ymyrraeth uniongyrchol y Cyngor yn parhau i chwarae rhan allweddol er mwyn darparu'r gostyngiad carbon hwn. Rydym wedi ac yn parhau i gyfuno ein hymdrechion â'r cynnydd cenedlaethol i ddatgarboneiddio rhwydweithiau tanwydd ac ynni. Rydym wedi ac yn parhau i ymateb i gyfleoedd newydd sy'n codi rhwng rŵan a 2030 i'n galluogi i fynd gam ymhellach i leihau ein hallyriadau carbon¹¹.

¹¹ Er enghraifft, cyflwyno technoleg neu ddatblygiad sylweddol newydd fel ffyrdd i gynhyrchu ynni.

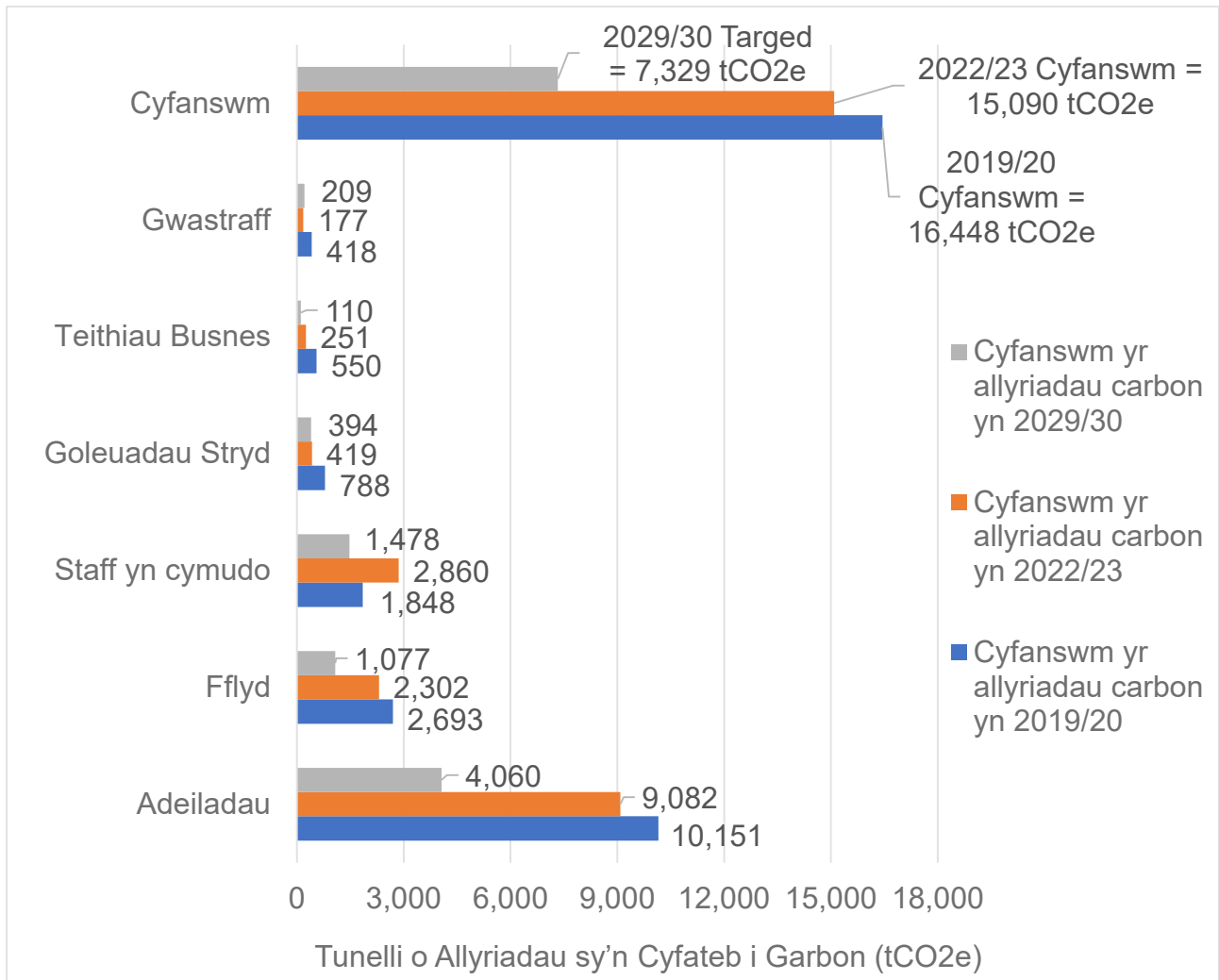
Tabl 3: Targed gostwng erbyn 2030 fesul ffynhonnell allyrru carbon, allyriadau gwirioneddol ym mlwyddyn 3 (2022/23), newid canrannol yn 2022/23 o'i gymharu â'r waelodlin a'r allyriadau i'w gostwng i fodloni targed 2030 (2023/24 - 2029/30)

Ffynhonnell allyriadau carbon	% y targedau lleihau o'u cymharu â 2019/20	Allyriadau amcanol yn 2029/30 (tCO2e) os cyrhaeddir y targed	Allyriadau gwirioneddol ym Mlwyddyn 3 (2022/23) mewn tCO2e	Newid % yn 2022/23 o'i gymharu â'r waelodlin	Allyriadau i'w gostwng mewn tCO2e i fodloni'r targed
Adeiladau	-60%	4,060	9,082	-11%	5,022
Fflyd	-60%	1,077	2,302	-15%	1,225
Staff yn Cymudo	-20%	1,478	2,860	+55%	1,382
Goleuadau Stryd	-50%	394	419	-47%	25
Teithio Busnes	-80%	110	251	-54%	141
Gwastraff	-50%	209	177	-58%	amh
Cyfanswm	AMH	7,329	15,091	AMH	7,795

Siart 5: Cynnydd Blynnyddol Sero Carbon Net Sir Ddinbych hyd at 2022/23

Siart 6: Swm y carbon a allyrrwyd gan y Cyngor yn 2019/20 o'i gymharu â'r allyriadau arfaethedig ar gyfer 2029/30 a'r cynnydd hyd yma yn 2022/23

Mae sawl maes lle mae'r Cyngor wedi rhagori ar ei darged blynyddol o ran gostwng carbon ar gyfer y ffynhonnell honno, er enghraifft, goleuadau stryd, gwastraff a chymudo busnes. Fodd bynnag, mae meysydd eraill lle nad yw gostyngiadau'n cael eu cyflawni ar y raddfa ofynnol ac, am sawl rheswm, mae'n annhebygol y bydd y targed yn cael ei gyflawni erbyn 2030. Mae'r meysydd hyn yn cynnwys adeiladau a storio carbon. Mae meysydd eraill sy'n ymofyn dadansoddi pellach yn cynnwys cymudo staff, sydd ar hyn o bryd yn seiliedig ar ddata amcangyfrifedig.

Ar gyfer y meysydd hynny lle mae'r targed wedi profi i fod yn heriol iawn, darperir rhagor o wybodaeth yn Atodiad Technegol 1 i egluro'r bwlch a ragwelir rhwng y llwybrau hysbys ac wedi'u targedu a'r rhesymau dros y bwlch disgwylidig hwn.

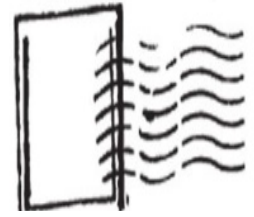
Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi'i gynnwys fel ffordd o ddod â'r ffigyrau hyn yn fyw drwy adrodd stori, a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei dargedau ar gyfer 2030.

Cerdyn post 1: Lleihau allyriadau carbon

Llun o gais cystadleuaeth Cardiau Post o'r Dyfodol, Jaxon, o Ysgol Henllan.

Annwyl Gyngor 2020, y Flwyddyn 2030 sydd yma! Am daith heriol ond gwerth chweil rydych chi wedi bod arni i fod yn Gyngor Di-garbon. Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych wedi lwyddo i leihau eich allyriadau carbon...

Yn adeiladau'r Cyngor, mae'r defnydd o ynni ar gyfer gwres, unrhyw beth sy'n defnyddio trydan a'r defnydd o ddŵr wedi lleihau drwy sicrhau bod adeiladau'n aerglos a bod y systemau a'r offer sydd ynnddynt yn effeithlon. Mae holl adeiladau newydd y Cyngor sy'n cael eu hadeiladu yn rhai carbon isel. Mae mwy o egni adnewyddadwy yn cael ei gynhyrchu ar y safle. Mae systemau gwresogi mwy o safleoedd wedi cael eu trosi i ddewisiadau carbon isel ac adnewyddadwy. Defnyddir dulliau casglu dŵr glaw yn fwy eang ar gyfer defnyddio dŵr yn adeiladau'r Cyngor.

Rydym wedi lleihau faint mae cerbydau Fflyd y Cyngor yn ei deithio drwy sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu mewn ffordd fwy hygyrch ac effeithlon. Mae cynnydd mawr wedi bod yn nifer y cerbydau trydan sy'n eiddo i'r Cyngor ac mae pwyntiau gwefru cerbydau trydan wedi cael eu gosod yn nifer o adeiladau a meysydd parcio'r Cyngor. Rydym wedi treialu opsiynau allyriadau isel iawn ar gyfer ein cerbydau fflyd mawr, fel lorïau biniau a lorïau halen.

Mae ein cyfraddau ailgylchu wedi mynd o nerth i nerth ac mae llai o halogi gan fod gwastraff yn cael ei ddioli gan ddefnyddwyr. Mae'r pwyslais ar atal gwastraff yn y Sir wedi arwain at ostyngiad yn nifer y tunelli o wastraff sy'n cael eu cynhyrchu a'u casglu gan y Cyngor wrth i ragor o eitemau, a fyddai wedi cael eu taflu yn y gorffennol, gael eu defnyddio a'u hailddefnyddio.

Mae cyfleoedd i weithio gartref ar gael yn rhwydd i staff sy'n gallu gwneud hynny ac mae swyddfeydd y Cyngor yn fwy effeithlon. Pan fydd staff yn mynd i'r swyddfa, mae'n nhw'n teithio i'r swyddfa sydd agosaf at eu cartref gan leihau milliroedd teithio a chynyddu nifer y staff sy'n cerdded, seiclo (teithio llesol) neu'n mynd ar fws i'r gwaith. Mae teithio i gyfarfodydd yn anghyffredin iawn bellach gan mai cyfarfodydd rhithiol yw'r norm. Pan fydd swyddogion yn cyfarfod, maent yn aml yn gwneud hynny'n agosach at eu cartrefi ac nid o reidrwydd yn un o brif swyddfeydd y Cyngor. Gall y swyddogion hynny sy'n gorfod teithio er mwyn gwneud eu gwaith ddefnyddio cerbyd trydan.

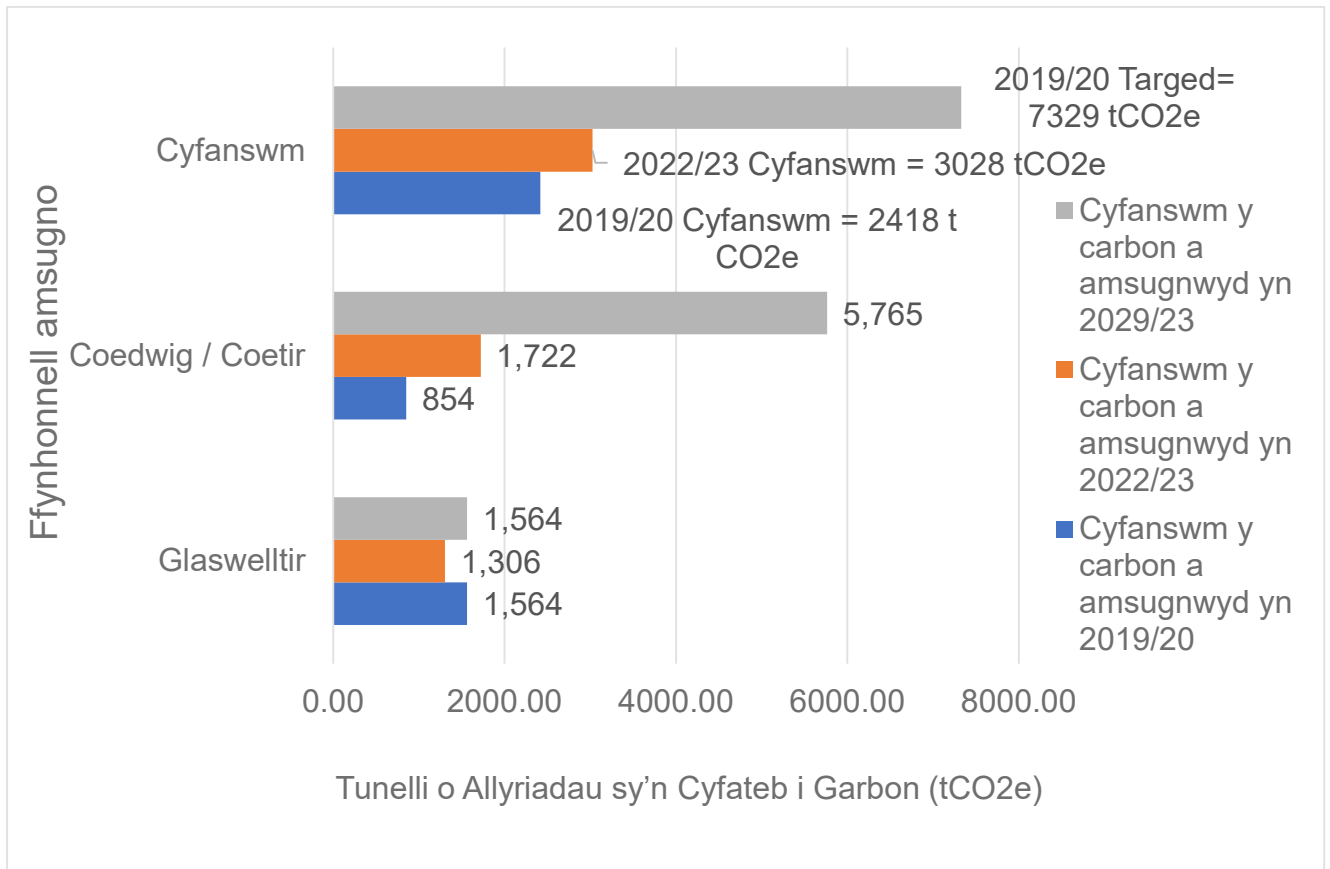
Mae'r tabl isod yn disgrifio faint rydym am geisio cynyddu cyfanswm y carbon sy'n cael ei amsugno ar gyfer pob ffynhonnell amsugno carbon erbyn 31 Mawrth 2030. Mae hefyd yn dangos y cynnydd a wnaed fesul ffynhonnell amsugno carbon hyd yma, yn 2022/23, ac o'i gymharu â'r data gwaelodlin a gasglwyd yn 2019/20. Mae'r cyfanswm sy'n ofynnol i fodloni ein targed hefyd wedi'i nodi. Hefyd, mae'r graffiau'n dangos y cynnydd hyd yma yn erbyn ein targedau blynyddol a 2030.

Bydd ymyrraeth uniongyrchol y Cyngor yn ganolog i sicrhau'r cynnydd yng nghyfanswm y carbon sy'n cael ei amsugno, yn ogystal â gwella dealltwriaeth am gapasiti amsugno carbon rhai o'n tirweddau mwy sefydledig.

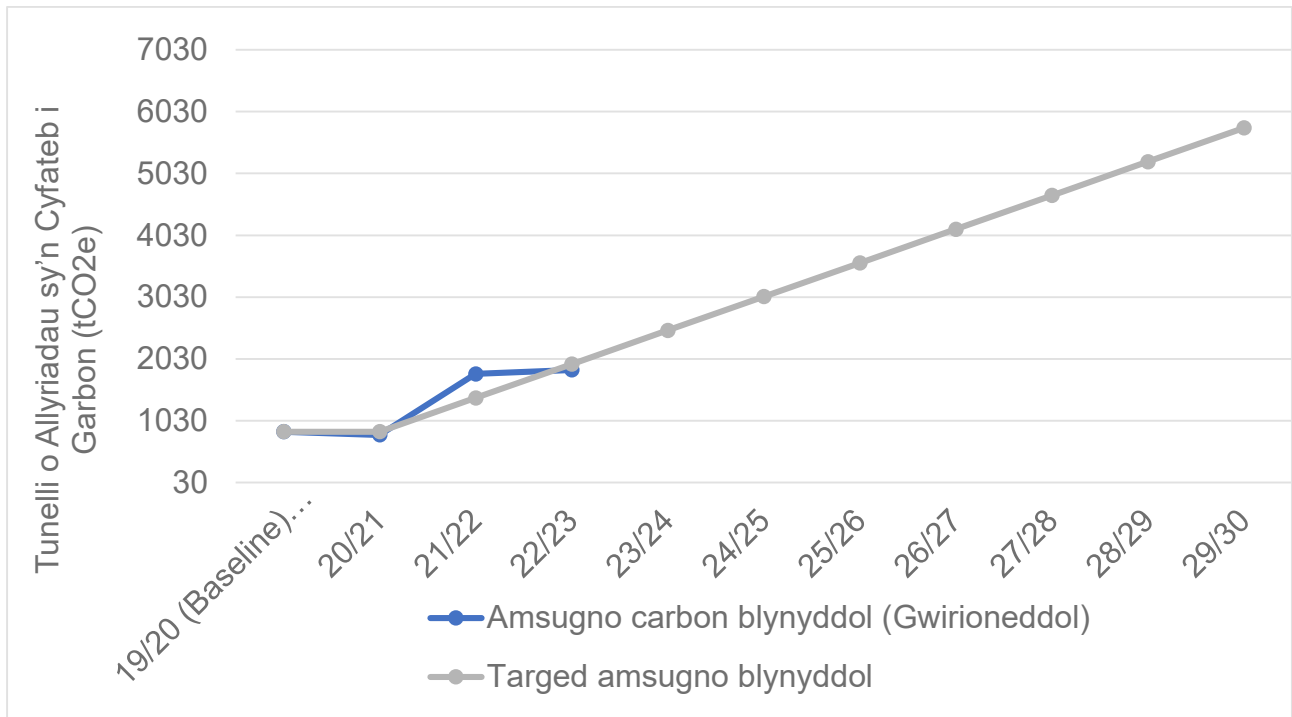
Tabl 4: Cynyddu'r targed erbyn 2030 fesul ffynhonnell amsugno data, cynnydd hyd yma a'r carbon sydd ar ôl i'w amsugno (2023/34 – 2029/30)

Ffynhonnell amsugno carbon	% y cynnydd i dargedau o'u cymharu â 2019/20	Amsugniadau amcanol yn 2029/30 (tCO2e) os cyrhaedir y targed	Amsugniad gwirioneddol ym Mlwyddyn 3 (2022/23) mewn tCO2e	Newid % yn 2022/23 o'i gymharu â'r waelodlin	Yr amsugniad carbon mewn tCO2e sy'n dal yn ofynnol i fodloni'r targed
Glaswelltiroedd	0%	1,564	1,306	-17%	0
Coedwigoedd / Coetiroedd	+575%	5,765	1,722	+102%	4,301
Cyfanswm	AMH	7,329	3,028		4,301

Siart 7: Swm y carbon a amsugnwyd gan y Cyngor yn 2019/20 o'i gymharu â'r amsugniad a ragwelir yn 2029/30 a'r cynnydd hyd yma yn 2022/23

Siart 8: Cynnydd Blynyddol Amsugno Carbon Sir Ddinbych hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a'r targedau blynyddol

Mae sawl maes lle mae'r Cyngor wedi rhagori ar ei ostyngiad allyriadau targed blynyddol ar gyfer y ffynhonnell honno, er enghraifft, goleuadau stryd, gwastraff a chymudo busnes. Mae storio carbon yn faes lle nad yw'r cynnydd yn digwydd ar y raddfa ofynnol ac, am nifer o resymau, nid yw'n debygol y byddwn yn cyflawni'r targed erbyn 2030. Darperir rhagor o wybodaeth yn Atodiad Technegol 1 i egluro'r bwllch a ragwelir rhwng y llwybrau hysbys ac wedi'u targedu a'r rhesymau dros y bwllch disgwylidig hwn.

Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi ei gynnwys fel ffordd o ddod â'r ffigurau hyn yn fyw drwy adrodd stori, a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei dargedau ar gyfer 2030.

Cerdyn post 2: Cynyddu amsugno carbon

Llun o enillydd cystadleuaeth Cardiau Post o'r Dyfodol, Macey, 14 oed, Ysgol Arbennig Tir Morfa.

Annwyl Gyngor 2020, y Flwyddyn 2030 sydd yma! Am daith heriol ond gwerth chweil rydych wedi bod arni i fod yn Gyngor Di-garbon. Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych wedi llwyddo i gynyddu

Mae'r Cyngor wedi cynnal faint o laswelltir mae'n berchen arno ble bynnag bo modd, gan ddiogelu'r budd a ddaw o ran amsugno carbon a chyflenwi prosiectau i wella cyfoeth y rhywogaethau sy'n byw yng nghynefinoedd ei laswelltir er budd bioamrywiaeth.

Mae'r Cyngor wedi gwneud ymdrech fawr i gynyddu faint o goedwigoedd a choetiroedd mae'n berchen arnynt ac yn eu gweithredu. Dros y 9 mlynedd mae'r Cyngor wedi trosi tir oedd yn eiddo iddo, a thir wedi'i brynu, yn suddfannau carbon a noddfeydd i fywyd gwyllt drwy blannu coed dethol yn ofalus, gan gynnwys elfennau o laswelltir sy'n gyfoethog o ran rhywogaethau.

Mae'r gweithgarwch hwn wedi arwain at fuddion ychwanegol i'r Cyngor a'i gymunedau lle bo'n bosibl, gan gynnwys plannu coed uwch ben dalgylchoedd

Os bydd y Cyngor yn llwyddo i gyrraedd y targedau a amlinellir yn y tablau uchod, yn 2029/30 bydd cyfanswm allyriadau carbon y Cyngor yn cyfateb i gyfanswm y carbon a gaiff ei amsugno gan y Cyngor. Bydd y Cyngor wedi cyflawni ei uchelgais i fod yn ddi-garbon net.

Cadwyn Gyflenwi

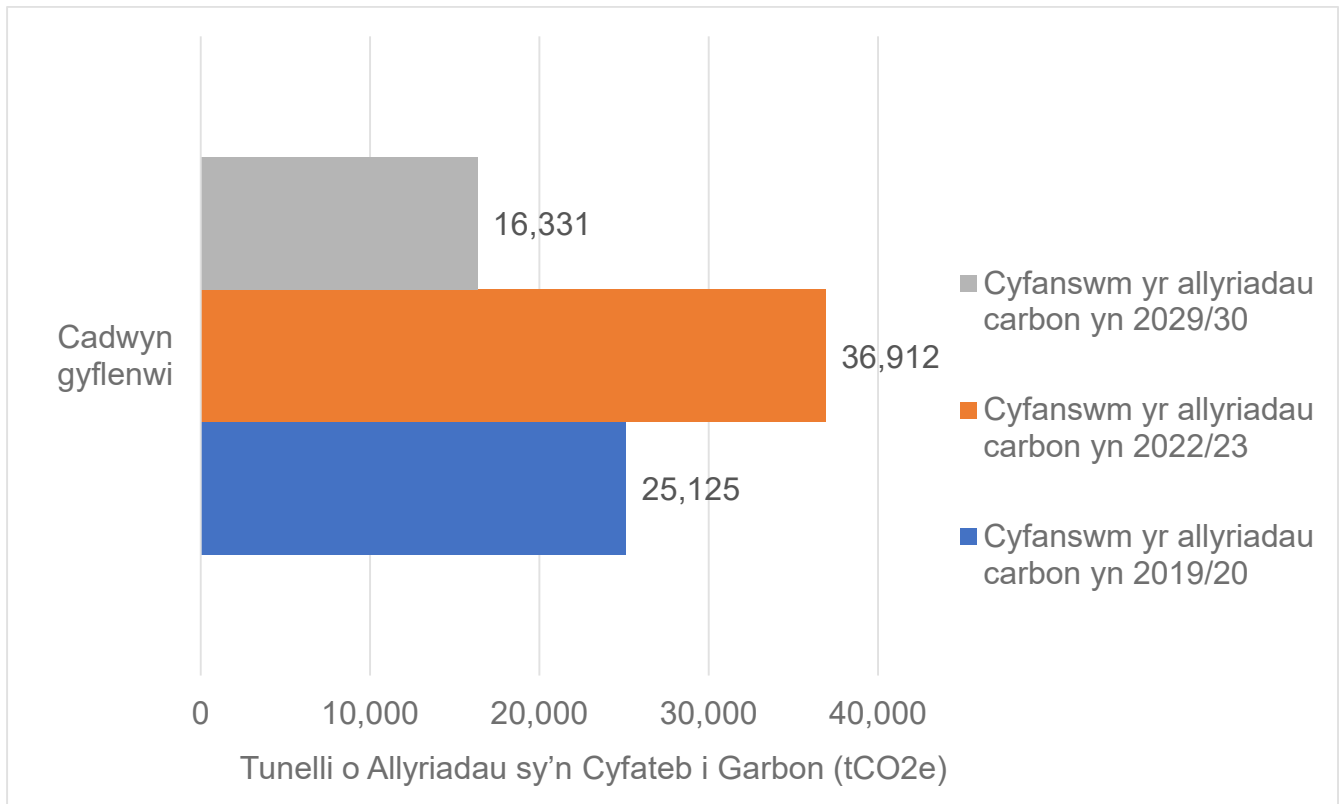
Mae'r Cyngor hefyd yn bwriadu gostwng faint o garbon a gaiff ei allyrru o'n cadwyn gyflenwi o 35%. Byddwn yn gweithio gyda'r cwmnïau a busnesau rydym yn prynu ein cynnyrch a'n gwasanaethau ganddynt i leihau dwysedd carbon yr hyn rydym yn ei brynu a sut rydym yn cyflenwi gwasanaethau a hefyd i gael y budd mwyaf posibl i'r gymuned leol o'r contractau hynny.

Mae'r tabl isod yn dangos faint rydym am geisio gostwng canran y carbon sy'n cael ei allyrru gan gadwyn gyflenwi'r Cyngor erbyn 31 Mawrth 2030. Mae targedau ar gyfer yr hyn rydym ni'n ei ddisgwyl erbyn Blwyddyn 3 (2023/24) a Blwyddyn 6 (2026/27) isod. Mae'r graff isod yn dangos y newid yng nghyfanswm allyriadau carbon ein cadwyn gyflenwi drwy gymharu cyfanswm yr allyriadau yn 2019/20 â chyfanswm yr allyriadau yn 2029/30 petai'r Cyngor yn llwyddo i gyrraedd ei darged.

Tabl 5: Targed ar gyfer gostwng allyriadau carbon o'n cadwyn gyflenwi, y cynnydd hyd yma a'r carbon sydd ar ôl i'w amsugno (2023/34 – 2029/30)

Ffynhonnell allyriadau carbon	% y targedau lleihau o'u cymharu â 2019/20	Allyriadau amcanol yn 2029/30 yn y tCO2e os caiff y targed ei gyflawni	Allyriadau gwirioneddol ym Mlwyddyn 3 (2022/23) mewn tCO2e	Newid % yn 2022/23 o'i gymharu â'r waelodlin	Yr allyriadau carbon mewn tCO2e sy'n dal yn ofynnol i fodloni'r targed
Cadwyn Gyflenwi	-35%	16,331	36,912	+47%	20,581

Siart 9: Swm yr allyriadau carbon o gadwyni cyflenwi yn 2019/20 o'i gymharu â'r hyn a ragwelir ar gyfer 2029/30 a'r cynnydd hyd yma yn 2022/23

Mae'r fethodoleg bresennol i bennu allyriadau o'n cadwyn gyflenwi'n seiliedig ar luosi ffactor allyriadau sefydlog yn ddibynnol ar beth a brynir â chyfanswm y gwariant ar y math hwnnw o bryniant. Mae hynny'n golygu y bydd unrhyw gynnydd ym mhrisiau nwyddau'n arwain at gynnydd mewn carbon hyd yn oed os yw'r gwariant hwnnw ar eitemau allyriadau is megis cerbydau trydan yn hytrach na cherbydau pŵer disel. Mae hyn yn golygu ei bod yn anodd cyfrifo a monitro gostyngiadau mewn allyriadau o'r gadwyn gyflenwi. Er bod ein llwybr presennol yn dangos cynnydd mewn allyriadau carbon, mae'n anodd gwybod p'un a yw hyn o ganlyniad i gynnydd gwirioneddol mewn allyriadau neu gynnydd yng nghostau'r eitemau, er enghraifft, o ganlyniad i chwyddiant neu brisiau uwch ar gyfer opsiynau amgen carbon isel.

Rydym yn cymryd camau i leihau allyriadau o'n cadwyn gyflenwi, er enghraifft, drwy werthuso tendrau ar eu perfformiad carbon. Fodd bynnag, bydd yn rhaid cyfrifo allyriadau'n well er mwyn sicrhau unrhyw newid sylweddol mewn perfformiad yn y data.

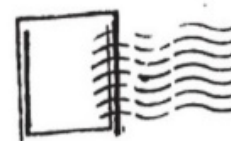
Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi ei gynnwys fel ffordd o ddod â'r ffigyrau hyn yn fyw drwy adrodd stori, a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei dargedau ar gyfer 2030.

Cerdyn post 3: Gostwng allyriadau carbon y gadwyn gyflenwi

Llun o enillydd cystadleuaeth Cardiau Post o'r Dyfodol, Eleanor, 6 oed, Ysgol Caer Drewyn.

Annwyl Gyngor 2020, y Flwyddyn 2030 sydd yma! Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych chi wedi llwyddo i leihau allyriadau carbon eich

Mae'r Cyngor wedi lleihau gwariant lle bo'n bosibl, yn benodol ar bapur, gan fod y Cyngor yn 2030 bellach yn gweithredu bron iawn yn ddi-bapur. Ar ôl cyflwyno dull costau gydol oes ar gyfer caffael ar ddechrau'r rhaglen, mae'r Cyngor wedi gweld newid i brynu eitemau o ansawdd uwch yn llai aml.

Rydym wedi gweld y diwydiant adeiladu yn dod yn llawer llai dwys o ran carbon wrth arwain at 2030, gyda chymorth y Sector Cyhoeddus yng Nghymru sydd wedi egluro wrth gyflenwyr ei bod yn bwysig cyflawni prosiectau adeiladu newydd yn garbon isel.

Afraid dweud ein bod yn chwilio am werth ychwanegol ar gyfer pob contract Cyngor sy'n werth dros £25,000. Gan weithio gyda'n cymunedau, gyda'n gilydd rydym wedi adnabod y budd amgylcheddol sy'n cael ei werthfawrogi fwyaf, gyda phrosiectau budd cymunedol yn cael eu cyflawni gan/gyda chyflenwyr er budd lleihau carbon, amsugno carbon a gwella bioamrywiaeth.

Pa newidiadau a chymau fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?

Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor

Er mwyn cyrraedd ein nod di-garbon net erbyn 2030, bydd yn ofynnol i'r Cyngor addasu'r ffordd mae'n mynd ati i gyflenwi'r amrywiaeth eang o waith a thasgau sy'n ofynnol gan Lywodraeth Cymru, ein partneriaid a'n cymunedau.

I Yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu dros 100 o awgrymiadau ar gyfer newidiadau polisi a phrosesau a nodwyd yn 2020 i gyfrannu at leihau allyriadau carbon a chynyddu amsugniad carbon. Ein

nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth.

Mae Atodiad 2 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y newidiadau polisi a phrosesau sydd wedi'u rhestru yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn amlygu rhai o'r newidiadau blaenoriaethol i brosesau a pholisïau'r Cyngor yr ydym yn gobeithio eu rhoi ar waith ym Mlwyddyn 4 - 6 (2024/25 - 2026/27) o ddarparu'r strategaeth hon i gefnogi'r Cyngor i gyflawni ei nod sero carbon net erbyn 2030.

Mae hon yn rhestr ddeinamig a hyblyg; mae'n bosibl y byddwn yn gweithredu rhai pethau eraill nad ydynt yn y graffig isod, wrth i ni ymateb i'r cyfleoedd newydd.

- Parhau i weithredu'r polisi newid cerbydau am rai trydan
- Cefnogi'r Cyngor i gydymffurfio â'r ddeddfwriaeth: cydgrynhoi a chynyddu ailgylchu ym mhob un o ysgolion ac adeiladau'r Cyngor
- Sicrhau bod gostyngiad carbon yn cael ei ystyried yn briodol mewn dogfennau Polisi a Strategaeth - Caffael y Cyngor, templedi Comisiynu, gwerthusiadau tendro. Cynnwys cyflwyno pwysoliadau i gwestiynau lleihau carbon safonol
- Nodi swyddogion y Cyngor sy'n caffael yn rheolaidd i dargedu cyfathrebu a hyfforddiant ar y rhaglen Newid Hinsawdd ac Ecolegol a chyfraniad caffael sy'n gyfrifol yn amgylcheddol.
- Ymgysylltu â busnesau lleol i gynyddu dealltwriaeth mewn perthynas â Datgarboneiddio a gweithio gyda nhw i sicrhau fod canlyniadau datgarboneiddio'n cael eu cyflawni.
- Diweddarau ac adeiladu ar y wefan newid hinsawdd ac ecolegol a thudalennau Linc (e.e. cynnwys data perfformiad)
- Ymchwilio i syniadau cerdyn Vector i ddarparu cyfleoedd carbon isel ac adfer natur i staff e.e. gostyngiadau llogi ceir trydan
- Alinio'r polisi AD gyda'r rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol wrth adolygu
- Datblygu tystebau ac astudiaethau achos i gynyddu dealltwriaeth a hyder am arferion carbon isel a gwelliannau ecolegol gyda chontractwyr a chyflenwyr

- Datblygu llwybr dysgu i gyflenwyr a phartneriaid mewnol i gasglu profiadau a barn gan fusnesau mawr a bach, a rhannu arferion gorau ar draws Cymru (er mwyn gwella'r broses gasglu data hefyd)
- Cynnwys Dangosyddion Perfformiad Allweddol mewn contractau i fonitro gostyngiadau carbon drwy gydol bywyd y contractau
- Peilota ac addasu Cyfrifiannell Carbon i gasglu data allyriadau carbon gan gyflenwyr Haen 1 i ddarparu ein contractau
- Gwneud cais am Gynlluniau Gostwng Carbon fel rhan o'r holiadur cyn cymhwyso (HCC) ar bob tendr sy'n uwch na £XX (bydd yn rhaid cytuno ar y gwerth ond mae'n hanfodol ar gyfer contractau dros £5 miliwn)
- Sicrhau fod gan unrhyw Fframweithiau Allanol a ddefnyddir ar gyfer caffaeliadau ofynion cadarn o ran Cynaliadwyedd a Lleihau Carbon
- Sicrhau rheolaeth contractau da er mwyn monitro, casglu ac adrodd ar Ddangosyddion Perfformiad Allweddol Carbon
- Ymchwilio i a mabwysiadu platfform canolog ar gyfer casglu/cofnodi dangosyddion perfformiad allweddol Carbon o bob contract ar draws yr Awdurdod Lleol
- Strategaeth Wres i Gymru - sicrhau bod pob adeilad cyhoeddus yn cael eu gwresogi â gwres carbon isel erbyn 2030 o fewn y cyllid sydd ar gael a lle bo costau ynni'n caniatáu
- Adnewyddu ac adolygu'r Strategaeth Ddigidol i alinio â'r rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol
- Adnewyddu'r Strategaeth Rheoli Asedau i alinio â'r rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol
- Adolygu'r broses fewnol i ymchwilio i'r ffordd orau i gofnodi a chyfathrebu gostyngiadau carbon a chyfraniadau ecolegol gadarnhaol mewn prosiectau ar y cam dechrau, gan gynnwys adolygu sut cafodd cyfraniadau eu gweithredu gan Brosiectau drwy werthuso mewnol a monitro Adroddiadau Terfynu Prosiectau
- Defnyddio mecanweithiau llywodraethu sydd ar gael, parhau i ymgysylltu â Hamdden Sir Ddinbych ar faterion yn ymwneud â newid hinsawdd, archwilio cyfleoedd ar gyfer mesuryddion perfformiad
- Defnyddio cynlluniau portffolio i sicrhau ein bod yn defnyddio ein hystâd gyfan i alluogi swyddogion i rannu desgiau

- Adolygu Polisi Safle Gwag Cymunedau Dysgu Cynaliadwy i gynnwys yr opsiwn o Gyngor Sir Ddinbych yn cadw'r safle a'i drosi'n goetir/perllan cymunedol
- Cefnogi'r broses o newid cyfansoddiad y Cyngor i ystyried mynd i'r afael â'r newid hinsawdd ac ecolegol drwy ddatblygu a chyflwyno dull a gofyniad ar gyfer cyflwyno cost hyd cyfan
- Sicrhau fod opsiwn sy'n cefnogi'r amgylchedd bob amser yn cael ei gyflwyno mewn achosion busnes wrth benderfynu ar brosiectau cyfalaf sylweddol
- Archwilio dulliau ariannu ar gyfer buddsoddi mewn cynnyrch/cynlluniau ynni adnewyddadwy

Camau Gweithredu a Phrosiectau

Er mwyn cyflawni'r nod sero carbon net, bydd yn rhaid i'r Cyngor barhau i adeiladu ar raglenni gweithgarwch presennol a ddechreuwyd dan y Rhaglen Newid Hinsawdd ac Ecolegol a'r thema Sir Ddinbych Mwy Gwyrdd yn ein Cynllun Corfforaethol, yn ogystal â darparu gweithgareddau a phrosiectau newydd.

Yn y Fersiwn Ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu dros 90 o syniadau ar gyfer prosiectau a nodwyd yn 2020 i leihau allyriadau carbon a chynyddu amsugniad carbon. Ein nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth. Yn ogystal â chamau eraill, mae'n bosibl y byddwn yn ymateb i gyfleoedd newydd.

Mae Atodiad 2 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y prosiectau a'r camau sydd wedi'u rhestru yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn darparu trosolwg o'r camau a'r prosiectau blaenoriaeth a nodwyd hyd yma y mae'r Cyngor yn gobeithio eu cyflawni a fydd yn lleihau allyriadau carbon ac yn cynyddu amsugniad carbon. Mae darpariaeth y prosiectau a'r camau gweithredu hyn a nodwyd yn amodol ar sicrhau'r cyllid angenrheidiol. Mae'r cyfyngiadau ar gyllid Llywodraeth Leol yn sylweddol a bydd hynny'n parhau am flynyddoedd i ddod a fydd yn cael effaith ar pryd a sut y gellid darparu'r prosiectau a'r camau a nodwyd.

Camau i leihau carbon o adeiladau a goleuadau stryd y Cyngor

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 i 2029/30)

- Parhau â'r rhaglen adnewyddu bolardiau ac arwyddion heb eu goleuo lle bo modd a gosod opsiynau adlewyrchol amgen
- Parhau i chwilio am gyfleoedd cyllid i alluogi TGCh i newid i ddefnyddio system rwydweithio di-wifr er mwyn gallu elwa o weithio hyblyg a sicrhau buddion o ran defnydd ynni
- Parhau i weithio i leihau ôl-troed ynni drwy TGCh ac ymchwilio i ddefnyddio gwres a gynhyrchir drwy weinyddion i leihau'r galw am ynni
- Dylunio adeiladau newydd a gwaith ailwampio sylweddol i fod yn gweithredu mewn modd carbon isel i gyfrannu at y targed o leihau allyriadau carbon i 4060 tCO₂e erbyn Mawrth 2030 (gan gynnwys ystyried Tanciau Badau Glanio a gwelliannau bioamrywiol e.e. casglu dŵr glaw, toeau byw brodorol ac ati) a'u gweithredu'n unol â'r polisi CSDd mabwysiedig ar gyfer adeiladau newydd annomestig ac estyniadau/gwaith ailwampio sylweddol (Rhagfyr 2021)
- Rhesymoli nifer yr adeiladau annomestig yn ystâd eiddo'r Cyngor drwy waredu neu drosglwyddo asedau i gyfrannu at y targed o leihau allyriadau carbon i 4060 tCO₂e erbyn mis Mawrth 2030.
- Adolygu'r parthau a'r tymereddau isaf presennol ar gyfer yr ystâd swyddfeydd er mwyn gwneud y mwyaf o'r system wresogi i ostwng carbon a lleihau'r ardaloedd a gaiff eu gwresogi heb fod angen
- Defnyddio'r gyllideb sydd ar gael i weithio ar adeiladau er mwyn gwella effeithlonrwydd ynni a chyfrannu at y targed o leihau allyriadau carbon i 7,329 tCO₂e erbyn mis Mawrth 2030.
- Ystyried y problemau hirdymor megis gwefru cerbydau trydan ar draws safleoedd fel rhan o'r Cymunedau Dysgu Cynaliadwy a'r gofyniad i adnewyddu ysgolion / adeiladu ysgolion newydd i fod yn Sero Carbon Net.

Camau i leihau carbon y Cyngor o gerbydau fflyd, cymudo staff a theithio busnes

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/25 to 2026/27)

- Cyflwyno datrysiad gwefru cerbydau trydan yng nghartrefi staff sy'n dechrau ac yn gorffen eu diwrnod gartref ond yn defnyddio cerbyd fflyd Cyngor Sir Ddinbych.
- Gosod isadeiledd gwefru cerbydau trydan yn adeiladau'r Cyngor, gan gynnwys swyddfeydd, depos, llyfrgelloedd ac atyniadau twristiaid
- Trosi cerbydau masnachol ysgafn (hyd at 3.5 tonnelli) Cyngor Sir Ddinbych i Gerbydau Trydan

Blynyddoedd 7 i 9 (2027/28 to 2029/30)

- Treialu cerbydau mawr a gaiff eu pweru gan dechnolegau carbon isel ac isel iawn (e.e. Lorïau Biniau)

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Trosi'r mwyafrif o gerbydau mawr Cyngor Sir Ddinbych i opsiynau Allyriadau Isel lawn
- Ystyried treialu/cyflwyno bysiau allyriadau isel (cerbydau trydan, olew llysgiau hydrogenaidd, hydrogen neu hybrid plygio i mewn)
- Ystyried cyfleoedd ar gyfer darparu cerbydau cludiant i'r ysgol carbon isel yn fewnol (mynd i'r afael â'r fflyd yn gyntaf yn hytrach na thendro), lle bo'r gyllideb yn caniatáu hynny
- Parhau trafodaethau gyda'r tîm hinsawdd i ddeall y problemau mae'r gwasanaeth yn eu hwynebu mewn perthynas â theithio a chymudo (a'r allyriadau canlyniadol)
- Ymchwilio i'r posibilrwydd i staff weithio o adeiladau eraill y sector cyhoeddus a/neu agor asedau eraill CSDd at y diben hwn er mwyn lleihau teithio e.e. galluogi pobl i rannu desgiau mewn llyfrgelloedd ac ati

Camau i leihau carbon y Cyngor sy'n gysylltiedig â gwastraff

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/25 to 2026/27)

- Sicrhau cydymffurfiaeth â Chyfreithiau Ailgylchu yn y Gweithle 2024
- Lleihau plastig mewn ysgolion a hyrwyddo ailgylchu mewn perthynas â'r dull Gwastraff Newydd

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Gweithredu dull Ailgylchu a Gwastraff safonol newydd ar draws adeiladau'r Cyngor, ysgolion a safleoedd y Cyngor gan gynnwys darparu ystod eang o opsiynau ailgylchu
- Cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth: cydgrynhoi a chynyddu ailgylchu ym mhob un o ysgolion ac adeiladau'r Cyngor

Camau i leihau carbon y Cyngor yn y nwyddau a'r gwasanaethau rydym yn eu prynu

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/25 to 2026/27)

- Ystyried ffyrdd i wella datgarboneiddio o fewn cadwynau cyflenwi yn ogystal â chwblhau adolygiad o Fframwaith Gofal Cartref Gogledd Cymru
- Cyflwyno'r defnydd o Becyn Gwaith Gostwng Carbon CLILC

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Ystyried cynyddu opsiynau bwyd fegan (carbon isel) yng ngwasanaeth arlwyio ysgolion
- Defnyddio Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus / buddion cymunedol / effeithiau Lles yng nghontractau'r Cyngor i leihau carbon a chynyddu amsugniad carbon

- Nodi swyddogion y Cyngor sy'n caffael yn rheolaidd i dargedu cyfathrebu a hyfforddiant ar y rhaglen Newid Hinsawdd a Newid Ecolegol a chyfraniad caffael sy'n gyfrifol yn amgylcheddol.
- Ymgysylltu â busnesau lleol i gynyddu dealltwriaeth mewn perthynas â Datgarboneiddio a gweithio gyda nhw i sicrhau fod canlyniadau datgarboneiddio'n cael eu cyflawni.
- Datblygu tystebau ac astudiaethau achos i gynyddu dealltwriaeth a hyder am arferion carbon isel a gwelliannau ecolegol gyda chontractwyr a chyflenwyr
- Datblygu llwybr dysgu i gyflenwyr a phartneriaid mewnol i gasglu profiadau a barn gan fusnesau mawr a bach, a rhannu arferion gorau ar draws Cymru (er mwyn gwella'r broses gasglu data hefyd)

Camau i gynyddu amsugniad carbon y Cyngor

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/25 to 2026/27)

- Parhau i dyfu a gwneud y mwyaf o Blanhigfa Goed y Sir
- Cynhyrchu Strategaeth Goed a Choetir i CSDd a gweithredu camau'n unol â hynny

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Parhau i weithio gydag ysgolion i nodi tir i blannu coed a chyflwyno blodau gwyllt er mwyn gwella bioamrywiaeth a storio carbon
- Gweithio i greu a monitro cynlluniau rheoli ar gyfer newid hinsawdd CSDd a safleoedd Cefn Gwlad i gynyddu'r gorchudd coetir a bioamrywiaeth lle bo hynny'n briodol, drwy adfywio naturiol a phlannu coed
- Defnyddio'r gyllideb sydd ar gael i gynyddu faint o dir sydd ym mhortffolio eiddo'r Cyngor er mwyn cyfrannu at y targed o gynyddu'r carbon a gaiff ei storio i 7,329 tCO₂e erbyn mis Mawrth 2030 a chynyddu bioamrywiaeth
- Parhau i weithio gydag ysgolion i nodi tir i blannu coed a chyflwyno blodau gwyllt er mwyn gwella bioamrywiaeth a storio carbon

Camau i hyrwyddo newid mewn ymddygiad o fewn y Cyngor

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Rhannu rhaglen o fentrau ac ymgysylltiad i rannu adnoddau a dysg ar y rhaglen hon gydag ysgolion ar draws y sir ac annog newidiadau cadarnhaol mewn ymddygiad
- Gweithredu rhaglen o fentrau a chodi ymwybyddiaeth staff am y rôl y mae angen iddyn nhw ei chwarae i leihau ein hallyriadau carbon, a sicrhau fod mesurau'n cael eu rhoi ar waith i ysgogi'r newid ymddygiad hanfodol hwn
- Gweithredu ac ymestyn y Grŵp Hyrwyddwyr Hinsawdd mewnol i annog cynrychiolaeth o bob gwasanaeth i helpu i ledaenu gwybodaeth a chodi ymwybyddiaeth a rhannu adborth am arferion gorau a gwybodaeth am y rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol

Lleihau Allyriadau Carbon a Chynyddu Amsugniad Carbon ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio Ein Dylanwad

Pam mae hyn yn bwysig?

Mae awdurdodau lleol yn gyfrifol am 2 - 5% o allyriadau lleol ond, yn ôl ymchwil a gwblhawyd gan y Pwyllgor Newid Hinsawdd¹², gallwn ddylanwadu ar oddeutu traean o allyriadau ardal drwy lunio lleoedd ac arweinyddiaeth. Drwy weithio i gyflawni ein nod o fod yn Gyngor Di-garbon Net erbyn 2030, gobeithiwn gael dylanwad cadarnhaol ar leihau carbon a storio carbon ar draws y sir drwy weithio gydag a chefnogi ein trigolion a'n cymunedau i weithredu.

Beth yw'r man dechrau?

Casglir data bob blwyddyn gan Lywodraeth y DU fesul ardal Awdurdod Lleol ac allyriadau nwyon tŷ gwydr rhanbarthol¹³.

Mae'r tabl isod yn darparu cyfanswm yr allyriadau nwyon tŷ gwydr yn Sir Ddinbych ers gwaelodlin y Strategaeth yn 2019/20.

¹² Yn ôl [Sut Gall Awdurdodau Lleol Leihau Allyriadau a Rheoli Risg Hinsawdd](#), Pwyllgor Newid Hinsawdd (Mai, 2012)

¹³ Data o wefan [ystadegau cenedlaethol allyriadau nwyon tŷ gwydr rhanbarthol ac awdurdodau lleol y DU](#), Mehefin 2022

Tabl 6: Allyriadau Nwyon Tŷ Gwydr ar draws Ardaloedd Sir Ddinbych ers 2019/20¹⁴

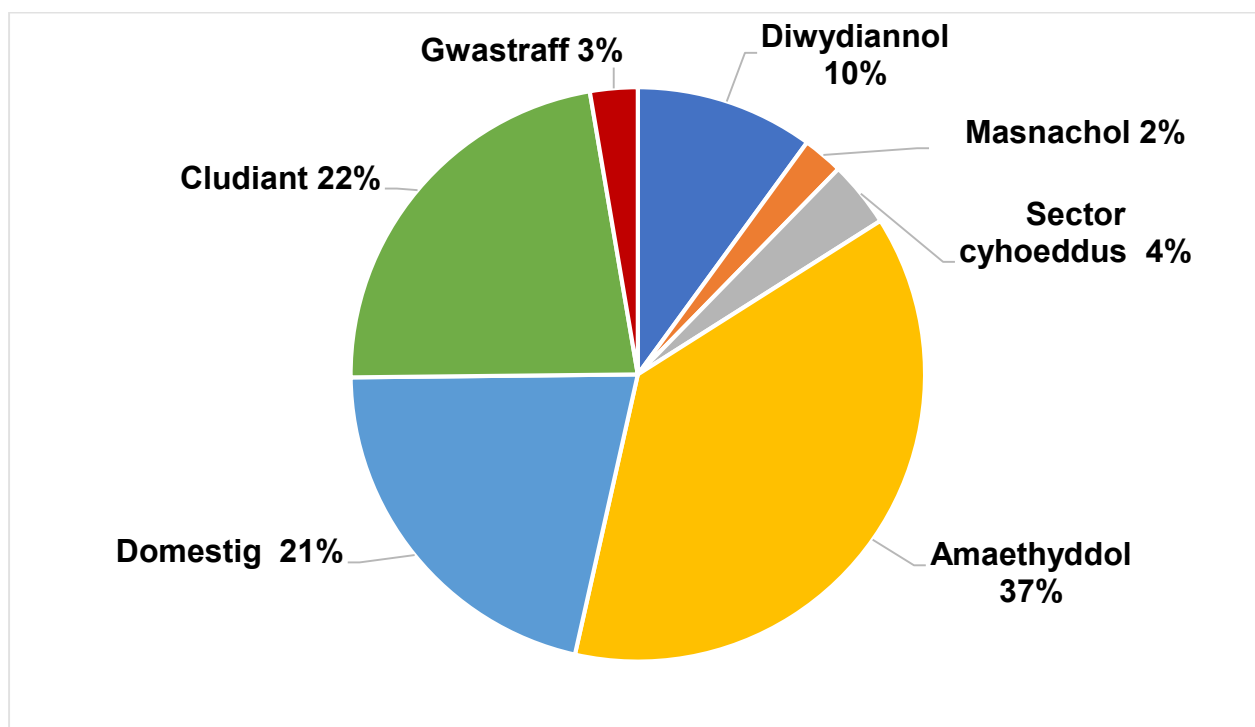
Gwastraff	Blwyddyn	Cyfanswm (kt CO2e)	Newid mewn % o'r ffigwr blaenorol
Sir Ddinbych	2019/20	748.9	amh gwaelodlin
Sir Ddinbych	2021/22	746.8	-1 %

Mae'r allyriadau a gasglwyd yn genedlaethol wedi'u grwpio i'r ffynonellau canlynol: gwastraff, diwydiannol, masnachol, sector cyhoeddus, amaethyddiaeth, domestig a chludiant.

Mae'r siart isod yn dangos ôl troed carbon Sir Ddinbych yn 2019/20 a 2022/23 fel siart cylch.

¹⁴ Cyfanswm yr allyriadau o'r categorïau canlynol: Diwydiant, Masnachol, Sector cyhoeddus, Domestig, Cludiant, Amaethyddol ac Gwastraff

Siart 10: Ôl-troed Carbon Sir Ddinbych yn 2019/20 (kt CO2e)

Mae allyriadau tir o Sir Ddinbych hefyd yn cael eu coladu'n genedlaethol. Mae Tabl 7 isod yn darparu amsugniad carbon net Sir Ddinbych ers blwyddyn sylfaen y Strategaeth 2019/20.

Tabl 7: Amsugniad Nwyon Tŷ Gwydr ar draws Ardaloedd Sir Ddinbych ers 2019/20¹⁵

Allyriadau tir (amsugniad carbon)	Blwyddyn	Cyfanswm (CO2e)	Newid mewn % o'r ffigwr blaenorol
Sir Ddinbych	2019/20	-27.1	amh gwaelodlin
Sir Ddinbych	2021/22	-32.1	+ 15.6 %

¹⁵ Cyfanswm y carbon a gaiff ei storio o'r categorïau canlynol: Defnyddio Tir, Newid Defnydd Tir a Choedwig

Pa newidiadau a chamau mae'r Cyngor yn eu cymryd i ddefnyddio ein dylanwad i leihau allyriadau carbon a chynyddu amsugniad carbon yn Sir Ddinbych?

Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor

Yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu awgrymiadau ar gyfer newidiadau polisi a phrosesau a nodwyd yn 2020 sy'n cyfrannu at leihau allyriadau carbon a chynyddu amsugniad carbon ar draws Sir Ddinbych. Ein nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth.

Mae Atodiad 3 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y newidiadau polisi a phrosesau â dylanwad ehangach sydd wedi'u rhestru yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd bellach wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn amlygu rhai o'r newidiadau blaenoriaethol i brosesau a pholisïau'r Cyngor yr ydym yn gobeithio eu rhoi ar waith ym Mlwyddyn 4 - 6 (2024/25 - 2026/27) o ddarparu'r strategaeth hon i gefnogi'r Cyngor i gyflawni ei nod sero carbon net erbyn 2030.

Mae hon yn rhestr ddeinamig a hyblyg; mae'n bosibl y byddwn yn gweithredu rhai pethau eraill nad ydynt yn y graffig isod, wrth i ni ymateb i'r cyfleoedd newydd.

- Cwblhau dadansoddiad o opsiynau cyllid cyn i'r Grant Ôl-osod ddod i ben yn 2025
- Datblygu a gweithredu Strategaeth Rheoli Risg Llifogydd newydd ar gyfer Sir Ddinbych.
- Defnyddio polisïau cynllunio o fewn Cynllun Datblygu Lleol 1 a Chanllawiau Cynllunio Atodol presennol y Cyngor sy'n cyfrannu at ddatblygiad amgylcheddol gyfrifol.
- Datblygu'r CDLI newydd i sicrhau bod blaenoriaethau lleol sy'n dod i'r amlwg o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth yn cael eu hadlewyrchu mewn penderfyniadau a pholisïau cynllunio lleol.

- Sicrhau fod gweithwyr ac aelodau'n derbyn y wybodaeth ddiweddaraf am bolisiau, deddfwriaeth ac unrhyw ganllawiau newydd e.e canllawiau cynllunio atodol
- Sicrhau fod Swyddogion o'r adran Cludiant i'r Ysgol a theithio llesol ynghlwm â'r broses o Gynllunio Strategol a Rheoli Datblygu drwy ymgynghori â hwy ar bolisiau, dyraniadau tir a chynigion datblygu newydd.
- Ymgysylltu â busnesau lleol i gynyddu dealltwriaeth mewn perthynas â Datgarboneiddio a gweithio gyda nhw i sicrhau fod canlyniadau datgarboneiddio'n cael eu cyflawni.
- Adolygu'r Strategaeth Ystâd Amaethyddol ac archwilio opsiynau i wneud gwelliannau amgylcheddol, adfer natur ac allyriadau di-garbon.
- Cefnogi ysgolion i gynyddu cydymffurfiaeth ag amcanion hinsawdd mewn perthynas â chaffael
- Wrth adolygu'r Polisi Cludo Disgyblion, ystyried gwella cyfleoedd i ddysgwyr gerdded i'r ysgol ac adolygu llwybrau i ysgolion er mwyn galluogi hyn
- Alinio'r Strategaeth Comisiynu Lleoliadau â'r strategaeth ar newid hinsawdd a newid ecolegol wrth ddiweddarau e.e. defnyddio rhagor o ofal maeth lleol lle bo modd

Camau Gweithredu a Phrosiectau

Yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu syniadau ar gyfer prosesau a nodwyd yn 2020 sy'n cefnogi lleihau allyriadau carbon a chynyddu amsugniad carbon ar draws Sir Ddinbych. Ein nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth. Yn ogystal â chymau eraill, mae'n bosibl y byddwn yn ymateb i gyfleoedd newydd.

Mae Atodiad 2 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y prosiectau a'r camau sydd wedi'u rhestru dan 'defnyddio ein dylanwad' yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn darparu trosolwg o'r camau a'r prosiectau blaenoriaeth a nodwyd hyd yma y mae'r Cyngor yn gobeithio eu cyflawni er mwyn cynyddu'r dylanwad y gallwn ei gael i leihau allyriadau carbon a chynyddu amsugniad carbon ar draws Sir Ddinbych. Mae

darpariaeth y prosiectau a'r camau gweithredu hyn a nodwyd yn amodol ar sicrhau'r cyllid angenrheidiol. Mae'r cyfyngiadau ar gyllid Llywodraeth Leol yn sylweddol a bydd hynny'n parhau am flynyddoedd i ddod a fydd yn cael effaith ar bryd a sut y gellid darparu'r prosiectau a'r camau a nodwyd.

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/25 to 2026/27)

- Darparu'r Orsaf Drosoglwyddo Gwastraff Newydd er mwyn gallu gwahanu gwastraff ailgylchu yn well
- Gweithio gyda phartneriaid i ddarparu gweithgareddau economi gylchol mewn perthynas ag Atgyweirio, Ailgylchu ac Ailddefnyddio er mwyn dargyfeirio eitemau rhag mynd i wastraff.
- Gweithredu gwasanaeth casglu Nwyddau Hylendid Amsugol ar draws y sir i leihau gwastraff gweddilliol clytiau.
- Sicrhau fod y Cynllun Teithio Llesol newydd o 2021 ymlaen, sy'n mapio llwybrau a chynlluniau presennol ar gyfer darparu llwybrau teithio llesol i'r dyfodol yn y sir, yn alinio ag uchelgeisiau'r Cyngor i fynd i'r afael â'r newid hinsawdd ac ecolegol
- Cyfrannu at a gweithredu'r Cynllun Cludiant Cynaliadwy
- Darparu hyfforddiant Polisi Cynllunio Cymru mewn perthynas â'r Bennod 6 newydd
- Parhau i weithio i ddigideiddio a newid sianeli gwasanaethau'r Cyngor, lle bo modd, drwy weithredu'r system CRM newydd
- Ymchwilio i strategaeth Gwerthu Buddsoddiadau Cronfa Bensiynau Clwyd i'w datgarboneiddio erbyn 2030

Blynyddoedd 7 i 9 (2027/28 to 2029/30)

- Bydd darparu'r Canllawiau Cynllunio Atodol sy'n deillio o'r Cynllun Datblygu Lleol yn cefnogi'r rhaglen newid hinsawdd a bioamrywiaeth

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Archwilio opsiynau mewn perthynas â gwefru cerbydau trydan ar gyfer Tai Cyngor
- Llunio a gweithredu cynllun i gyflawni sgôr effeithlonrwydd ynni SAP o 75 ar ein stoc dai erbyn 2030 (gan gynnwys adolygu dulliau asesu gwaelodlin presennol a chynhyrchu dadansoddiad o gostau) ynghyd â Llwybr Targed Ynni
- Sicrhau isafswm ar gyfer cynhyrchu ynni adnewyddadwy ar y safle mewn perthynas â datblygiadau adeiladu newydd lle bo modd
- Cydweithio gyda phartneriaid ar draws y sector dai, drwy fentrau megis y Low Carbon Hub a'r Net Zero Group, helpu i gyflawni'r nodau datgarboneiddio
- Gwella a chynyddu buddion drwy gyfleoedd gwirfoddoli a hyfforddi ar gyfer cymunedau a grwpiau ieuenctid e.e. swyddi/sgiliau gwyrdd
- Manteisio ar y cysylltiad gyda Barod (ynghyd â sefydliadau allanol eraill), drwy Sir Ddinbych yn Gweithio, i gynnwys ymgysylltu a gwybodaeth ar y rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol
- Parhau i ymestyn y rhwydwaith gwefru cerbydau trydan cyhoeddus wrth i gyfleoedd godi ac wrth i ganllawiau gael eu darparu gan LIC
- Bydd Adroddiad Monitro Blynyddol y CDLI yn ffynhonnell wybodaeth mewn perthynas â newid hinsawdd a bioamrywiaeth
- Gweithio â'r Awdurdod Cynllunio Lleol a'r Polisi Cynllunio i sicrhau fod canllawiau clir yn cael eu darparu i ddarpar ddatblygwyr mewn perthynas â lleihau carbon a bioamrywiaeth o fewn datblygiadau. Defnyddio proses ddilysu'r Awdurdod Cynllunio Lleol, lle bo hynny'n rhesymol, i sicrhau cydymffurfiaeth (yn dilyn diweddarau Pennod 6 Polisi Cynllunio Cymru)
- Hyrwyddo a gweinyddu'r cynllun ECO4 drwy CSyFf - effeithlonrwydd ynni mewn anheddau sector preifat
- Parhau i ddarparu strydoedd ysgol ar draws y sir h.y. stryd ysgol y tu allan i ysgol sydd ar gau i gerbydau preifat am gyfnod cyn ac ar ôl amseroedd ysgol
- Gweithio i greu data yn ymwneud â Chynllun Ynni Ardal Leol i gofnodi gosodiadau technoleg carbon isel cyfrannol ar draws y sir

- Parhau i gefnogi aelwydydd sy'n byw yn Sir Ddinbych ac sydd fwyaf tebygol o brofi tlodi tanwydd a'r rhai sy'n agored i effeithiau cartref oer drwy hyrwyddo cynllun tlodi tanwydd Llywodraeth Cymru a gweinyddu meini prawf Sir Ddinbych
- Gweithio gyda thenantiaid amaethyddol y Cyngor i annog rheoli a defnyddio tir er lles storio carbon, gwelliant ecolegol a bioamrywiaeth. Ystyried cyfleoedd i weithio gyda ffarm tenant i beilota'r dull hwn
- Gweithredu rhaglen o fentrau, gan weithio gyda Llywodraeth Cymru a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, i godi ymwybyddiaeth ymhlith preswylwyr a busnesau yn Sir Ddinbych am y rôl y gallant ei chwarae i leihau allyriadau carbon.
- Gweithredu isafswm o ran safonau ynni ar gyfer eiddo annomestig rhent (EPC erbyn 2027 ar brydlesau newydd) pan fydd cyfleoedd ariannol yn codi, ac adolygu cyfleoedd i resymoli lle nad yw ôl-osod yn opsiwn hyfyw
- Ystyried gwella prosesau cyfathrebu ac ymgysylltu ag ysgolion mewn perthynas â'r rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol e.e. cynnwys materion neu gyfleoedd pwysig yn newyddlenni ysgolion a'r rhaglen ysgolion eco
- Gweithio gyda Hyrwyddwr Llais y Dysgwyr newydd y Cyngor leuenctid i archwilio ffyrdd o ymgorffori'r rhaglen hinsawdd ac ecolegol yn eu rôl
- Cefnogi perchnogion tir yn Sir Ddinbych i annog rheoli a defnyddio tir er lles amsugno carbon (e.e. canllawiau ar gyfer diogelu ac adfer mawndiroedd)
- Cefnogi darpariaeth prosiectau dan Raglen Ynni Carbon Isel Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru
- Cefnogi datblygiad Cynllun Ynni Ardal Leol i Sir Ddinbych a darpariaeth y cynllun hwnnw gan weithio gyda phartneriaid
- Gweithio i greu tudalen i gyfeirio preswylwyr a busnesau at wybodaeth yn ymwneud â'r rhaglen a chyfleoedd grant (gan gynnwys symiau cymudol) mewn perthynas â'r rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol

Cynyddu ein Gwytnwch i Effeithiau Newid Hinsawdd

Pam mae hyn yn bwysig?

Drwy leihau ein hallyriadau carbon a chynyddu ein hamsugnad carbon, gallwn fynd i'r afael â phrif achosion newid hinsawdd. Fodd bynnag, hyd yn oed pe baem yn gostwng allyriadau'n sylweddol dros y ddegawd nesaf, mae cynhesu pellach yn anochel, ac mae'n rhaid i ni addasu i ymdrin â'r newidiadau hinsawdd yr ydym eisoes yn eu profi a'r newidiadau pellach na ellir eu hosgoi mwyach. Drwy addasu, gellir lleihau'r peryglon sy'n gysylltiedig â newid hinsawdd ac elwa o unrhyw gyfleoedd cysylltiedig lle bo modd. Mae'r gwaith hwn yn bwysig er mwyn cynyddu gwytnwch y Cyngor a'n cymuned i'r effeithiau newid hinsawdd sydd eisoes wedi'u sefydlu.

Beth yw'r man dechrau?

Cyhoeddwyd Asesiad Annibynnol diweddaraf Llywodraeth y DU o Risg Hinsawdd y DU (CCRA3) yn 2021¹⁶ sy'n cynnwys Crynodeb i Gymru¹⁷. Mae 61 o risgiau a chyfleoedd i Gymru mewn perthynas â newid hinsawdd sydd wedi'u cynnwys yn yr asesiad hwn, gan gynnwys i fusnesau, isadeiledd, tai, yr amgylchedd naturiol, ein hiechyd a risgiau sy'n gysylltiedig ag effeithiau'r newid hinsawdd yn rhyngwladol. O'r 61 o risgiau a chyfleoedd hyn, nodwyd bod angen cymryd camau pellach yng Nghymru i fynd i'r afael â 32 ohonynt, a dim ond 5 achos a nodwyd fel rhai lle'r oedd parhau a'r camau cyfredol yn briodol. Mae sgôr brys 26 risg sy'n gysylltiedig â'r newid hinsawdd yng Nghymru wedi cynyddu ers yr Asesiad Risg Newid Hinsawdd diwethaf (CCRA2) yn 2016 a dim ond un risg sydd wedi gostwng o ran sgôr brys. Nodwyd rhai risgiau newydd yn CCRA3 hefyd nad oeddent wedi'u cynnwys yn CCRA2.

¹⁶ Mae gofyn i Lywodraeth y DU, dan Ddeddf Newid Hinsawdd 2008, gyhoeddi Asesiad Risg Newid Hinsawdd (CCRA) bob pum mlynedd a gellir dod o hyd i'r ddogfen ddiweddaraf yma [Gwefan y Pwyllgor Newid Hinsawdd](#)

¹⁷ [Crynodeb i Gymru \(CCRA3-IA\)](#), Mehefin 2021

Yn gryno, roedd risgiau yng Nghymru sydd â sgôr uchel yn ôl yr asesiad ac yn ymofyn rhagor o gamau gweithredu ar unwaith i fynd i'r afael â hwy, ar ôl ystyried unrhyw ymatebion addasu presennol, yn cynnwys y canlynol:

- Effeithiau newid hinsawdd ar yr amgylchedd naturiol, gan gynnwys rhywogaethau morol, arfordirol, dŵr croyw ac ar y tir, coedwigoedd ac amaethyddiaeth.
- Cynnydd yn yr ystod, niferoedd a goblygiadau plâu, pathogenau a rhywogaethau ymledol, sy'n cael effaith negyddol ar rywogaethau cynefinoedd blaenoriaeth morol a dŵr croyw ac ar y tir, coedwigoedd ac amaethyddiaeth.
- Y risg o effeithiau newid hinsawdd, yn arbennig, rhagor o achosion o lifogydd ac erydu arfordirol, gan achosi difrod i'n gwasanaethau isadeiledd, gan gynnwys ynni, cludiant, dŵr a Thechnoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh).
- Effaith tymereddau eithafol, gwyntoedd cryfion a mellit ar y rhwydwaith cludiant.
- Effaith tymereddau uchel cynyddol ar iechyd a lles pobl.
- Achosion cynyddol o lifogydd difrifol mewn cartrefi, cymunedau a busnesau.
- Effaith ar fusnesau arfordirol yn sgil cynnydd yn lefel y môr, llifogydd ac erydu arfordirol.
- Amhariad ar ddarpariaeth gwasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol yn sgil achosion cynyddol o dywydd eithafol
- Difrod i'n hasedau treftadaeth ddiwylliannol o ganlyniad i newidiadau mewn tymheredd, glaw, dŵr daear a newidiadau i'r dirwedd.
- Gall newidiadau rhyngwladol gael effaith ar y DU, megis diffyg argaeledd bwyd, diogelwch, risgiau i gyfraith a llywodraethu newid hinsawdd rhyngwladol a fydd yn cael effaith ar y DU, llwybrau masnachu rhyngwladol, iechyd cyhoeddus a'r risgiau cynyddol ar draws systemau a daearyddiaeth.

Mae gwaith wedi dechrau i ddadansoddi'r risg hinsawdd ar draws Sir Ddinbych ac ar gyfer darparu gwasanaethau'r Cyngor yn arbennig. Bydd y gwaith dadansoddol hwn yn ein helpu i gael gwell dealltwriaeth o'r risgiau presennol i'r hinsawdd a'n gwytnwch yn eu herbyn ar draws gwasanaethau'r Cyngor a'r sir.

Pa newidiadau a chamau mae'r Cyngor yn eu rhoi ar waith i wella gwydnwch yn erbyn risgiau i'r hinsawdd?

Mae hon yn ardal ffocws newydd i'r Cyngor yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth a chyflwynwyd dros 20 o awgrymiadau ar gyfer newidiadau i bolisi a phrosesau yn ogystal â chamau a phrosiectau yn ystod y gweithdai cyhoeddus a gwasanaeth ar sut gallai'r Cyngor gefnogi gwydnwch yn erbyn risgiau'r hinsawdd fel Cyngor ac ar draws y sir.

Mae hyn hefyd yn ategu at ddulliau a ymrwymir dan y thema Sir Ddinbych Mwy Gwyrdd yng Nghynllun Corfforaethol 2022-2027 a [Cynllun Lles Lleol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Conwy a Sir Ddinbych ar gyfer addasu i'r hinsawdd a gwydnwch yn erbyn risgiau.](#)

Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor

- Datblygu a gweithredu Strategaeth Rheoli Risg Llifogydd newydd ar gyfer Sir Ddinbych.
- Adolygu cyfeiriadau i gefnogi cymunedau i nodi prosiectau gwydnwch posibl yn erbyn risgiau i'r hinsawdd a chyllid

Camau Gweithredu a Phrosiectau

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/25 to 2026/27)

- Adeiladu ar waith ymchwil a gwblhawyd yn 2023/24 mewn perthynas â gwydnwch hinsawdd gofal cymdeithasol er mwyn gwella gwybodaeth a gwneud gwelliannau i wytnwch gwasanaethau
- Parhau i ddarparu'r Prosiect Rheoli Rhostir ac Atal Tanau Gwyllt

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Ymgysylltu â grwpiau cymunedol i ddeall y risg lleol a'r addasiadau sydd eu hangen ar draws y sir
- Cyflawni prosiectau gwella ac ehangu ar gyfer rhandiroedd Cyngor Sir Ddinbych

- Darparu rheolaeth parthau arfordirol ar arfordir naturiol Sir Ddinbych a chwblhau gwaith gan gynnwys: gwaith atgyweirio'r twyni tywod, y Cynllun Môr-wenoliaid Bach a chreu cynefinoedd
- Manteisio ar gyfleoedd sy'n codi i gyfrannu at wneud defnydd gwell o dir ar draws y sir i gyflawni sawl amcan e.e. rheoli risg llifogydd naturiol drwy blannu coed, creu amrywiaeth o gynefinoedd, cyfleoedd addysg mewn perthynas â natur a'r hinsawdd ac ati.
- Cydweithio gyda phartneriaid ar Fforwm Dalgylch Afon Clwyd (prosiect peilot dan Ddatganiad Ardal CNC) sy'n gweithio i wella ansawdd y dŵr, bioamrywiaeth a gwytnwch Afon Clwyd yn erbyn llifogydd
- Gweithio i ddarparu cyfeiriadau at wybodaeth am gefnogaeth i drigolion, disgyblion a staff sy'n dioddef gorbryder mewn perthynas â'r hinsawdd (gallai hyn gynnwys hyfforddiant ar orbryder mewn perthynas â'r hinsawdd i staff allweddol sy'n gweithio gyda phobl ddiamddiffyn)
- Cefnogi cymunedau i nodi prosiectau gwytnwch posibl yn erbyn risgiau i'r hinsawdd a sicrhau cyllid
- Gweithio ochr yn ochr â phartneriaid i gwblhau asesiad risg hinsawdd ar gyfer y sir a chefnogi cymunedau lleol i ddeall gwytnwch yn erbyn risg lleol a'r angen i addasu

Cyngor sy'n Ecolegol Gadarnhaol erbyn 2030

Beth yw ein nod?

Ein nod yw gwarchod, rheoli ac adfer ein tir yn ogystal â chreu ardaloedd newydd ar gyfer natur fel bod ecosystemau¹⁸ yn Sir Ddinbych yn amrywiol, wedi'u cysylltu, yn fawr o ran eu maint a'u graddfa, yn iach ac yn gallu addasu; felly, mae hyn nid yn unig yn cynnal bioamrywiaeth ond mae'n ei wella. Dyma ein nod fel Cyngor Ecolegol Gadarnhaol.

Byddwn yn achub ar bob cyfle i wneud gwaith Ecolegol Gadarnhaol a fydd yn cyfrannu at ein gofynion amsugno carbon yn ein nod i fod yn Gyngor di-garbon net ac fel arall.

Beth yw ein man cychwyn?

Mae'r data sydd ar gael ar gyfer cyfoeth rhywogaethau ar draws Sir Ddinbych wedi cael ei fapio ar y tiroedd sy'n eiddo i'r Cyngor ac sy'n cael eu gweithredu ganddo i roi syniad i ni am ein man cychwyn ar gyfer gwerth bioamrywiaeth y Cyngor.

Mae bioamrywiaeth yn eang, yn gymhleth ac yn rhyng-gysylltiedig ac felly awgrymiadau yn unig yw unrhyw fesurau ar gyfer gwerth bioamrywiaeth.

Mae'r tabl isod yn rhoi gwybodaeth i chi am y mathau gwahanol o gynefinoedd sydd wedi'u cynnwys yn y mesur cyfoeth rhywogaethau hyn. Mae'r cynefin sy'n fwyaf cyfoethog o ran rhywogaethau wedi'i restru yn gyntaf, ac mae'r cynefin gyda'r nifer lleiaf o rywogaethau wedi'i restru yn olaf:

¹⁸ Ecosystem yw'r holl blanhigion ac anifeiliaid sy'n byw gyda'i gilydd mewn ardal benodol a'r berthynas gymhleth sy'n bodoli rhyngddynt a'u hamgylchedd.

Tabl 6: Gwahanol fathau o gynefinoedd

Enw'r cynefin	Sgôr cyfoeth rhywogaethau ¹⁹	Llun enghreifftiol
Glaswelltir Calchaid – wedi'i wella a'i wella'n rhannol	43.02	
Coetir Llydanddail ac Yw - cynefinoedd cymysg, rhannol a rhannol fynyddig	20.91	
Glaswelltir niwtral – heb ei wella ac wedi ei wella'n rhannol	20.44	

¹⁹ Y sgôr hon yw cyfanswm cyfartalog rhywogaethau planhigion fesul llain 200m² sydd fel arfer yn bresennol mewn cynefin o'r fath. Mae dadansoddiad gwyddonol wedi dangos bod amrywiaeth y rhywogaethau o anifeiliaid yn cynyddu mewn ardaloedd o dir lle mae'r amrywiaeth fwyaf o blanhigion.

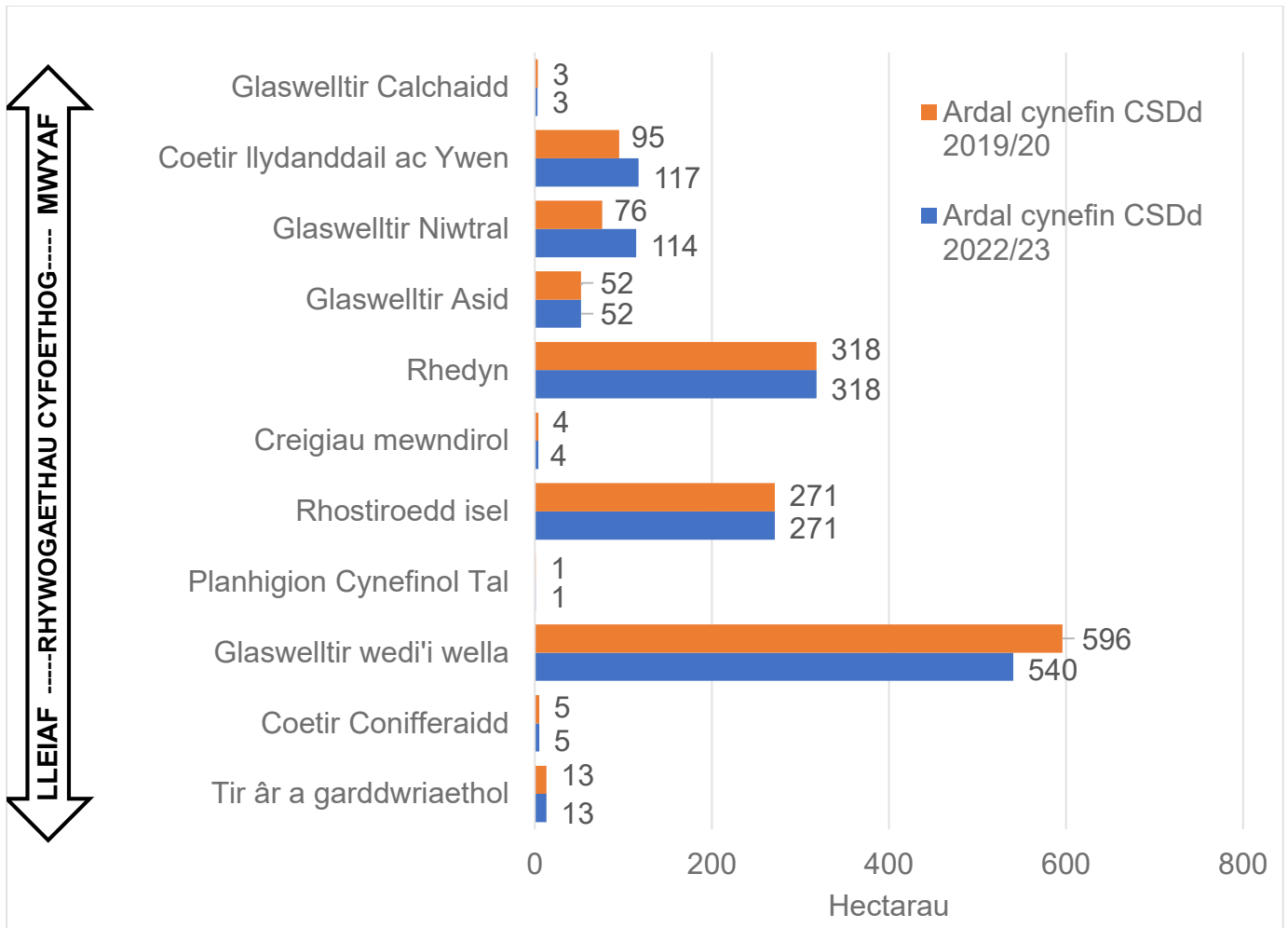
Enw'r cynefin	Sgôr cyfoeth rhywogaethau¹⁹	Llun enghreifftiol
Glaswelltir asid – heb ei wella ac wedi ei wella'n rhannol	19.58	
Rhedyn	19.29	
Creigiau mewndirol	16.74	

Enw'r cynefin	Sgôr cyfoeth rhywogaethau ¹⁹	Llun enghreifftiol
Rhostiroedd â thyfiant isel	15.87	
Planhigion cynefinol tal	15.87	
Glaswelltir wedi'i wella	14.28	
Coetir conifferaidd	14.05	

Enw'r cynefin	Sgôr cyfoeth rhywogaethau ¹⁹	Llun enghreifftiol
Tir âr a garddwriaethol	10.25	

Mae'r graff isod yn disgrifio faint o diroedd mae'r Cyngor yn berchen arnynt ac yn eu gweithredu ym mhob un o'r mathau o gynefinoedd sy'n amrywio o ran cyfoeth eu rhywogaethau.

Siart 11: Faint o dir mae Cyngor Sir Ddinbych yn berchen arno ac yn ei weithredu ym mhob math o gynefin gyda gwahanol sgoriau cyfoeth rhywogaethau amrywiol yn 2019/20 o'i gymharu â 2022/23

Yn 2019/20, roedd 62% o'r tir y mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu yn y categorïau isaf yn ôl cyfoeth rhywogaethau. Yn 2022/23, roedd y ffigwr hwn yn 58%.

Yn 2019/20, roedd 38% o'r tir y mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu yn y categorïau uchaf yn ôl cyfoeth rhywogaethau. Yn 2022/23, roedd y ffigwr hwn yn 42%.

Yn ogystal â hyn, mae nifer o gynefinoedd pwysig sy'n cynnal amrywiaeth eang o rywogaethau y mae'r Cyngor yn ddigon ffodus i fod yn berchen arnynt, ond nad ydynt wedi'u cynnwys yn ein gwaelodlin o gyfoeth rhywogaethau oherwydd cyfyngiadau yng nghategoriâu cynefinoedd y fethodoleg fesur. Mae'r rhain yn cynnwys afonydd, nentydd, a'r systemau twyni a graean pwysig ar arfordir Sir Ddinbych sy'n gartref i amrywiaeth o

blanhigion ac anifeiliaid prin ac arbenigol. Mae'r rhain yn cynnwys y nythfa olaf o Fôr-wenoliaid Bach (rhywogaeth o adar) yng Nghymru, ynghyd â Madfall y Tywod a Llyffant y Twyni a gafodd eu hailgyflwyno yma ar ôl mynd yn ddiflanedig yng Nghymru.

Ble rydym eisiau ei gyrraedd?

Er mwyn cyflawni ein nod i fod yn Ecolegol Gadarnhaol, mae angen i'r Cyngor gynyddu canran y tir rydym yn berchen arno ac yn ei weithredu sy'n fwyaf cyfoethog o ran rhywogaethau.

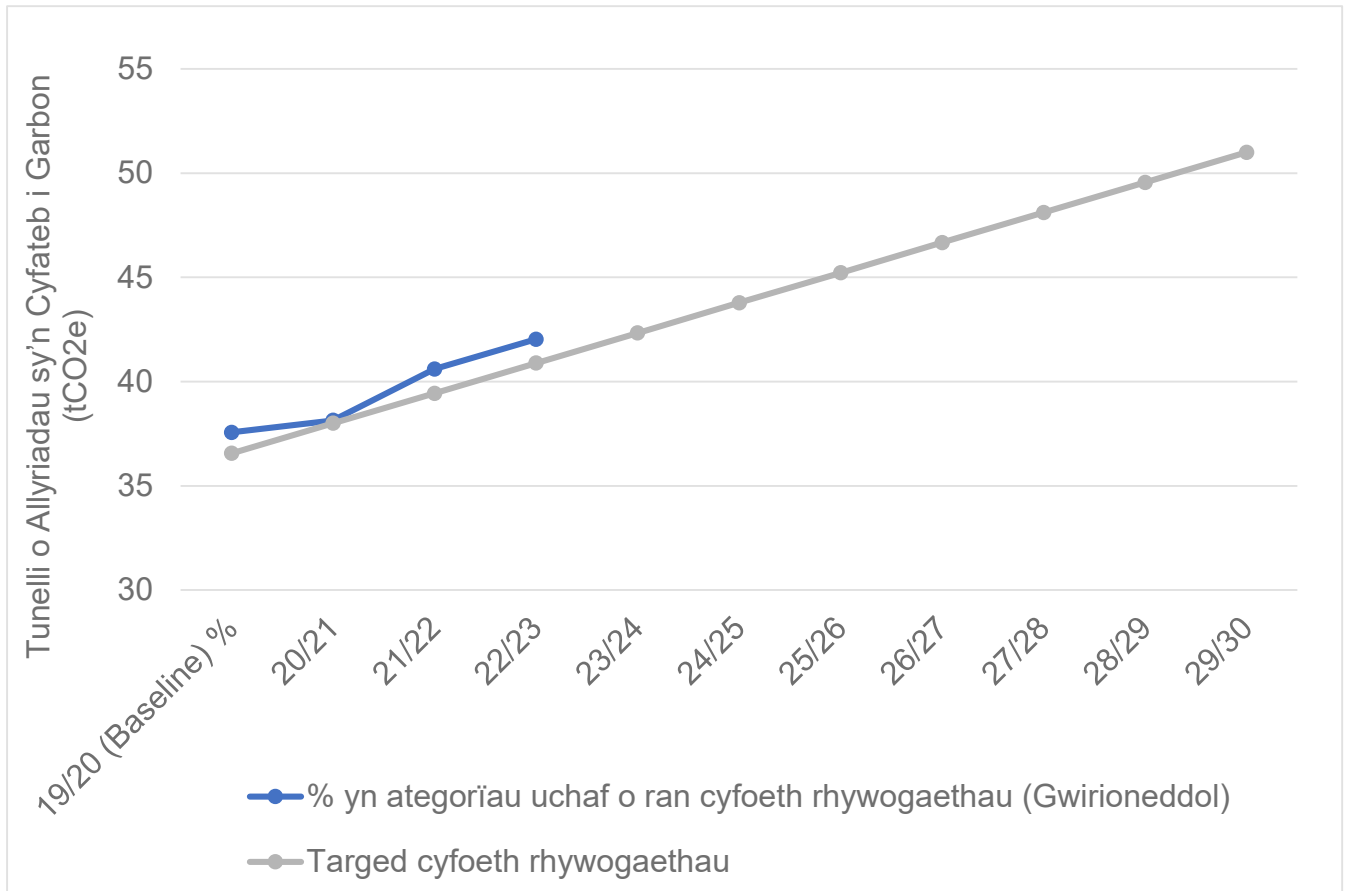
Gellir cyflawni hyn drwy adfer a newid y ffordd yr ydym yn rheoli'r tir yr ydym yn berchen arno ac yn ei weithredu i wella'r amrywiaeth o rywogaethau, a thrwy gynyddu'r berchnogaeth tir ac felly creu gofod newydd (cilfachau ecolegol) a chynefinoedd cysylltiedig er budd natur.

Dylai'r canran o dir y mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu sydd yn y categorïau isaf o ran cyfoeth o rywogaethau fod yn is na chanran y tir y mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu sydd yn y categorïau uchaf o ran cyfoeth o rywogaethau er mwyn i'r Cyngor gyflawni ei nod Ecolegol Gadarnhaol. Mae'r tabl isod yn disgrifio'r newid canrannol a ddisgwylir erbyn 2030 a'n cynnydd hyd yma. Mae'n dangos ffigyrau adrodd gwirioneddol ar gyfer ein cyfnod adrodd diweddaraf, yn 2022/23, yn ogystal a'r hyn rydym yn disgwyl ei gyflawni erbyn Blwyddyn 6 (2026/27) o'r rhaglen 9 mlynedd. Mae'r data'n dangos fod y Cyngor ar y trywydd iawn i gyflawni ein targed pe baem yn parhau â'r newidiadau a'r cynnydd cadarnhaol sydd wedi cael eu gwneud hyd yma i gynyddu bioamrywiaeth tir y mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu.

Tabl 8: Newid canran yn y cynefinoedd gyda'r cyfoeth uchaf ac isaf o rywogaethau

Categoriâu cyfoeth rhywogaethau	Man Cychwyn	% gwirioneddol ym Mlwyddyn 3 (2022/23)	% a ragwelir ym Mlwyddyn 6 (2026/27)	Nod terfynol 2030
Categoriâu isaf o ran cyfoeth rhywogaethau	62%	Wedi gostwng i 58% neu is	Gostwng i 53.3% neu is	Gostwng i 49% neu is
Categoriâu uchaf o ran cyfoeth rhywogaethau	38%	Wedi cynyddu i 42.0% neu uwch	Cynyddu i 46.7% neu uwch	Cynyddu i 51% neu uwch

Siart 12: Cynnydd Blynyddol Cyfoeth Rhywogaethau Sir Ddinbych hyd at 2022/23 a'r targedau blynyddol

Mae cerdyn post o'r dyfodol wedi'i gynnwys isod fel ffordd o ddod â'r ffigurau hyn yn fyw drwy adrodd stori a rhoi enghreifftiau o sut gallai'r Cyngor gyflawni ei darged erbyn 2030.

Cerdyn post 4: Positifrwydd Ecolegol

Llun o enillydd cystadleuaeth Cardiau Post o'r Dyfodol, Lily, Ysgol Caer Drewyn.

Annwyl Gyngor 2020. Y flwyddyn 2030 sydd yma! Heb ddatgelu gormod, dyma rai o'r penawdau ynglŷn â sut rydych chi wedi llwyddo i ddod yn ecolegol gadarnhaol...

Erbyn hyn mae'n ail natur i swyddogion adolygu gwerth ac effaith bioamrywiaeth pob prosiect, ymyrraeth neu weithgaredd mae'r Cyngor yn ei gyflawni ac i wneud hynny mewn ffordd sy'n cael effaith gadarnhaol ar ecoleg. Cymerir pob cyfle i osgoi achosi niwed i fioamrywiaeth yng ngwaith y Cyngor ond os nad yw'n bosib' osgoi hynny, mae cynlluniau a champau'n cael eu cymryd sy'n gadael bioamrywiaeth mewn gwell cyflwr na phan wnaethom ddechrau ar ein gwaith.

Trwy ymdrechion ar y cyd ar draws adrannau mae cynefinoedd glaswelltir wedi'u gwella (sy'n cynnal llai o gyfoeth o rywogaethau) wedi'u trosi'n laswelltir niwtral (sy'n cynnal mwy o gyfoeth o rywogaethau) gan wella bioamrywiaeth yn y sir. Cyflawnwyd hyn drwy gyflwyno newidiadau cynhwysfawr i'r trefniadau torri er mwyn caniatáu aildyfu naturiol yn ogystal â mynd ati'n fwriadol i hau hadau dolydd/blodau gwyllt.

Er mwyn sicrhau'r budd gorau, mae cyfanswm yr hectarau o goetiroedd llydanddail a chymysg sy'n eiddo i'r Cyngor wedi cynyddu. Dros y 9 mlynedd mae'r Cyngor wedi trosi tir sy'n isel o ran cyfoeth rhywogaethau, ac wedi prynu tir newydd, a'i droi yn suddfannau carbon a noddfeydd i fywyd gwyllt drwy blannu coed dethol yn ofalus gan gynnwys elfennau o laswelltir sy'n gyfoethog o ran rhywogaethau.

Mae'r Cyngor wedi gwneud ymdrech fwriadol i roi lle i fyd natur, gan fabwysiadu dull aildyfu naturiol, heb ymyrraeth fecanyddol, a datblygu safleoedd yn enghreifftiau ecolegol. Llwyddwyd i gyflawni nodau craidd y gwaith hwn, sef ailgysylltu pobl â natur, drwy gynnig cyfleoedd ar gyfer eu defnyddio at ddibenion hamdden ac mae'r gwaith wedi ysbrydoli cenhedlaeth o naturiaethwyr sy'n deall pwysigrwydd ein hamgylchedd naturiol, a sut i'w

Pa newidiadau a chamau fydd yn ein helpu ni i gyrraedd ein nod?

Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor

Er mwyn cyrraedd ein targed ecolegol gadarnhaol erbyn 2030 bydd angen i'r Cyngor addasu'r ffordd mae'n cyflawni'r amrywiaeth eang o waith a thasgau mae'n ofynnol i ni eu gwneud ar gyfer Llywodraeth Cymru, ein partneriaid a'n cymunedau.

Yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu'r 25 o awgrymiadau ar gyfer newidiadau polisi a phrosesau a nodwyd yn 2020 i gyfrannu at ddiogelu a gwella bioamrywiaeth. Ein nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth.

Mae Atodiad 4 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y newidiadau polisi a phrosesau sydd wedi'u rhestru yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn amlygu rhai o'r newidiadau blaenoriaethol i brosesau a pholisïau'r Cyngor yr ydym yn gobeithio eu rhoi ar waith ym Mlwyddyn 4 - 6 (2024/25 - 2026/27) o ddarparu'r strategaeth hon i gefnogi'r Cyngor i gyflawni ei nod ecolegol erbyn 2030.

Mae hon yn rhestr ddeinamig a hyblyg; mae'n bosibl y byddwn yn gweithredu rhai pethau eraill nad ydynt yn y graffig isod, wrth i ni ymateb i'r cyfleoedd newydd.

- Ystyried y posibilrwydd o bolisi/rhaglen 'Rheoli Asedau' ar draws y Sir ar gyfer bob un o'n manau agored gwyrdd (gan gynnwys rheoli glaswelltir)
- Parhau i sefydlu gweithdrefnau safonol mewn perthynas â chwistrellu a strimio ac ystyried lleihau'r defnydd o chwynladdwyr
- Sefydlu'r archwiliad cydymffurfiaeth ecolegol ar gyfer ceisiadau cynllunio i sicrhau fod gwaith lliniaru, digolledu a gwella yn cael eu cwblhau.
- Adolygu'r broses fewnol i ymchwilio i'r ffordd orau i gofnodi a chyfathrebu gostyngiadau carbon a chyfraniadau ecolegol gadarnhaol mewn prosiectau ar y cam dechrau, gan gynnwys adolygu sut cafodd cyfraniadau eu gweithredu gan Brosiectau drwy werthuso mewnol a monitro Adroddiadau Terfynu Prosiectau

- Datblygu polisi coed a gwrychoedd tai (a gweithio gyda chydweithwyr o'r Adran Gefn Gwlad a Phriffyrdd i sicrhau aliniad â'r polisi corfforaethol)

Camau Gweithredu a Phrosiectau

Bydd cyflawni'r nod ecolegol gadarnhaol yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor barhau i adeiladu ar raglenni gweithgarwch presennol a ddechreuwyd dan y Rhaglen Newid Hinsawdd ac Ecolegol a'r thema Sir Ddinbych Mwy Gwyrdd yn ein Cynllun Corfforaethol, yn ogystal â darparu gweithgareddau a phrosiectau newydd.

Yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu'r dros 40 o syniadau ar gyfer prosiectau i ddiogelu a gwella bioamrywiaeth a nodwyd yn 2020. Ein nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth. Yn ogystal â chamau eraill, mae'n bosibl y byddwn yn ymateb i gyfleoedd newydd.

Mae Atodiad 4 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y prosiectau a'r camau sydd wedi'u rhestru yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn darparu trosolwg o'r camau a'r prosiectau blaenoriaeth a nodwyd hyd yma y mae'r Cyngor yn gobeithio eu cyflawni a fydd yn lleihau ac yn diogelu bioamrywiaeth. Mae darpariaeth y prosiectau a'r camau gweithredu hyn a nodwyd yn amodol ar sicrhau'r cyllid angenrheidiol. Mae'r cyfyngiadau ar gyllid Llywodraeth Leol yn sylweddol a bydd hynny'n parhau am flynyddoedd i ddod a fydd yn cael effaith ar pryd a sut y gellid darparu'r prosiectau a'r camau a nodwyd.

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/25 to 2026/27)

- Ailystyried rheolaeth tiroedd mewn cartrefi gofal gyda'r nod o arbed arian, gwella bioamrywiaeth a gwella lles dinasyddion (yn y tymor byr a'r hirdymor lle gwneir gwelliannau i asedau)

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/25 to 2029/30)

- Bydd y gwaith yn cynnwys gofod natur a/neu randir ar ddatblygiadau tai cymdeithasol newydd
- Adolygu gwaith cynnal a chadw tir cyfredol a'u datblygu i alinio â dulliau ar gyfer cynyddu bioamrywiaeth a storio carbon ar dir Tai'r Cyngor
- Archwilio cyfleoedd ar gyfer bioamrywiaeth a storio carbon ar adeiladau Tai'r Cyngor e.e. canolfannau ieuenctid, toeau gwyrdd a garejys ac ati
- Parhau â'r prosiect dolydd blodau gwyllt ar dir y mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei reoli
- Darparu cyfleoedd Gwella Bioamrywiaeth drwy ddiwrnodau ymaith i dimau yn ôl y gofyn gan Wasanaethau
- Rhannu rhaglen o fentrau ac ymgysylltiad i rannu adnoddau a dysg ar y rhaglen hon gydag ysgolion ar draws y sir ac annog newidiadau cadarnhaol mewn ymddygiad
- Parhau i weithio gydag ysgolion i nodi tir i blannu coed a chyflwyno blodau gwyllt er mwyn gwella bioamrywiaeth a storio carbon
- Gweithio i greu tudalen i gyfeirio preswylwyr a busnesau at wybodaeth yn ymwneud â'r rhaglen a chyfleoedd grant (gan gynnwys symiau cymudol) mewn perthynas â'r newid hinsawdd a'r rhaglen newid ecolegol

Cefnogi Adferiad Natur ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio ein Dylanwad

Pam mae hyn yn bwysig?

Ers i ni ddatgan argyfwng newid hinsawdd ac ecolegol yn 2019, rydym wedi derbyn adborth a thystiolaeth sydd wedi amlygu'r angen i ni ddefnyddio ein dylanwad i gefnogi adferiad natur ar draws y sir yn hytrach na chanolbwyntio ar dir y mae'r Cyngor yn berchen arno ac yn ei weithredu yn unig. Mae hyn yn bwysig er mwyn sicrhau ecosystemau gwydn ac mae ar y Cyngor, ei bartneriaid a chymunedau angen llunio darlun eang er mwyn sicrhau fod cyfleoedd i greu gofod ar gyfer natur sy'n amrywiol, cysylltiedig, ar raddfa fawr, mewn cyflwr da ac addasadwy'n cael eu cymryd. Drwy weithio i gyflawni ein nod o fod yn Gyngor Ecolegol Gadarnhaol erbyn 2030 rydym yn gobeithio dylanwadu ar weithredoedd i wella bioamrywiaeth ar draws y sir drwy weithio gydag a chefnogi ein trigolion a'n cymunedau i weithredu.

Beth yw'r man dechrau?

Mae'n anodd cyfrifo a manylu ar ystadegau mewn perthynas â chyflwr natur a'n cynefinoedd ar draws sir Ddinbych. Fodd bynnag, mae gwybodaeth o adroddiadau megis [Datganiad diweddaraf Cyfoeth Naturiol Cymru mewn perthynas ag Ardal Gogledd Ddwyrain Cymru](#) a [Bioamrywiaeth yn Sir Ddinbych](#), yn awgrymu bod cysylltedd a glaswelltiroedd brodorol yn wendidau yn Sir Ddinbych, gyda nifer o gynefinoedd a bywyd gwyllt bellach yn dirywio ac wir angen eu diogelu a'u cefnogi er mwyn iddynt fedru goroesi.

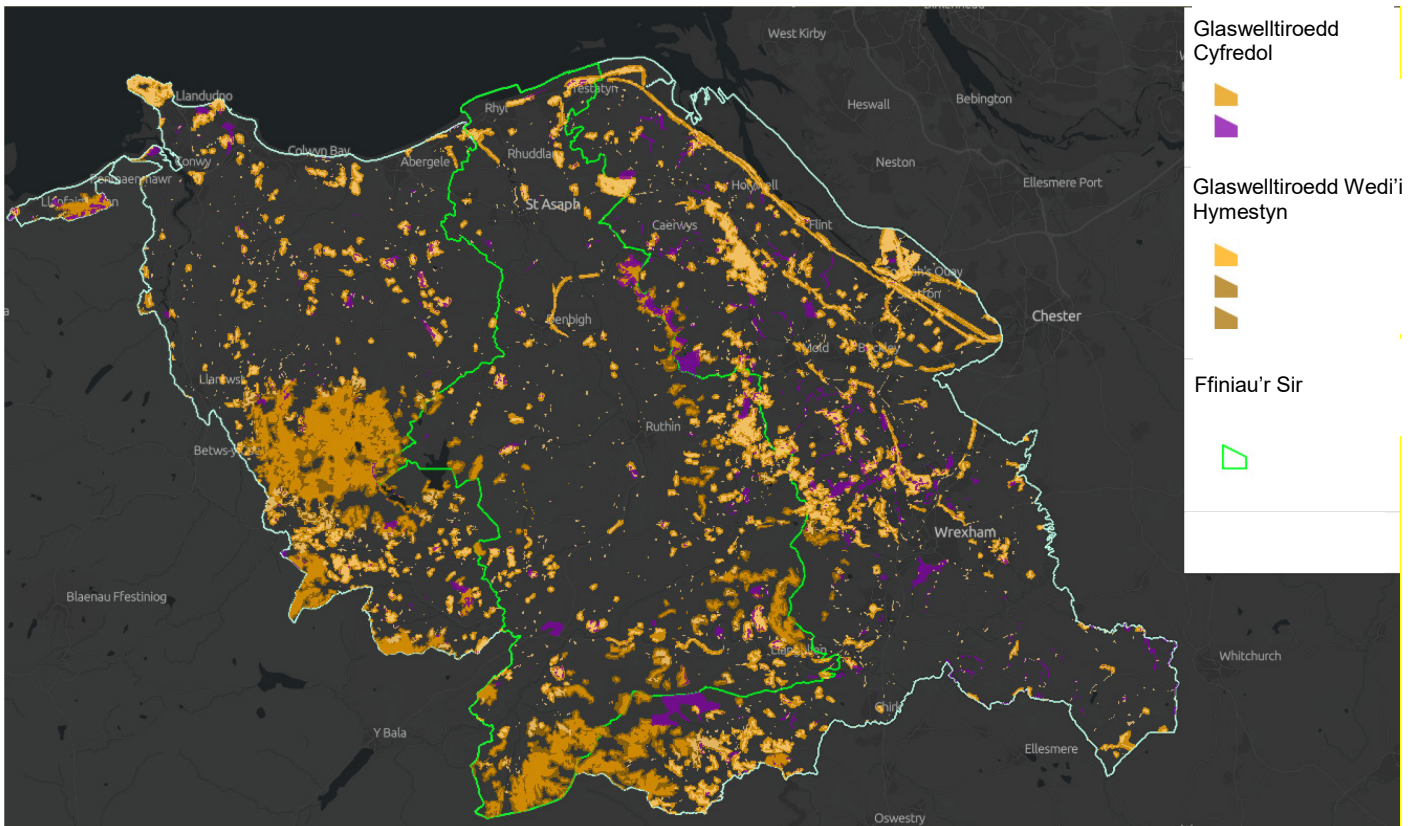
Mae'r Cyngor wedi dechrau mapio'r coridorau sydd wedi'u cysylltu ar gyfer byd natur ar draws y sir i'n galluogi i weld y newid ar draws y sir. Mae llun 1 isod yn dangos graddau'r coridorau cysylltiedig hyn cyn 2018. Mae'n dangos yr amrywiaeth o laswelltiroedd ar wasgar ar draws Gogledd Ddwyrain Cymru ac yn dangos pa mor dameidiog oedd nifer o laswelltiroedd Sir Ddinbych bryd hynny.

Mewn cyferbyniad, mae llun 2 yn dangos Sir Ddinbych yn 2023 o ran dosbarthiad y glaswelltiroedd a'r coridorau sydd wedi'u cysylltu ar gyfer byd natur. Mae effaith gwaith Cyngor Sir Ddinbych ar draws y ddau brif brosiect yn amlwg. Daeth y polisi glaswelltir ar

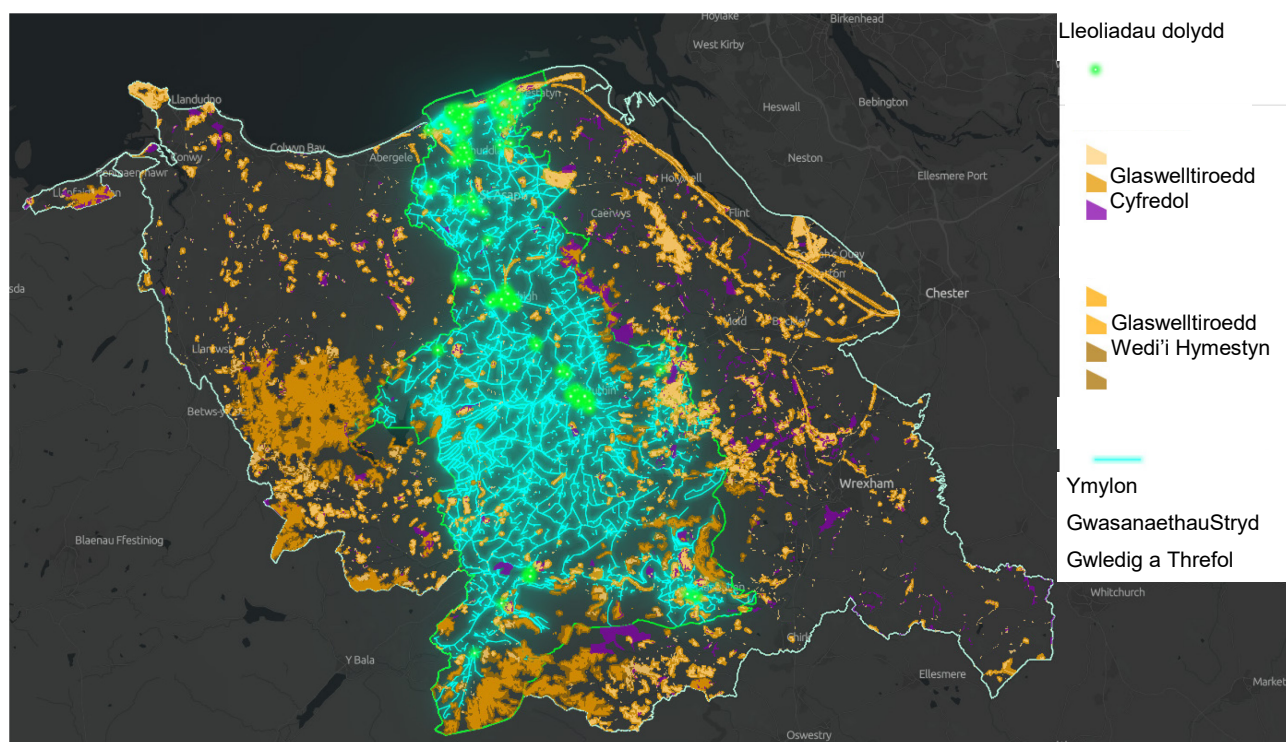
ymlon ffyrdd gwledig i rym yn 20?? sy'n golygu bod y rhwydwaith ffyrdd gwledig yn cael 'toriad bioamrywiaeth' unwaith y flwyddyn ac yn cael eu cysylltu gyda'r 11 o Warchodfeydd Natur ar Ymylon Ffyrdd sefydledig. Mae'r rhwydwaith yn cynnwys 78% o gyfanswm y rhwydwaith ffyrdd yn y sir ac yn golygu bod coridorau wedi'u cysylltu ar gyfer natur ar draws Sir Ddinbych wedi cael eu cynyddu i 1,820km. Yn ogystal â hynny, fel rhan o'r Prosiect Dolydd Blodau Gwylt, nid yw dros 120 o safleoedd glaswelltir trefol (oddeutu 70 erw) yn cael eu torri mor aml er mwyn cefnogi bioamrywiaeth a lles preswylwyr. Mae'r safleoedd hyn yn pontio'r bwlch o fewn ardaloedd trefol, nad yw'r rhwydwaith ymlon ffyrdd yn eu cyrraedd. Maent yn gweithredu fel cerrig camu ar draws ein hamgylcheddau trefol ac yn cefnogi bywyd gwylt ar draws ardaloedd trefol i fedru symud yn ôl i'r rhwydwaith ymlon ffyrdd gwledig ehangach.

Mae'r cynefin mwy hwn sydd bellach yn fwy cysylltiedig yn darparu colofn gysylltu ganolog yng Ngogledd Ddwyrain Cymru. Mae ein cydweithwyr yn Sir y Fflint a Chonwy bellach wedi dechrau trosi eu rhwydweithiau gwledig i'r un rheolwyr ac wedi parhau i adeiladu ar eu prosiectau dolydd trefol. Drwy gydweithio gyda'n cymdogion, gallwn gynyddu coridorau cysylltiedig ar gyfer natur ar draws ardal gyfan Gogledd Ddwyrain Cymru.

Llun 1 - Dosbarthiad glaswelltiroedd a choridora wedi'u cysylltu ar gyfer natur yn Sir Ddinbych cyn 2018

Llun 2 - Dosbarthiad glaswelltiroedd a choridoriau wedi'u cysylltu ar gyfer natur yn Sir Ddinbych yn 2023

Pa newidiadau a champau mae'r Cyngor yn eu cwblhau i ddefnyddio ein dylanwad i gefnogi adferiad natur ar draws Sir Ddinbych?

Newidiadau i brosesau a pholisïau'r Cyngor

Yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu awgrymiadau ar gyfer newidiadau polisi a phrosesau a nodwyd yn 2020 sy'n cyfrannu at gefnogi adferiad natur ar draws Sir Ddinbych. Ein nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth.

Mae Atodiad 5 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y newidiadau polisi a phrosesau gyda dylanwad ehangach sydd wedi'u rhestru yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd bellach wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn amlygu rhai o'r newidiadau blaenoriaethol i brosesau a pholisïau'r Cyngor yr ydym yn gobeithio eu rhoi ar waith ym Mlwyddyn 4 - 6 (2024/25 - 2026/27) o ddarparu'r strategaeth hon i gefnogi'r Cyngor i gyflawni ei nod sero carbon net erbyn 2030.

Mae hon yn rhestr ddeinamig a hyblyg; mae'n bosibl y byddwn yn gweithredu rhai pethau eraill nad ydynt yn y graffig isod, wrth i ni ymateb i'r cyfleoedd newydd.

- Sicrhau fod Polisiâu Clefyd Coed Ynn o ran disodli coed yn cefnogi cynnydd yn y stoc goed brodorol
- Datblygu'r CDLI newydd i sicrhau bod blaenoriaethau lleol sy'n dod i'r amlwg o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth yn cael eu hadlewyrchu mewn penderfyniadau a pholisïau cynllunio lleol.
- Defnyddio polisiâu cynllunio o fewn Cynllun Datblygu Lleol 1 a Chanllawiau Cynllunio Atodol presennol y Cyngor sy'n cyfrannu at ddatblygiad amgylcheddol gyfrifol.
- Sicrhau fod gweithwyr ac aelodau'n derbyn y wybodaeth ddiweddaraf am bolisïau, deddfwriaeth ac unrhyw ganllawiau newydd e.e canllawiau cynllunio atodol
- Defnyddio Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus / buddion cymunedol / effeithiau Lles yng nghontractau'r Cyngor i gefnogi adferiad natur a bioamrywiaeth
- Nodi swyddogion y Cyngor sy'n caffael yn rheolaidd i dargedu cyfathrebu a hyfforddiant ar y rhaglen Newid Hinsawdd ac Ecolegol a chyfraniad caffael sy'n gyfrifol yn amgylcheddol.
- Adolygu'r Strategaeth Ystâd Amaethyddol ac archwilio opsiynau i wneud gwelliannau amgylcheddol, adfer natur ac allyriadau di-garbon.

Camau Gweithredu a Phrosiectau

Yn y fersiwn ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth, rydym wedi datblygu, adolygu ac adnewyddu syniadau ar gyfer prosiectau a nodwyd yn 2020 sy'n cefnogi adferiad natur ar draws Sir Ddinbych. Ein nod yw gweithredu gymaint o'r rhain â phosibl dros y 6 blynedd sy'n weddill o'r strategaeth. Yn ogystal â chymau eraill, mae'n bosibl y byddwn yn ymateb i gyfleoedd newydd.

Mae Atodiad 5 yn yr Atodiadau Technegol yn darparu gwybodaeth ar y prosiectau a'r camau sydd wedi'u rhestru dan 'defnyddio ein dylanwad' yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021 sydd wedi cael eu cwblhau.

Mae'r rhestr isod yn darparu trosolwg o'r camau a'r prosiectau blaenoriaeth a nodwyd hyd yma y mae'r Cyngor yn gobeithio eu cyflawni er mwyn cynyddu'r dylanwad y gallwn ei gael i adfer natur draws Sir Ddinbych. Mae darpariaeth y prosiectau a'r camau gweithredu hyn a nodwyd yn amodol ar sicrhau'r cyllid angenrheidiol. Mae'r cyfyngiadau ar gyllid Llywodraeth Leol yn sylweddol a bydd hynny'n parhau am flynyddoedd i ddod a fydd yn cael effaith ar bryd a sut y gellid darparu'r prosiectau a'r camau a nodwyd.

Blynyddoedd 4 i 6 (2024/2025 to 2026/2027)

- Ystyried ffyrdd i gynyddu bioamrywiaeth o fewn cadwynau cyflenwi yn ogystal â chwblhau Fframwaith Gofal Cartref Gogledd Cymru
- Darparu hyfforddiant Polisi Cynllunio Cymru mewn perthynas â'r Bennod 6 newydd
- Defnyddio Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus / buddion cymunedol / effeithiau Lles yng nghontractau'r Cyngor i gefnogi adferiad natur a bioamrywiaeth

Blynyddoedd 4 i 9 (2024/2025 to 2029/2030)

- Darparu rhaglen flynyddol o waith Clefyd Coed Ynn
- Bydd Adroddiad Monitro Blynyddol y CDLI yn ffynhonnell wybodaeth mewn perthynas â newid hinsawdd a bioamrywiaeth
- Manteisio ar gyfleoedd sy'n codi i gyfrannu at wneud defnydd gwell o dir ar draws y sir i gyflawni sawl amcan e.e. rheoli risg llifogydd naturiol drwy blannu coed, creu amrywiaeth o gynefinoedd, cyfleoedd addysg mewn perthynas â natur a'r hinsawdd ac ati.
- Gweithio â'r Awdurdod Cynllunio Lleol a'r Polisi Cynllunio i sicrhau fod canllawiau clir yn cael eu darparu i ddarpar ddatblygwyr mewn perthynas â lleihau carbon a bioamrywiaeth o fewn datblygiadau. Defnyddio proses ddilysu'r Awdurdod Cynllunio Lleol, lle bo hynny'n rhesymol, i sicrhau cydymffurfiaeth (yn dilyn diweddarau Pennod 6 Polisi Cynllunio Cymru)
- Bydd darparu'r Canllawiau Cynllunio Atodol sy'n deillio o'r Cynllun Datblygu Lleol yn cefnogi'r rhaglen newid hinsawdd a bioamrywiaeth

- Creu a hyrwyddo cyfleoedd gwirfoddol o fewn Gwasanaethau Cefn Gwlad a'r cyhoedd i gyfrannu at y rhaglen hon a chysylltu gyda sgiliau/swyddi gwyrdd
- Cydweithio gyda phartneriaid ar Fforwm Dalgylch Afon Clwyd (prosiect peilot dan Ddatganiad Ardal CNC) sy'n gweithio i wella ansawdd y dŵr, bioamrywiaeth a gwytnwch Afon Clwyd yn erbyn llifogydd
- Nodi swyddogion y Cyngor sy'n caffael yn rheolaidd i dargedu cyfathrebu a hyfforddiant ar y rhaglen Newid Hinsawdd ac Ecolegol a chyfraniad caffael sy'n gyfrifol yn amgylcheddol.
- Gweithredu rhaglen o fentrau, gan weithio gyda Llywodraeth Cymru a'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus, i godi ymwybyddiaeth ymhlith preswylwyr a busnesau yn Sir Ddinbych am y rôl y gallant ei chwarae i wella bioamrywiaeth
- Cefnogi perchnogion tir yn Sir Ddinbych i annog rheoli a defnyddio tir er lles bioamrywiaeth a gwelliannau ecolegol.
- Gweithio gyda thenantiaid amaethyddol y Cyngor i annog rheoli a defnyddio tir er budd storio carbon, gwelliant ecolegol a bioamrywiaeth. Ystyried cyfleoedd i weithio gydag un ffarm tenant i beilota'r dull hwn
- Ystyried gwella prosesau cyfathrebu ac ymgysylltu ag ysgolion mewn perthynas â'r rhaglen newid hinsawdd ac ecolegol e.e. cynnwys materion neu gyfleoedd pwysig yn newyddlenni ysgolion a'r rhaglen ysgolion eco
- Gweithio gyda Hyrwyddwr Llais y Dysgwyr newydd y Cyngor leuenctid i archwilio ffyrdd o ymgorffori'r rhaglen hinsawdd ac ecolegol yn eu rôl

Strategaeth ariannol i gefnogi'r strategaeth a'r cynllun gweithredu

Yn yr un modd ag Awdurdodau Lleol eraill ar draws Cymru, mae sefyllfa ariannol y Cyngor yn heriol iawn ar hyn o bryd, ac mae arbedion cyllidebol sylweddol yn anochel.

Mae ariannu toriadau dros gyfnod estynedig yn golygu fod llawer llai o arian ar gael gennym i'w fuddsoddi mewn gwasanaethau rŵan nac yn y gorffennol. Rhagwelir y bydd gweithredu gwasanaethau dydd i ddydd yn 2024/25 - gan gynnwys gwasanaethau cymdeithasol, casgliadau gwastraff ac ysgolion, yn costio 24.5 miliwn yn ychwanegol yn sgil prisiau cynyddol, chwyddiant a phwysau ar alw. Mae'n rhaid i'r Cyngor felly ganfod arian ychwanegol drwy arbedion ac effeithlonrwydd, newidiadau i wasanaethau, cynyddu Treth y Cyngor neu drwy leihau neu dorri gwasanaethau.

Ystyrir hyn yng nghyd-destun mabwysiadu'r Fersiwn Ddiweddaraf hon ym Mlwyddyn 3 o'r strategaeth. Er gwaethaf y sefyllfa anodd yr ydym yn ei hwynebu, mae'n uchelgais clir gan y Cyngor i gyfrannu at fynd i'r afael â'r argyfwng newid hinsawdd ac ecolegol. Mae'r ddogfen hon yn amlinellu'r uchelgeisiau i ddod yn Gyngor di-garbon net ac ecolegol gadarnhaol a'r amrywiaeth o newidiadau a chamau y gallai'r Cyngor eu cwblhau i gyflawni'r nodau hyn, ynghyd â gwaith i wella gwytnwch yr hinsawdd a defnyddio ein dylanwad i atal newid yn yr hinsawdd ac adfer natur ar draws y Sir.

Bydd rhai o'r newidiadau a'r camau gweithredu yn gofyn am fuddsoddiad cyfalaf, mae'n bosibl y bydd eraill yn gofyn am gyllid refeniw a rhai y gellir eu darparu am ddim cost ychwanegol. Bydd yn rhaid i staff fod ar gael er mwyn datblygu a darparu'r mentrau mewn cyfnod lle mae pwysau cynyddol ar gapasiti. Mae darpariaeth y prosiectau a'r camau gweithredu hyn a nodwyd yn y strategaeth hon yn amodol ar sicrhau'r cyllid angenrheidiol. Mae'r cyfyngiadau ar gyllid Llywodraeth Leol yn sylweddol a bydd hynny'n parhau am flynyddoedd i ddod a fydd yn cael effaith ar bryd a sut y gellid darparu'r prosiectau a'r camau a nodwyd. Yn 2024/25 a 2025/26, bydd mentrau sy'n arbed arian yn ogystal ag arbed carbon neu'n gwella bioamrywiaeth yn cael eu blaenoriaethu. Mae'n bosibl y bydd yn rhaid i'r perfformiad aros yn gyson am y blynyddoedd hyn.

Mae gwaith modelu ariannol lefel uchel wedi cael ei gwblhau ar y gweithgarwch cyfalaf sy'n ofynnol i ddatgarboneiddio'r fflyd, adeiladau a chynyddu amsugnad carbon i ddarparu cost cyfalaf amcangyfrifedig a dangosol i ddarparu'r strategaeth hon dros y 6 blynedd sy'n weddill (2023/24- 2029/30). Mae'r gwaith hwn yn awgrymu y bydd y costau cyfalaf yn oddeutu £48 miliwn er mwyn darparu'r prosiectau sydd eu hangen i gyflawni popeth.

Mae'r ffigwr buddsoddi i gyflawni nod y Cyngor i fod yn ddi-garbon net ac yn ecolegol gadarnhaol yn swm mawr o arian, ac ni all y Cyngor ddarparu'r arian hwn i gyd ar ei ben ei hun. Er mwyn gallu cwblhau'r prosiectau i gyflawni'r hyn yr hoffem ei gyflawni, byddwn yn dibynnu ar grantiau gan Lywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU a chyrrff cenedlaethol ac yn manteisio ar gyfleoedd ar gyfer mecanweithiau ariannu cymunedol a masnachol. Disgwylir y byddwn yn manteisio ar gyfleoedd i sicrhau cyllid grant allanol dros y 6 blynedd sy'n weddill, gan ategu at ein llwyddiant dros 3 blynedd cyntaf y strategaeth lle talwyd 36% o gyfanswm y gwariant cyfalaf gan grant allanol.

I dalu am y buddsoddiad cyfalaf sydd wedi'i glustnodi bydd angen i ni ymrwymo cyllideb refeniw ac arian parod ar gyfer cyflawni'r flaenoriaeth hon. Mae'n debygol y bydd cyfran o'r buddsoddiad sydd ei angen yn cael ei gynhyrchu drwy fenthyca darbodus.

Mae gennym fesurau ar waith i sicrhau fod pob penderfyniad buddsoddi cyfalaf unigol rydym yn eu gwneud yn seiliedig ar achosion busnes cadarn a bod y sefyllfa gyffredinol o ran talu dyledion yn cael ei monitro'n ofalus ac yn parhau i fod yn fforddiadwy ac yn gynaliadwy. Mae ein cynlluniau a'n prosesau cyllideb refeniw wedi hen sefydlu ac yn ein galluogi i reoli fforddiadwyedd.

Fforddiadwyedd yw'r brif elfen sy'n peryglu gallu'r Cyngor i gyflawni ei nodau i fod yn ddi-garbon net ac yn ecolegol gadarnhaol a'i uchelgeisiau mewn perthynas â gwytnwch yn erbyn risgiau'r hinsawdd a gweithredu ar draws y sir i fynd i'r afael â'r newid hinsawdd ac adferiad natur. Fodd bynnag, mae'r Cyngor hwn yn parhau i ymrwymo i gyfrannu at fynd i'r afael â'r newid hinsawdd ac ecolegol lle bynnag a phryd bynnag y bo modd.

Sut bydd cynnydd yn cael ei fonitro

Bydd y strategaeth hon yn cael ei chyflawni fel rhan o raglen o weithgarwch, a gydlynir gyda mewnbwn ac ymdrech swyddogion ar draws meysydd gwasanaeth y Cyngor yn gweithio gyda'n partneriaid lle bo'n gymwys.

Y sawl sy'n atebol am gyflawni'r nodau hyn yw Prif Weithredwr y Cyngor fel Noddwr gweithredol y Rhaglen. Rhoddir arweiniad gwleidyddol gan Aelod(au) Arweiniol y Cabinet yn y meysydd â chyfrifoldeb (sef 'Portffolios') sy'n ymdrin â Newid Hinsawdd ac Ecolegol.

Bydd y Cyngor yn cyfrifo cyfanswm y carbon sy'n cael ei allyrru a'i amsugno a chyfoeth y rhywogaethau ar ei diroedd rhwng mis Ebrill a mis Mehefin bob blwyddyn i weld sut mae'r Cyngor wedi perfformio ar y mesuryddion Di-garbon Net ac Ecolegol Gadarnhaol yn y flwyddyn ariannol flaenorol (Ebrill – Mawrth). Bydd y Cyngor yn cyflwyno ei ddata ar allyriadau ac amsugno carbon i Lywodraeth Cymru bob blwyddyn, gan ddechrau yn 2021, fel rhan o drefn newydd ar gyfer Adrodd am Nwyon Tŷ Gwydr yn y Sector Cyhoeddus.

Bydd y cynnydd wrth gyflawni'r nodau sydd yn y Strategaeth Newid Hinsawdd ac Ecolegol hon yn cael ei fonitro gan bwyllgor o'r enw Bwrdd y Cynllun Corfforaethol. Mae Bwrdd y Cynllun Corfforaethol yn cynnwys yr holl Gynghorwyr sy'n aelodau o'r Cabinet a'r holl Benaethiaid Gwasanaeth, Cyfarwyddwyr a'r Prif Weithredwr.

Bydd mesurau perfformiad allweddol ac uchafbwyntiau'r rhaglen yn cael eu cynnwys yn adroddiad perfformiad y Cynllun Corfforaethol sy'n destun craffu bob chwarter drwy'r Uwch Dîm Rheoli, y Cabinet a Chraffu, ac yn flynyddol gan y Cyngor.

Bydd papur adolygu 12 mus yn mynd ger bron y Cyngor Llawn bob blwyddyn yn nodi prif bwyntiau'r cynnydd sydd wedi'i wneud a'r camau nesaf gan gyfeirio'n ôl at Ddatganiad Argyfwng Hinsawdd y Cyngor.

Gall cynnydd y Cyngor ar gyflawni'r nodau Di-garbon Net ac Ecolegol Gadarnhaol erbyn 2030 fod yn destun craffu hefyd gan Bwyllgorau Archwilio a Chraffu Mewnol ar adegau priodol dros y 9 mlynedd ac ar ddisgresiwn y Prif Archwilydd Mewnol a Chadeiryddion ac Is-gadeiryddion Craffu.

Bydd dogfen y strategaeth yn cael ei hadolygu'n ffurfiol a'i diweddarau pob 3 blynedd hyd at 2030 (2023/24 a 2026/27).

Sut byddwn yn rhannu'r hyn rydym yn ei ddysgu

Newid hinsawdd ac ecolegol yw'r her fyd-eang sy'n diffinio ein hoes. Bydd gofyn i bawb gyfrannu i ddatrys yr her, gan rannu ymdrechion, gwybodaeth ac adnoddau.

Mae'r Cyngor yn gweithredu mewn ffordd agored a chydweithredol er mwyn cyflawni ei nodau o ddod yn Gyngor Di-garbon Net ac Ecolegol Gadarnhaol. Mae'r Cyngor yn edrych ymlaen at ddysgu gan eraill, gan wneud y gorau o gyfleoedd ynghyd â rhannu ein profiad dros y 9 mlynedd hyd at 2030.

Bydd Cyngor Sir Ddinbych yn parhau i weithio gyda'n Partneriaid yn y Sector Cyhoeddus drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus²⁰, gan gynnwys Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, ar ein blaenoriaeth ar y cyd, 'Cydnherthedd Amgylcheddol', gan rannu'r pethau rydym wedi'u dysgu o'n hymdrechion i gyflawni ein nodau i ddod yn Gyngor Di-garbon net ac Ecolegol Gadarnhaol, a gofyn am gyngor gan eraill.

Bydd y Cyngor yn rhannu'r hyn mae'n ei ddysgu gyda Chynghorau Dinas, Tref a Chymuned yn Sir Ddinbych. Gan weithio gyda partneriaid Llywodraeth Leol trwy Banel Strategaeth Dadgarboneiddio Llywodraeth Leol, a chyfleoedd eraill, bydd y Cyngor yn ceisio dylanwadu ar Lywodraeth Cymru i symleiddio a chysoni'r darlun polisi a deddfwriaethol presennol, hwyluso effaith fwy trwy weithio ar fwy o raddfa, cefnogi mwy o ymgysylltu a gwaith i newid arferion gyda chymunedau a darparu adnoddau sy'n adlewyrchu maint yr argyfwng hinsawdd sy'n ein hwynebu ni oll.

Bydd y newyddion diweddaraf, cyngor a chyfleoedd i gymryd rhan yn cael eu rhannu ar [wefan gorfforaethol](#) y Cyngor a phorth Ymgynghori'r Cyngor. Byddwn yn cyhoeddi e-newyddlen unwaith y flwyddyn yn cynnwys y wybodaeth ddiweddaraf am waith y Cyngor ar y rhaglen hon, ac rydym yn anelu at gynnal digwyddiad ymgysylltu cyhoeddus unwaith y flwyddyn. Byddwn yn rhannu'r gwersi a ddysgwyd gyda busnesau ar draws Sir Ddinbych

²⁰ Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) yn bartneriaeth o asiantaethau gwasanaethau cyhoeddus sy'n cydweithio i wella gwasanaethau lleol. [Mae rhestr o bartneriaid BGC cyfredol Conwy a Sir Ddinbych i'w gweld ar wefan y BGC.](#)

ar ein sianeli cyfathrebu busnes a reolir gan Dîm Datblygu Busnes ac Economaidd y Cyngor.

Gall y cyhoedd gofrestru ar gyfer is-grŵp newid hinsawdd ac ecolegol y Cyngor, sef [Y Panel](#), a chymryd rhan mewn trafodaeth ar-lein ar themâu newid hinsawdd ac ecolegol.

Atodiadau Technegol

Atodiad 1 - Rhagor o wybodaeth ar feysydd lle mae'r targed wedi profi i fod yn heriol iawn

Ar gyfer y meysydd hynny lle mae'r targed wedi profi i fod yn heriol iawn, mae'r tablau isod yn egluro'r bwlch a ragwelir rhwng y llwybrau hysbys ac wedi'u targedu a'r rhesymau dros y bwlch disgwylidig hwn.

Allyriadau Carbon o'n Hadeiladau (annomestig)

Mae'r tabl isod yn dangos y bwlch targed disgwylidig ar gyfer lleihau allyriadau carbon o'n hadeiladau annomestig. Mae'r targed gofynnol o ostyngiad o 60% yn y ffynhonnell hon yn mynd i fod yn heriol yn sgil y rhesymau a amlinellir. Mae'r rhain yn cynnwys effaith yr amserlenni, cyllideb, cyfyngiadau o ran arbenigedd a diffyg datgarboneiddio yn y rhwydwaith drydan sy'n golygu ei bod yn fwy tebygol y bydd gostyngiad o oddeutu 330 tonnell o CO₂ y flwyddyn yn gallu cael ei gyflawni, yn hytrach na'r targed o 660 tonnell o CO₂e. Nid yw hyn yn golygu nad ydym yn anelu at gyflawni gymaint â phosibl, fodd bynnag, mae'n synhwyrol amlygu'r diffyg disgwylidig nawr, yn seiliedig ar y llwybr cyfredol.

Uchelgais 2030: Targed gostyngiad 60% (-660 tCO₂e y flwyddyn)

Llwybr gostwng hysbys: Targed a ddisgwylir 30% (-330 tCO₂e)

Cyfyngiadau a dibyniaethau (egluo'r bwlch rhwng uchelgais 2030 a'r llwybr gostwng hysbys):

- Argaeledd gallu a chapasiti o fewn y gadwyn gyflenwi i lunio a darparu cynlluniau
- Pris trydan
- Datblygu technoleg hydrogen gwyrdd
- Datgarboneiddio'r grid cenedlaethol
- Setliad ariannol llywodraeth leol

Allyriadau Carbon sy'n gysylltiedig â chymudo Staff

Mae'r tabl isod yn amlygu'r heriau a ddisgwylir i fod ynghlwm â chyflawni ein tared i ostwng allyriadau carbon sy'n gysylltiedig â chymudo staff. Mae'r targed gofynnol o ostyngiad o 20% yn y ffynhonnell hon yn mynd i fod yn heriol yn sgil y rhesymau a amlinellir. Mae adborth diweddar wedi amlygu bod mwy o staff angen cymudo i'r swyddfa na'r hyn a gredwyd yn y dadansoddiad cyntaf. Mae'r data hefyd yn seiliedig ar ddata cymudo lefel gwasanaeth amcangyfrifedig ac nid ffigurau gwirioneddol, gyda lled o +/- 25% ar gyfer gwallau. Gallai gwaith ymchwil pellach er mwyn gallu casglu'r data gwirioneddol ddangos bod y targed hwn yn fwy ymarferol, ond bydd angen gwaith dadansoddi pellach cyn y bydd y targed disgwyliedig yn hysbys. Nid yw hyn yn golygu nad ydym yn anelu at gyflawni gymaint â phosibl, fodd bynnag, mae'n synhwyrol amlygu'r diffyg disgwyliedig nawr, ac yn seiliedig ar y llwybr cyfredol.

Uchelgais 2030: Targed 20% (-1,478 tCO₂e)

Llwybr gostwng hysbys: Heb newid yn amodol ar ddadansoddi pellach

Cyfyngiadau a dibyniaethau (yn egluro'r bwlch rhwng uchelgais 2030 a'r llwybr gostwng hysbys):

- Cyfran y staff sy'n gweithio mewn swyddfeydd yn uwch na'r amcangyfrif.
- Data Disgwyliedig
- Diffyg data am batrymau gweithio staff
- Bydd angen rhagor o waith dadansoddi i ddeall anghenion swyddfa timau a gwasanaethau'n well.

Amsugniad carbon o ddefnydd tir (coetiroedd a glaswelltir)

Mae'r tabl isod yn amlygu'r heriau a ddisgwylir o ran cyflawni ein targed i gynyddu lefelau storio (amsugno) carbon. Mae'r targed gofynnol o gynydd o 203% yn y ffynhonnell hon yn mynd i fod yn heriol yn sgil y rhesymau a amlinellir. Mae'r rhain yn cynnwys argaeledd tir priodol o fewn portffolio'r Cyngor neu ar y farchnad agored, a'r gyllideb sydd ar gael i sicrhau'r tir ychwanegol a fyddai'n ofynnol ynghyd ag unrhyw waith dadansoddi perthnasol i lywio ein stoc garbon. Mae lefel y cynnydd amsugno carbon disgwyliedig felly'n debygol

o fod yn nes at gynnydd o 67%, yn seiliedig ar y ffactor allyriadau addasu aeddfedrwydd ar gyfer unrhyw goetir a grëir. Mae hyn o ganlyniad i'r ffaith nad oes unrhyw gyllid ar gael ar hyn o bryd i gynyddu cyfanswm y tir sy'n berchen i'r cyngor at y diben hwn, ac ychydig iawn o'r tir sy'n weddill ac yn berchen i'r cyngor sy'n addas. Nid yw hyn yn golygu nad ydym yn anelu at gyflawni'r hyn a fedrwn ac yn parhau i chwilio am gyfleoedd addas, yn fewnol ac yn allanol ar draws y sir ar gyfer y diben hwn, fodd bynnag, byddai'n synhwyrol amlygu'r diffyg disgwylidiedig nawr, yn seiliedig ar y llwybr presennol.

Uchelgais 2030: Targed +203% (7,329 tCO₂e)

Llwybr gostwng hysbys: +54% (3,719 tCO₂e) Sylwch: Ffigwr addasu aeddfedrwydd

Cyfyngiadau a dibyniaethau (egluro'r bwlch rhwng uchelgais 2030 a'r llwybr gostwng hysbys):

- Tir priodol ar gael i'w brynu
- Cyfanswm y tir sydd ar gael o fewn perchnogaeth CSDd sy'n addas ar gyfer plannu coed
- Cyllideb/cyllid sydd ar gael i brynu tir.
- Cyllideb sydd ar gael ar gyfer gwaith dadansoddi e.e. i gasglu data amsugno carbon ar gyfer asedau coed trefol/unigol.

Atodiad 2 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at gyflawni'r Nod Sero Carbon Net

Cwblhawyd y prosiectau a'r gweithgareddau a'r newidiadau polisi / prosesau canlynol a nodwyd yn 2020 i gyfrannu at leihau carbon a/neu gynyddu amsugniad carbon ac a restrwyd yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021:

- Trosi 3 o'n cerbydau gwastraff i fod yn gerbydau trydan
- Ail-lansio ailgylchu mewn adeiladau dinesig a gosod biniau newydd ar safleoedd y Cyngor er mwyn gwahanu gwastraff ailgylchu yn y tarddle
- Gweithio i leihau plastig yn swyddfeydd y Cyngor
- Darparu prosiect gwella er mwyn i ragor o wastraff gael ei ail-ddefnyddio neu ei ailgylchu drwy ddarparu swyddogaethau gwasanaeth rheng flaen Priffyrdd a Gwasanaethau Stryd amrywiol
- Cwblhau ein prosiect goleuadau stryd LED 7 mlynedd
- Gwneud gymaint o waith â phosibl cyn gynted â phosibl er mwyn cyflawni'r nod o fod yn ddi-bapur e.e. bwndelu achosion electronig, llofnodi a selio contractau'n electronig, pecynnau papur electronig ar gyfer cyfarfodydd democrataidd
- Gan ymgynghori â staff ac undebau, cynnwys cyfrifoldeb staff dros newid hinsawdd ac ecolegol ym mhob swydd ddisgrifiad.
- Ymchwilio sut y gellid, drwy Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023, gynnwys cynaliadwyedd a diogelu a gwella bioamrywiaeth ym mhob tendr.
- Datblygu a sicrhau bod y Grŵp Rheoli Asedau yn mabwysiadu'r Strategaeth Rheoli Asedau newydd
- Drwy ymgysylltu a chyfathrebu, sicrhau fod amcanion gwasanaethau'n alinio â'r uchelgais corfforaethol i fod yn ddi-garbon net a lleihau allyriadau'r gadwyn gyflenwi
- Drwy ein rôl ar Bwyllgor Cronfa Bensiynau Clwyd, annog y Gronfa i nodi'r newid yn yr hinsawdd fel risg ariannol, mesur a deall ei gysylltiad â charbon o fewn ei bortffolio buddsoddi a gosod targedau gostwng carbon cytunedig
- Gweithredu newid yng nghyfansoddiad y Cyngor i ystyried mynd i'r afael â'r newid hinsawdd ac ecolegol, gan gynnwys newidiadau i dempledi achosion busnes a chyflwyno dull prisio oes gyfan

- Gweithredu dull Ailgylchu a Gwastraff safonol newydd ar draws ysgolion a safleoedd y Cyngor gan gynnwys darparu ystod eang o opsiynau ailgylchu

Atodiad 3 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at leihau allyriadau carbon a chynyddu lefelau amsugno carbon ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio ein Dylanwad

Cwblhawyd y prosiectau a'r gweithgareddau a'r newidiadau polisi / prosesau canlynol a nodwyd yn 2020 i gyfrannu at leihau carbon a/neu gynyddu amsugniad carbon a oedd yn arbennig o ddylanwadol ac a restrwyd yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021:

- Gweithredu Hwb Buddion Cymunedol
- Creu porth ar-lein i lunio adroddiad ar Fudd Cymunedol contractau gan gynnwys mesurau mewn perthynas â'r rhaglen hon
- Darparu'r CDLI newydd, sy'n cyflwyno blaenoriaethau lleol ar gyfer cynllunio defnydd tir o fewn y fframwaith polisi cenedlaethol. Bydd y CDLI newydd yn sicrhau bod blaenoriaethau lleol sy'n dod i'r amlwg o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth yn cael eu hadlewyrchu mewn cynllunio lleol
- Datblygu a chynnig safon ar gyfer dulliau ecogyfeillgar mewn perthynas ag adeiladau newydd a gwaith ailwampio sylweddol (gan leihau'r defnydd o ynni, gwastraff a dŵr a hwyluso teithio carbon isel) i'w hystyried gan y Cabinet gan wneud penderfyniad terfynol erbyn mis Medi 2021
- Cyflwyno hyfforddiant Llythrennedd Carbon i bob Cyngorydd a Rheolwr a chreu modiwl e-ddysgu ar themâu llythrennedd carbon i bob aelod o staff
- Ymgysylltu gyda Chynghorau Dinas, Tref a Chymuned i leihau carbon a chynyddu amsugniad carbon drwy adolygu a diweddarau'r Siarter Cyngor Dinas, Tref a Chymuned

Atodiad 4 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at gyflawni'r Nod Ecolegol Gadarnhaol

Cwblhawyd y prosiectau a'r gweithgareddau a'r newidiadau polisi / prosesau canlynol a nodwyd yn 2020 i gyfrannu at wella gwytnwch ecosystemau ar dir sy'n berchen i Gyngor Sir Ddinbych ac a restrwyd yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021:

- Tendro contract cynnal a chadw tiroedd ar gyfer Ystadau Tai gan ddefnyddio manyleb sy'n gwella bioamrywiaeth e.e. gadael ardaloedd o laswellt hir er mwyn cefnogi rhywogaethau amrywiol.
- Cyflwyno polisi newid goleuadau awyr agored newydd i ddiogelu ystlumod a phryfaid - sbectwm gwyn cynnes (<2700Kelvin) ac unedau goleuo â thonfedd frig yn uwch na 550nm
- Prosiect PLANT: Plannu Coed Mewn Ardaloedd Dinesig
- Cynnal 'asedau byw' Sir Ddinbych, eu gwella, eu diogelu a'u cadw ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol
- Galluogi Adnoddau Naturiol a Llesiant yng Nghymru: Gwell Cysylltiadau, Darparu Cyfleoedd i Bawb
- Darparu'r prosiect Ein Tirlun Hardd i gau ardaloedd â ffensys a hyrwyddo dychweliad coetiroedd
- Gweithredu newid yng nghyfansoddiad y Cyngor i ystyried mynd i'r afael â'r newid hinsawdd ac ecolegol, gan gynnwys newidiadau i dempledi achosion busnes a chyflwyno dull prisio oes gyfan
- Ymchwilio sut y gellid, drwy Ddeddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023, gynnwys cynaliadwyedd a diogelu a gwella bioamrywiaeth ym mhob tendr.
- Datblygu a sicrhau bod y Grŵp Rheoli Asedau yn mabwysiadu'r Strategaeth Rheoli Asedau newydd

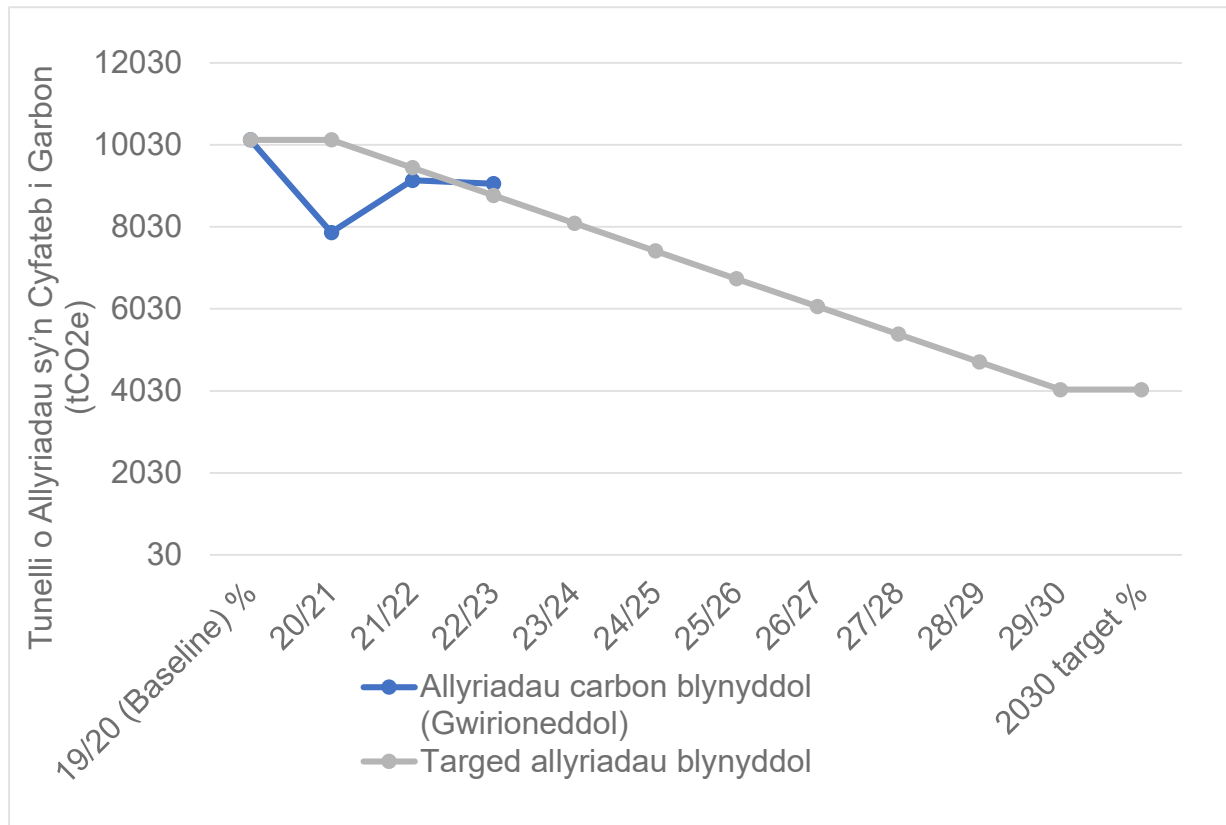
Atodiad 5 - Prosiectau/Gweithgareddau a Newidiadau Polisi / Prosesau wedi'u Cwblhau i gyfrannu at gefnogi adferiad natur ar draws Sir Ddinbych - Defnyddio Ein Dylanwad

Cwblhawyd y prosiectau a'r gweithgareddau a'r newidiadau polisi / prosesau canlynol a nodwyd yn 2020 i gyfrannu at wella gwytnwch ecosystemau a oedd yn arbennig o ddylanwadol ac a restrwyd yn y strategaeth a fabwysiadwyd yn 2021:

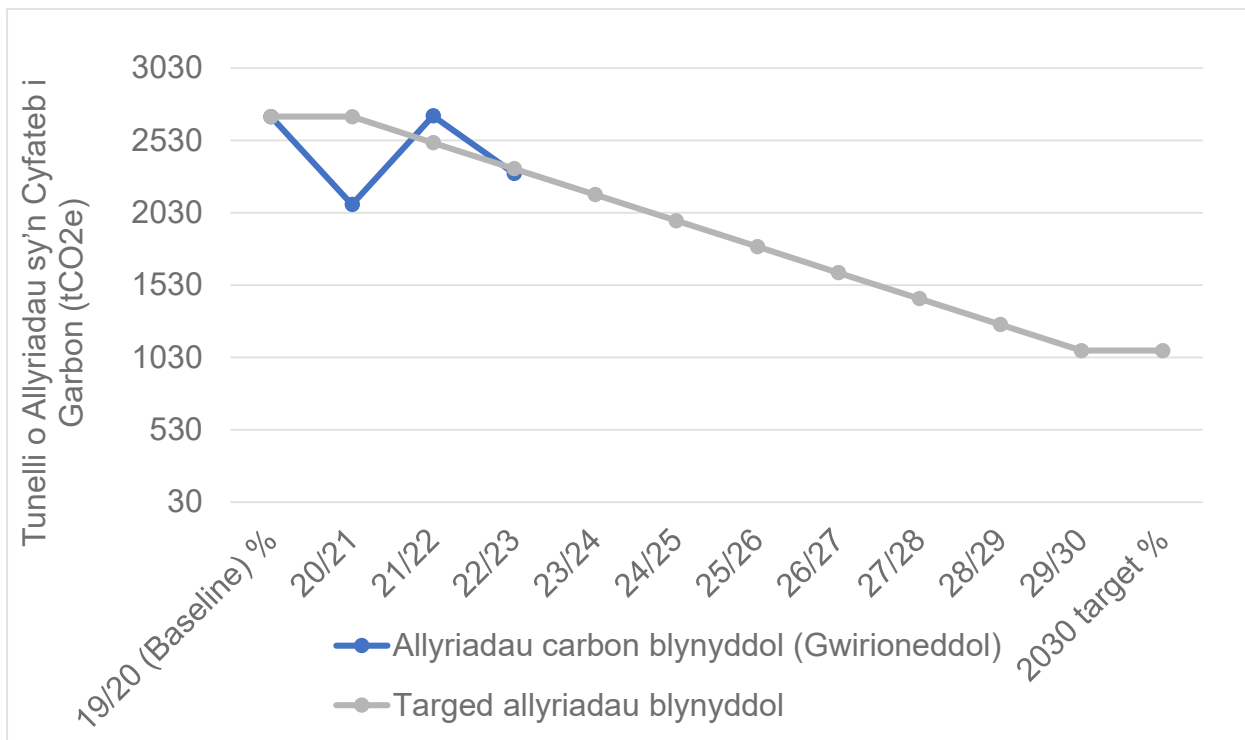
- Darparu'r CDLI newydd, sy'n cyflwyno blaenoriaethau lleol ar gyfer cynllunio defnydd tir o fewn y fframwaith polisi cenedlaethol. Bydd y CDLI newydd yn sicrhau bod blaenoriaethau lleol sy'n dod i'r amlwg o ran newid hinsawdd a bioamrywiaeth yn cael eu hadlewyrchu mewn cynllunio lleol
- Ymgysylltu gyda Chynghorau Dinas, Tref a Chymuned i wella bioamrywiaeth drwy adolygu a diweddarau'r Siarter Cyngor Dinas, Tref a Chymuned

Atodiad 6- Cynnydd Newid Hinsawdd ac Ecolegol Sir Ddinbych

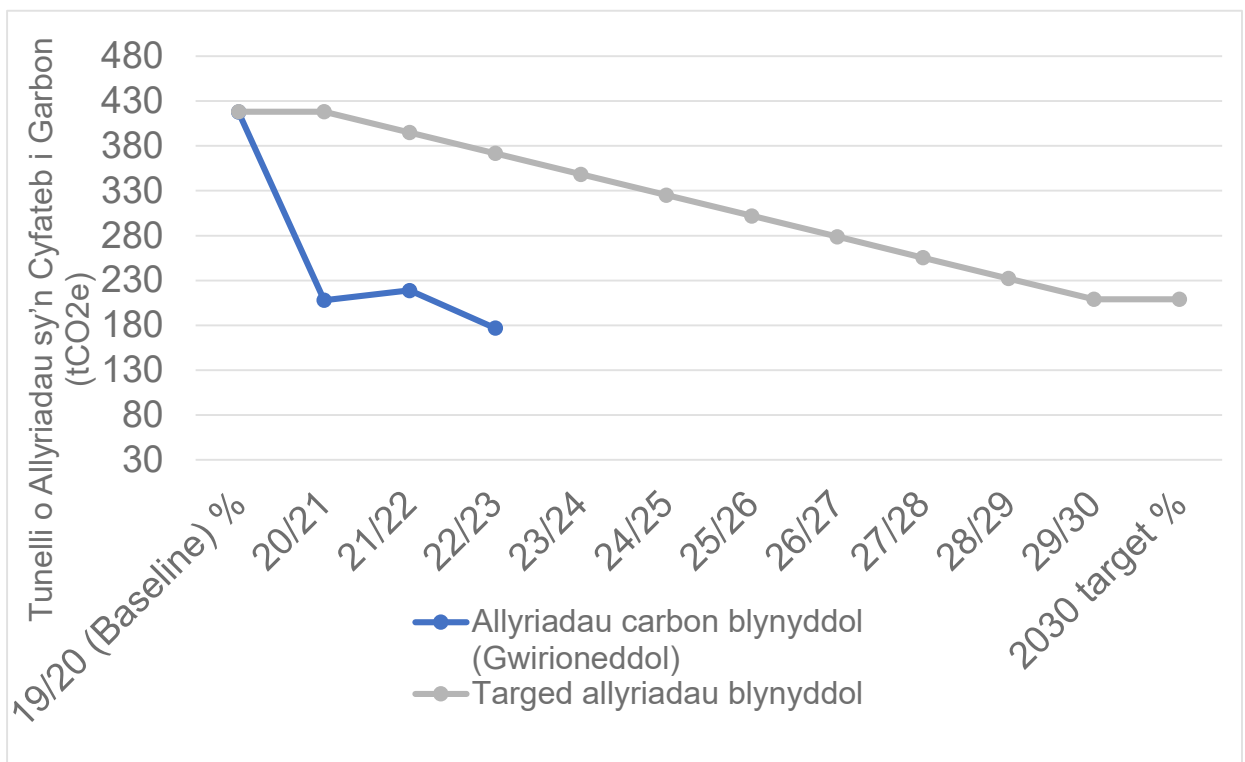
Siart 13: Cynnydd Blynyddol Allyriadau Adeiladau Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

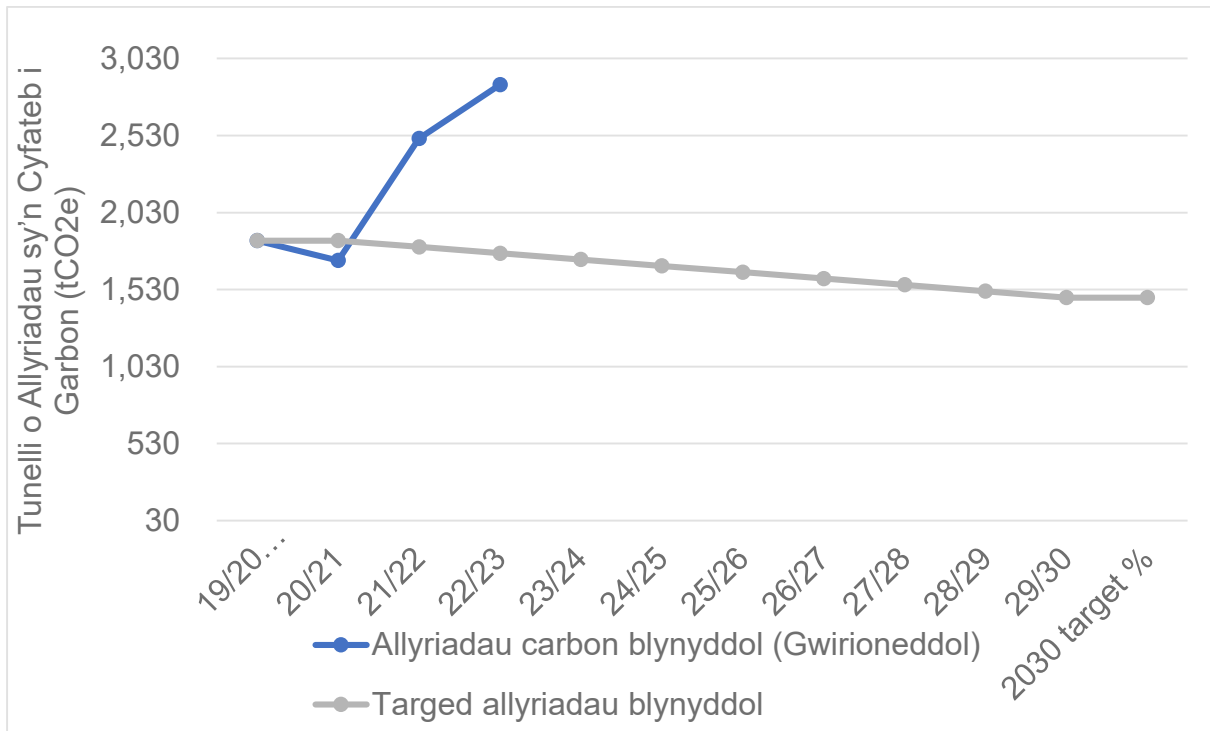
Siart 14: Cynnydd Blynyddol Allyriadau Fflyd Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

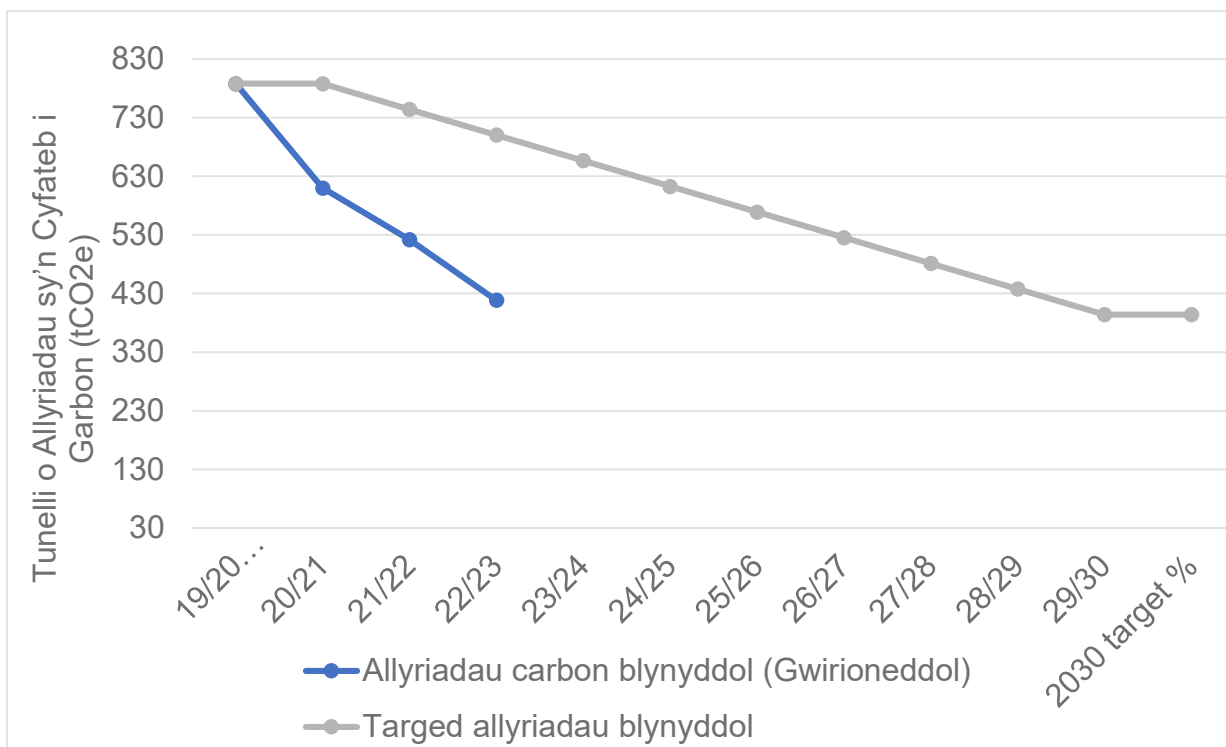
Siart 15: Cynnydd Blynyddol Allyriadau Gwastraff Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

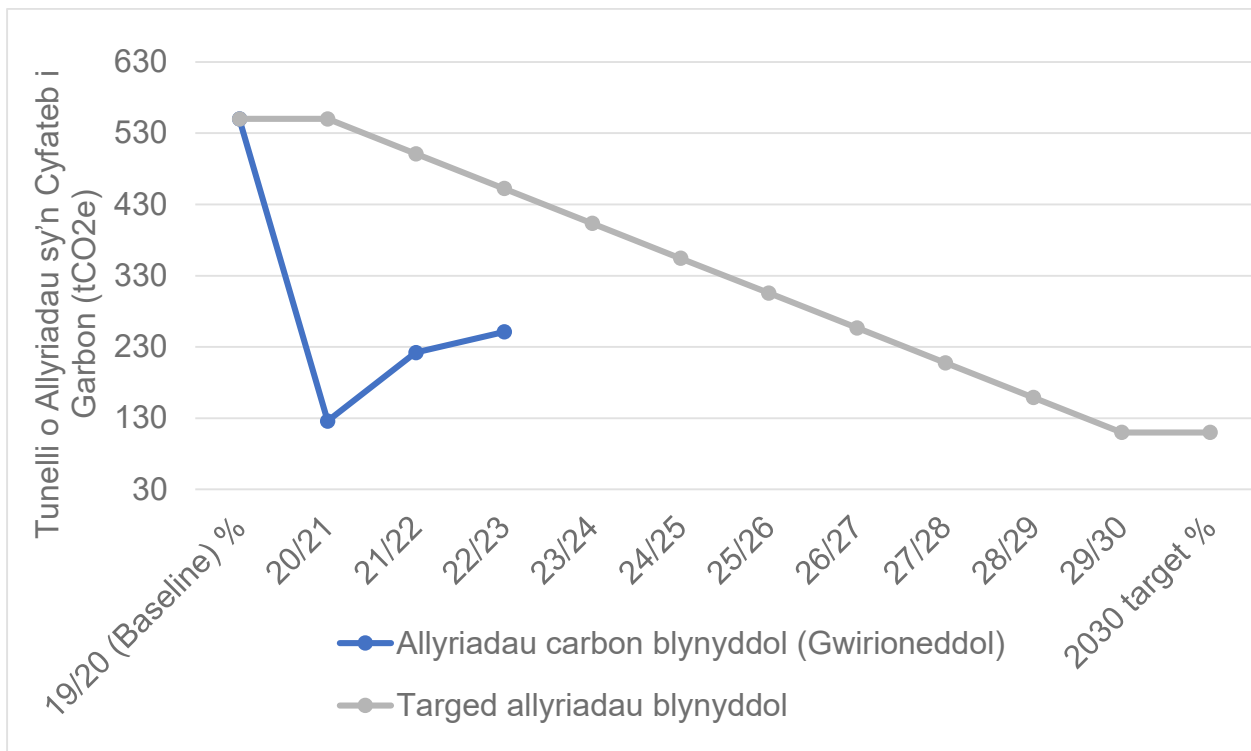
Siart 16: Cynnydd Blynyddol Allyriadau Cymudo Staff Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

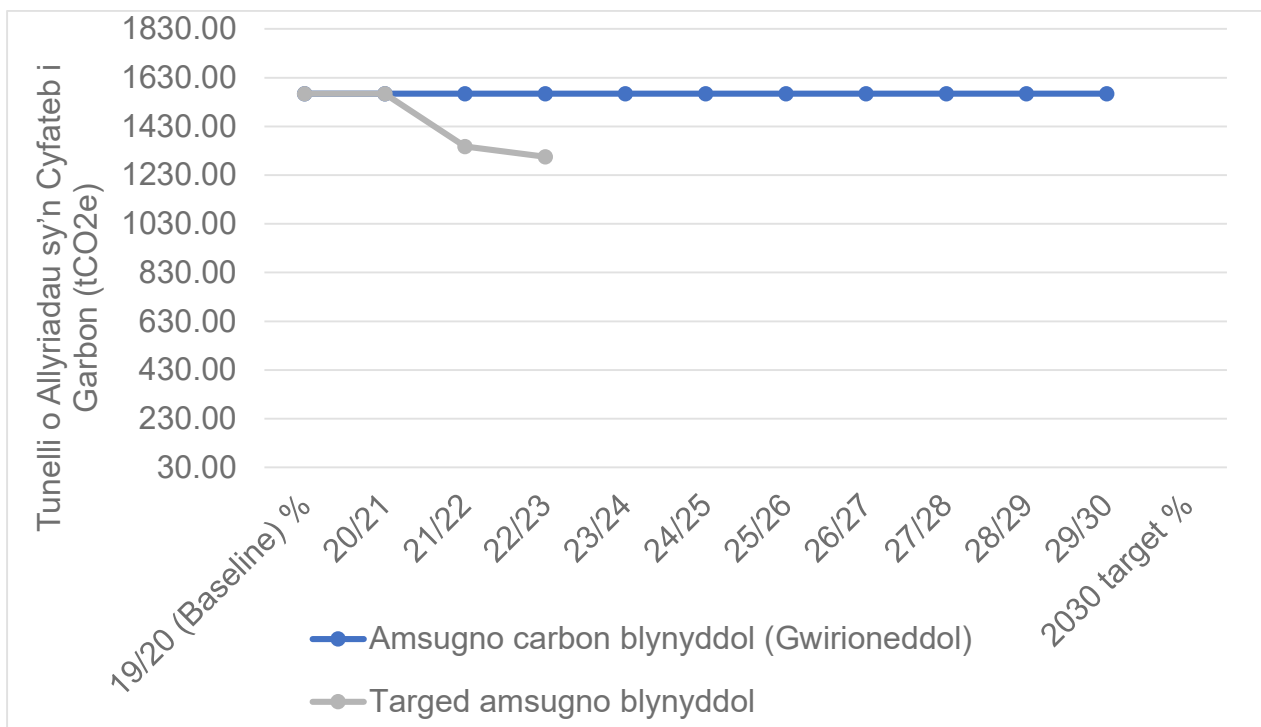
Siart 17: Cynnydd Blynyddol Allyriadau Goleuadau Stryd Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

Siart 18: Cynnydd Blynyddol Allyriadau Teithiau Busnes Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

Siart 19: Cynnydd Blynyddol Amsugno Glaswelltir Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

Siart 20: Cynnydd Blynyddol Amsugno Coetir Sir Ddinbych o goetir hyd at 2022/23
 (addasu aeddfedrwydd) a thargedau blynyddol

